

Sıralı İkili

(İki Risalet)

17.5 x 13

Kocaeli

Kur'an Akademisi Derneği

Karabaş Mah. Karabaş Sk. No: 18

İzmit/KOCAELİ

Ergin ABANOZ

05304196002

05057378285

Emanet	Ayet ve Ahit:
Birinci Arz	İki Ahit: 36
-Esmannın Meleklerle Arzı	İki Velayet: 44
İkinci Arz	İki Zikir: 48
-Emanetin İnsana Arzı	İki Nur: 20 / İki Nur: 55
İki Arz: 17	İki İman: 19 / İki İman: 60
İki İlim:18	İki Risalet: 21 / İki Risalet: 70
İki İstifa: 21	İki Tezkiye: 72
Hilafet ve İmamet: 23	İki Hidayet: 21 / İki Hidayet: 75
Emanete İtaat: 27	İki Menşe: 84
İki Ayet: 33	Akıl ve Nakil Mektepleri: 91
	Tek Meşîet: 99
	Dört Zindan:110

ÖNSÖZ

Bu kitap, **Ahmet BAYDAR** ile Kocaeli’nde yaptığımız “*Vahiy Üzerine Düşünme*” derslerinden aldığımız notların bir kısmından oluşmaktadır.

Bu derslerde:

- ✚ “*ayet*”ler üzerine “*düşünme*” nasıl yapılır?
- ✚ Bir ayette merkezi/ana kavram nasıl tespit edilir?
- ✚ Kavramın ayet bütünlüğü, (ayetin öncesiyle sonrasıyla ilişkisi), sure bütünlüğü içerisinde ve nihayet Kur’an’ın ruhuna uygun manası nasıl tayin edilir?
- ✚ Disiplinli düşünme nasıl yapılır? (hikmet)
- ✚ Bir konuda paradigma nasıl oluşturulur?
- ✚ Oluşturulan paradigmanın içinden bilgi nasıl üretilir?
- ✚ Dağınık olan bilgiler bir çerçeve, bir paradigma içine nasıl yerleştirilir? (bu yapılmayınca, anlaşılma gibi gözüken bir çok konunun aslında anlaşılmadığı ya da eksik/yanlış anlaşıldığı)
- ✚ Çerçevenin dışına taşan hususlar nasıl fark edilir?
- ✚ “*Kitab*”ın matematiği nasıl oluşturulur?

gibi daha çok “*usul*” diyebileceğimiz ancak zaman zaman örnek çözümlenmeler de yaparak “*esasın*” da konuşulduğu bir formatta ders işlemekteyiz.

Bu kitap, bu derslerde aldığımız notların bir konuya ait olan kısmının derlenmesinden oluşmaktadır. Kitabın ana konusu “*Risaleteyn/İki Risalet*” tir. Bu çerçevede:

1 – İki Büluğ Çağı (Risaleteyn)

2 – Gaybda İman (Risaleteyn)

3 – Nurun Alâ Nur (Risaleteyn)

üst başlıklarında özetleyebileceğimiz konuları; *İki Arz, İki Ayet, İki Ahit, İki Velayet, İki Zikir, İki Nûr, İki İman, İki Risalet, İki Tezkiye, İki Hidayet, İki Menşe, Akıl ve Nakil Mektepleri, Tek Meşiet, Dört Zindan* şeklindeki alt başlıklar çerçevesinde işledik.

Kitabın sonuna da “din piramidi” bağlamında, bir konuda paradigma nasıl oluştura dair bir örnek çalışma koyduk.

Kitap, ders notlarından derleme; sözel ifadelerin yazıya aktarılması şeklinde oluşmuştur. Onun için dili, yazı dilinden daha çok konuşma dilidir. Düşünmeyi ve düşündürmeyi hedeflediğinden soru formatı ve devrik cümle yapısı ön plana çıkarılmıştır. Amaç, okuyucu adına her şeyi düşünmek değil, okuyucuyu bir metot çerçevesinde düşünmeye sevk etmektir.

Bu unutulmamalıdır.

Zira başlıklar arasında ve kitabın tamamında alışlagelmiş giriş gelişme ve sonuç ilişkisi ilk etapta kurulamayabilir. Geçişler, alakasız gibi gelebilir. Bu bilinçli olarak böyle tasarlanmıştır. Zira kitabın amacı bir konuda paradigma oluşturmaktır. Oluşturulmak istenen paradigmanın sadece koordinatları verilmeye çalışılmış, boşlukta bırakılmış hissi uyandıran ya da anlam akışının uyumlaştırılması sorunu yaşanılan yerlerde geçişlerin doldurulması okuyucunun düşünme dünyasına bırakılmıştır.

Yine kitap, derste alınan notların derlemesinden ibaret olduğu için sevabıyla, günahıyla bize aittir. Derslerde anladıklarımızın yazıya aktarılmasıdır. Doğru anlamış olabileceğimiz gibi yanlış ya da eksik anlamış da olabiliriz. Bu manada tüm sorumluluk bize aittir.

Kitabın hazırlanmasında, notların gözden geçirilmesinde emeği geçen herkese özellikle; Meryem KESKİN'e, Muharrem Erhan KOYUNCU'ya, Murat KARAKAYA'ya, Süleyman LİMAN'a, İsmail ERTÜRK'e, Yusuf AYGÜN'e ve Osman ARAN'a teşekkür ederiz.

Son olarak, yaklaşık 6 yıldır; yağmur, çamur, kar, kış soğuk, sıcak demeden, hasta olduğu durumlarda bile; İstanbul'dan gelerek bize düşünmeyi, hikmeti öğreten sayın **Ahmet BAYDAR**'a çok teşekkür ediyoruz.

Bu kitap ile;

✚ Allah, insanı nasıl akord etmiştir, nasıl yaratmıştır ya da nasıl tesviye etmiştir? İç donanımları ne ifade eder?

✚ Sorumluluk hangi düzlemde ve nasıl tahakkuk eder?

✚ Peygambere muhatap olma veya olmama durumlarında neler olur? Bu açılardan sorumluluk nasıl ve ne düzeyde gerçekleşir?

✚ Vahiy/Peygamber ademoğluna ne katar? Ne işine yarar? Hangi durumda?

✚ Müslüman bir coğrafyada doğan ile gayri müslim coğrafyalarda doğanın iman etmede imkanları farklı mıdır?

✚ Doğduğumuz yerin/coğrafyanın hakim dini, kişisel dinimizin rengini belirliyorsa; sorgulanması gereken bir durum yok mudur? Neden, Türkiye'de doğanlar sünni, İran'da doğanlar şii, Arabistan'da doğanlar vahhabi, Paris'te doğanlar katolik olur?

✚ Aynı coğrafyada doğanların dinleri de neden farklı farklı? Hatta aynı anne babadan doğanları de?

✚ Aynı kitabı okuduğumuz halde, neden çok farklı hatta tam tersi sonuçlar çıkarabiliyoruz?

✚ Peygamber olmasaydı, sorumluluk olmayacak mıydı?

✚ Peygamberler insanlara hidayet edebilir mi?

✚ Hz. Ebubekir'i, Ömer'i ikna eden şey, neden Ebu Cehil'i edemedi?

✚ Sahabenin tümü mü'minlikte eşit midir?

✚ İman etmede bir peygambere muhatap olmakla olmamak arasında fark var mı?

✚ Allah ile her bir ademoğlunun, oluşturması gereken bir **iç bağ** var mıdır? Varsa nasıl çalışır?

✚ Bu bağın kurulmasının imkanları nelerdir?

✚ O'nunla iletişim nasıl kurulur?

gibi bir çok sorunun cevabının kendiliğinden aydınlanacağı kanaatindeyiz.

Mü'min! Müslim!

Kavramların ilk dönem metinlerde hangi anlamda kullanıldığının ilginç ama anlam tayininde bir o kadar da önemli olduğunun bir örneği:

Bir alıntı.

(Kelimelere dikkat!)

Bu, Peygamber Muhammed'den bir belgedir, bir yazıdır: Mü'minler ve Müslümanlar arasında...

- Mü'min - müslim ayrımı var!

- “Müslüman” burada, barış/sulh isteyen anlamında kullanılmış. Sözleşmeye katılanlar anlamında.

هَذَا كِتَابٌ
مِنْ مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ
بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُسْلِمِينَ مِنْ
قُرَيْشٍ
وَيَثْرِبَ وَمَنْ
تَبِعَهُمْ فَلَاحِقَ بِهِمْ
وَجَاهِدَ مَعَهُمْ

Aşağıya aldığımız ayette de aynı anlamda kullanılmış.

Bu ayette **İslam**: Savaşın karşıtı anlamında sulh, barış.

- ✓ Bu ayette, “islam” siyaseten teslim olmayı içerir.
- ✓ “Peygambere teslim” olmayı içerir, “Allah’a teslim” olmayı değil!
- ✓ Elmalı’dan okunması tavsiye olunur.

قَالَتْ
الْأَعْرَابُ

أَمَّا

فَلَمْ

تُؤْمِنُوا

وَلَكِنْ قُولُوا

أَسْلَمْنَا

(49 Hucurat: 14)

Görüleceği üzere bu bağlamlarda “**islam**” kavramının ilk anlamında daha çok siyaseten bir teslimiyet söz konusudur. Bu bağlamdaki anlamıyla “**iman**”dan farklıdır.

Ancak bazı ayetlerde bağlamına göre anlamlar bir birine yaklaşabilir hatta aynılaşabilir.

Aşağıdaki ayetlerde de “**islam**” teslim olma anlamında kullanılmıştır ama peygambere teslim olma değil, Allah’a teslim olma yani “mümin” olma anlamında, “din” anlamında:

“Allah’ın dininden başka bir şey mi istiyorlar, gökte ve yerde ne varsa (her şey) ister istemez O’na teslim olmuşken.”

- ✓ Varlık ister istemez O’na teslim olmuş zaten.
- ✓ İnsanın, diğer varlığın dışında bir farkı var: **Özgür iradesi**. Dolayısıyla varlık içinde insan söz konusu olduğunda bu teslimiyet “ister istemez” değil, “ister” yani iradi olmalı.
  - Kişinin kendi vereceği kararla teslim olması: İçten istemezse nifak olur.
  - Siyaseten bir teslimiyet olursa o, mü’min olmaz.
- ✓ Her doğan, **Allah’a teslim olma fitratı** üzere doğar.
- ✓ Bu ayette, din ve **islam**, Allah’a teslim olmayı yani **mü’min** olmayı ifade eder.

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ
يَبْتَغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ
مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ طَوْعًا
وَكَرْهًا
وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

(3 Al-i İmran: 83)

“Kim “din” olarak “**islam**”dan başka ararsa...”

- ✓ Allah’a teslim olma anlamında, islam.

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ
الْإِسْلَامِ دِينًا
فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ

(Al-i İmran:3/85)

“Allah katında “din” O’na teslim olmaktır.”

- ✓ Görünmeyen iç bağ diri olmadıkça, “ben Müslümanım” sözü siyasi bir söylemden öteye geçmez.

إِنَّ الدِّينَ
عِنْدَ اللَّهِ
الْإِسْلَامُ

(3 Al-i İmran: 19)

Bir Başka Alıntı!

Abbasi Halifesi/Devlet Başkanı Memûn’un mektubundan bir alıntı. Vefatı, 217. Bir devrin bitip diğer devrin başladığı zaman. Mektubu, devletin bir ilinin emniyet teşkilatının başkanına yazıyor:

Bu mektubun iki önemi var:

- 1 – İfadelerin kendisinden,
- 2 – Niçin yazıldığından.

Din anlayışı konusunda yeni ortaya çıkmış anlayışlar için yazılmış. Yapılması gerekenlerden bahsediyor ve şöyle devam ediyor:

- ✓ *Yakin (Allah ile bağı) olmadan amelin hiçbir değeri yoktur.*
- ✓ *İslamın/teslim olmanın hakikatini tamamladıktan sonra değeri olur.*
- ✓ *Kim bu rüştten, Allah'a bağlanmadan beri olursa, diğerlerinden de kör olur, sapkın olur.*

فإنه لا عمل إلا بعد يقين، ولا يقين إلا بعد استكمال حقيقة الإسلام، وإخلاص التوحيد، ومن عمي عن رشده وحظه من الإيمان بالله وبتوحيده، كان عما سوى ذلك من عمله والقصد في شهادته أعمى وأضل سبيلا

Neden devlet başkanı daha o dönemde bu uyarıyı yapmak zorunda hissediyor? Zira bu dönemde korkunç bir taklit bir körlük var. Aynen bugünkü gibi!

Daha o dönemlerde, işin farkında olanlar yani din, iman, islam deyince ne anlaşılması gerektiğini gerçekten **bilenler** tarafından ifade edilen ibretlik bir örnek idi bu.

Zira dinin/islamın özü, **temeli** ıskalandığında; barışa, huzura hizmet etmesi gereken değerler nasıl da savaşa, kavgaya, ayrılığa sebep olduğunu yaşayarak görüyoruz.

Başlangıçta bu iki alıntı çerçevesinde yaptığımız kavramsal değerlendirmenin elbette bir sebebi var. Bu sebebin kitabın sonunda daha iyi anlaşılacağını umuyoruz.

Dört Temel

- (a) Temel ilke : **Allah**
- (b) Temel değer : **Adalet**
- (c) Temel duruş : **İbadet**
- (d) Temel amaç : **Dua**

Hayatımıza bu temel ilkeler yön vermeli:

- ✓ **Temel ilke**, dünyevi değildir. Sınırsızdır, renksizdir, her şeyi yaratandır.
- ✓ **Temel değer**, adalettir. İnandığımız Allah her işinde adaletlidir.
- ✓ **Temel duruş**, ibadettir. Adil olan Allah benim hayatıma yön verecek ama ben kul olduğumu asla unutmuyacağım.
- ✓ **Temel amaç**, duadır. O'nunla sürekli irtibat halinde olacağım.

Bu dört husus **Fatiha**'nın özetidir:

- İlke,
- Değer,
- Duruş,
- Amaç.

Temel İlke: Dinde, **temel ilke** dediğimiz şey, Tanrı öğretisidir.

✚ Fatiha'daki izdüşümü: Allah, **Elhamdülillah**.

Temel değer, o din bağlamında, o dinin öğretilerinde her şeydir. İslam söz konusu olduğunda, Kur'an söz konusu olduğunda ise adalettir.

✚ Fatıha'daki izdüşümü: **Melikiyevmiddin**. (Yargı gününün tek söz sahibi ya da Melik'i, ceza gününün Yargıcı)

Temel duruş dediğimizde, din bağlamında, o öğretinin temel olarak insana neyi öğrettiği ve ne yapması gerektiği, hayatı nasıl omuzlaması gerektiğidir.

✚ Fatıha'daki izdüşümü: Allah'a kulluk. **Iyyakene'budu ve iyyakenesteîn**. Hayatı algılama ve hayatta o dini temsil etme, gösterme süreci.

Temel amaç, din bağlamında ve Fatıha'daki izdüşümüyle, duadır. Hayatın her şeyi: Kulluğun da adaletin de gerekçesi yani temel ilkeyi hiç gözden çıkartmayan şey aslında duadır. Dua ibadetin/kulluğun özü, iliği.

Allah:

✓ Nasıl Allah?

✓ Hangi Allah?

- Arapça'da "Allah." Başka dillerde farklı bir isim. Başka dillerdeki bu sözcüklerin bir suçu var mı?! Buna biz karar vermiş değiliz: İstiyoruz ki bizim kullandığımız kelimeyi kullansınlar! Ama kullanmadılar, Kur'an'a kadar. Kur'an'dan sonra da kullanmayanlar çok.
- Doğrusu ne?
- Tanrı doğru bir sözcük mü?!
- "Allah" sözcüğü de kirletilebilir! Adam Allah'a inanıyor ama yanına bir şeyler koyarak inanıyorsa problem var. Aslında Hristiyanlık'taki Tanrı, onların tasavvurlarına göre İsa ile yer değiştirdiği için kötü, yoksa kelimenin ne suçu olabilir ki!

✚ **Rabbulalemîn Allah:** Başka bir tamlama da kullanabiliriz ama böyle dediğimizde hepsinden ayırır kendisini.

✚ **Rabbulalemîn:** Ulusların Rabbi. (Akıllı varlıklar için kullanılan bir çoğul kalıbıdır)

✚ Allah'ın esması hep, O'nun anlaşılabilirliğini ve kuşatılabilirliğini vurgular. Yoksa bizden birine benziyor olduğunu göstermek için değil. O tektir, tanımsızdır, eşsizdir.

✚ **Melikiyevmiddindir:** Hem yaptıklarımızı hem de geride bıraktıklarımızı (zımnen, yaptıklarımızın geride nasıl bir tesir bıraktığını) yargılayacak olandır. Adildir. Merhametlidir. Bu konuda ortağı yoktur. (Büyük örnek: İsa. İsa asla O'na ortak değildir.) O'nun yanında şefaatçi birisi de yoktur. Dirilme, yargılanma var. Nimet ve azap var. Yargıda hiç kimsenin söz hakkı yok, İsa'nın da yok.

Temel duruş öğretisi olan kulluk; ibadetler, alış veriş dahil her şeydir. Hac, emri bil ma'ruf... Zekat ne tamamen bu ilkede ne de tamamen ilk ilkede: İkisinin arasında. Adaleti açığa çıkaracak bir şey, tezkiye. Hem temizlenme tarafı var hem de başkasına bir şey ulaştırma tarafı var.

Temel ilkeyi temsil eden, namazdır.

Temel amaç, duadır: *ihdinessırala müstekıym... veleddallin*. Fatıha'da şunu deriz: Temel duruştaki davranışlarımızda yanılabiliriz. Bizi yanılma. Peki nasıl bir yanılma bu? İki sapma, iki aşırılık!

Dinde iki aşırılık:

(en basit örneği ile)

1 – **Peygamberi sevmemek:** Sevmezseniz, hakkını inkâra başlarsanız, Yahudileşirsiniz.

2 – **Peygamberi çok sevmek:** Çok severseniz, Hristiyanlaşabilirsiniz.

İşte bu yüzden dua önemli. **Dua ama dil ile değil.**

Peki **“duanın kendisi”** nasıl olmalı? İşte bu kitabın konusu bu.

Duanın aslı O’nunla iletişim kurmaktır. Aslı bu. Dil ile söylenen, kişi ile ilgili bir şey; duanın kendisi ile ilgili değil.

Siz bir şey yapıyorsanız, O’nun vasıtalarıyla yapıyorsunuz. O’nun izni ile yapıyorsunuz. Bu nedenle o yapmanız da bir dua. Sözden daha güçlü bir dua. Örneğin bir şey **yapsanız** aynı zamanda diliniz başka bir şey **söylese** hangisi gerçekleşir?

İki duadan söz edeceğiz bu kitapta:

1 – **Âdemî Dua,**

2 – **Nebevî Dua.**

Bizler mü’miniz ama peygamber değiliz. Peygamber değiliz ama O’nunla, Allah ile irtibatımız yok mu? Olmasın mı?

Her mü’minin O’nunla irtibatı olmalı. Eğer yoksa, kurmaya çalışmalı, düzgün bir şekilde. İşte bu bir dua.

Peki, peygamberin duası nasıl olur?

Emanet

Bir **emanetten** söz eder, ayet. Nedir o emanet?

✓ İki duayı unutma! (Âdemî ve Nebevî)

- “Emaneti, **Biz** sunduk/arz ettik.”
  - **Emanet:** “Geri alınmak üzere verilen şey” manası var ama aynı zamanda “ihtiyacı olan birisine bir şey vermek” de emanettir. İhtiyacı gidereceği sürece onundur, o.
- “Emaneti sunduk **yerlere ve göklere ve dağlara.**”
  - Yer?
  - Gök?
  - Dağlar. Yer ve gök dedikten sonra (ki bu kalıbın “varlığın tamamı” gibi bir manası var) dağları da anması! Niye?
- “Emaneti yüklenmekten kaçındılar ve korktular.”
  - Mufessirler: “Zayıf kaldıkları, taşıyamadıkları için yüklenmediler.” diyorlar.
  - Ancak?!
- “Onu insan yükledi.”
  - Problem burada başlıyor.
- “Çünkü o, zalimdir ve cahildir.”
  - Emanet olduğu yerde karşılıklı bir güven de söz konusu olmalı.
  - Hatta zımnen bir anlamda söz konusu,
  - Öyleyse, emanet olduğunda niye böyle bir şey olur?

إِنَّا

عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ

عَلَى السَّمَاوَاتِ

وَالْأَرْضِ

وَالْجِبَالِ

فَأَبَيْنَ أَنْ

يَحْمِلْنَهَا

وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا

وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ

إِنَّهُ كَانَ

ظَلُومًا جَهُولًا

(33 Ahzâb: 72)

Soru: Allah'ın arz ettiği emanet nedir? Ki; yer, gök ve dağlar kaçındılar, onu taşıyamadılar. Onu *insan* taşıdı.

Taşıdıysa, niye zalim ve cahil olsun?! Zira, *emaneti* sunan Allah!..

İki diyalog: Birincisi mü'minin Allah ile diyalogu, ikincisi peygamberin O'nunla diyalogu.

Bu iki diyalog, iki iletişim kanalları üzerinden ayetlere bakalım:

Arz: *Sunma.*

- ✓ Teklif etme değil.
- ✓ Yükleme değil

عرض

Kur'an'ı Kerîm'de Allah ile insan arasında cereyan eden iki *arz*dan söz edilir: *İnsan* ile *Allah* arasındaki *arzı* anlatan başka ayet yok. (Farklı bağlamda olabilir.)

İki kıssada var, *arz*:

1 –Emanetin arzı, (*Ahzab:72*)

- Özne: İnsan

2 – İsimlerin meleklere arzı. (*Bakara:31*)

- Özne: Adem

Allah yer yüzünde bir halife *atayacaktır* ya da *seçecektir* ya da *taayin edecektir* (yaratacak değil). Söz konusu bu temsili anlatımda, melekler itiraz ederler: Fesat çıkaracak, kan dökülecek birisini mi? (Zaten fesat çıkarıyor, kan döküyor. Böyle birisini mi...)

Ben sizin bilmediklerinizi bilirim!!! Diyen Rabbimizin bu cevabı çok anlamlı.

Ama en anlamlısı şu: Adem'e, Allah "*isimleri*" öğretti (ne idiyse onlar!) sonra Âdem meleklere sordu: Hadi bakalım söyleyin şu isimlerin anlamını?

Melekler, bilmiyoruz, dediler. Biz Allah'ın bildirdiği bazı şeyler dışında, bilmiyoruz.

Bu temsili anlatım nedir? Ne anlatılıyor?

Unutmayalım!

Bu nebevî bir mesaj. Geçmiş olan, peygamberlerin anlattığı/öğrettiği şeyin tekrarı olan bir mesaj. Bu ayet bir çok şeyin doğru anlaşılmasını, bir çok konuda doğru bir paradigma oluşturulmasını sağlayacak referans bir ayet.

(7 yaşındaki de 70 yaşındaki de bir şey anlar ama 70 yaşındaki 7 yaşındaki kadar anlamadıklarını tekrar ederse, bu geniş getirme olur.)

İki **Arz**

1- Birinci Arz:

Esmanın meleklerle arzı:

hilâfet

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ
فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ
(2 Bakara: 31)

evrendekiler iç donanımlarıyla mukayese	(2 Bakara 30-37)	عرض
	Konu	الخلافة
	Sunu	الاسماء
	Muhatap	وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ
	Mekân	فِي الْأَرْضِ (إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)
	Olay	لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ عَلَّمْتَنَا
	Meleklerde Olmayan Tabiat	يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ
	Gaye	فَسَجِدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ فَتَلَقَى آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ
	Sonuç	إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

Bu bir sahne: Bu bir temsili anlatımdır!

▪ Aslında **Âdem** de **meleklerin** arasındadır. Ancak henüz “Âdem” değildir. Yani henüz halife olarak atanmamıştır.

▪ Muhatap: Melekler.

▪ Mekân: Yer/arz.

▪ Ve devamında arz ve semavatın gaybını bilirim şeklinde bir ifade var!

▪ Olay şu: Melekler dediler ki bizim bilgimiz yok. Halife olmak için bilmek gerekir galiba, onun için biz olmayız, bizim bilgimiz yok.

▪ Adem onların peygamberi oldu bir anlamda.

▪ Meleklerde olmayan şey ne? **Fesat** ve **kan dökme**. Melekler fesat ve kan dökmeyi istemiyor. Ama Adem, “olsun önemli değil” ver, dedi.

▪ Sonuçta ne oldu? Gaye ne idi? **İblis** büyüklendi, kafirlerden oldu, secde etmedi. **Âdem** Rabbi ile diyaloga geçti, tevbe etti. (İki diyalog) **Küfür ve iman açığa çıktı:** Gaye bu. Meleklerin arasından birisine görev vermenin sonunda kafir olan İblis bir tarafa geçti, Âdem başka bir tarafa geçti.

Sonuç: Allah kendisine dönüşleri kabul eder. O çok merhametlidir.

Bu bir sahne idi:
Birinci Arz sahnesi.

Artık Âdem'e görev verilmiştir. Artık meleklerden ayrılmıştır, özgür ve sorumlu bir varlık olarak.

Âdem-ler: Âdem bir cinsin başlangıcının adı. Bir kişinin(!) adı iken sonra bir **türe** ad olmuş. Onun için âdem-ler ya da âdemoğlu diyebiliriz.

özgür ve sorumlu âdem-lere ilk uyarı

“Şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalim olursunuz.”

- Ağaç nedir?
- Nedir ki o, ona yaklaşmayalım?
- Yaklaşırsak ne olur? Zalim oluruz. Kim? Biz. Biz kimiz? Âdemler.
- Âdem ağaca yaklaşırsa **zalim** olur!
- Emanetin arzını hatırlayalım: İnsan emaneti yüklendiğinde **zalim** ve **cahil** olmuştu.

Âdem **zalim** ve **cahil** olmuştu!!!

وَلَا تَقْرَبَا

هَذِهِ

الشَّجَرَةَ

فَتَكُونَا مِنَ

الظَّالِمِينَ

(2 Bakara: 35)

Âdem-ler, özgür ve sorumlu iken
zalûm - cehûl
oldular.

Sonra; **mağfirete, merhamete** muhtaç oldular.

Muhtaç hale geldiler: Kim?

- Âdem ve eşi. Âdem ve dengi. Âdem gibiler. Âdem gibi olmayanlar da mı vardı? Elbette: İblis.
- Ve daha başkaları da var: Aşağıda olanlar.
- **KaLa:** İster “âdem ve havva”, ister “âdem ve eşi”, ister “âdem ve onun seviyesindekiler” deyin, ister “âdemler” ister “âdemoğlu” deyin. İki kişi üzerinden anlatmaya başladığı için iki kişi üzerinden devam ediyor. Yeri geldiğinde çoğul oluyor.

“Dediler ki: Biz **zulmettik** kendimize.”

- Kim zalim oldu? Âdem. Âdem zalim oldu, âdem ve eşi/dengi.

“Eğer bize acımazsan”

- Ellerini kaldırmış **dua** ediyor, âdem ve eşi: Diyalog.
- Anlaşma olmuştu aralarında. Hilafeti arz etti. Âdem de tamam dedi, bildi: **Bilmek!!!**
- Sonra zulmetti, ağaca yaklaştı.
- Sonra dönüş yaptı, tekrar.
- Ne istiyor: **Merhamet**.

“Vermezsen eğer, akıbetimiz kötü. Hüsrana düşeriz.”

- Âdemler; özgür, Allah’a söz verdi, ben yaparım bana bilgi ver dedi. Başladı yaşamaya. Yüzyıllar geçti. Şehir kurdu Âdem. Sonra işin içinden çıkmadı. Ve dedi ki ya Rabbi bu iş bilmekle olmuyor. Bu isimleri bilmekle olmuyor. Bize merhamet et. Eğer etmezsen akıbetimiz kötü.

قَالَا

رَبَّنَا ظَلَمْنَا

أَنْفُسَنَا

وَإِنْ لَّمْ تَغْفِرْ

لَنَا وَتَرْحَمْنَا

لَنَكُونَنَّ مِنَ

الْخَاسِرِينَ

(7 A'râf: 23)

ictibâ ve hidâyet

“Âdem Rabbine isyan etti”

- *Ğava*: Taşkınlık, tuğyan hali.

“Sonra Rabbi onu seçti”

- Kısasın sonu “Allah merhametlidir” şeklinde bitmişti!

“Ve onun dönüşünü kabul etti”

- Yani kendisine yakarışını kabul etti.

“Ve *heda*: Yol gösterdi”

- Kime: Âdem-lere. (Yani size bize) Nasıl?
  - Bize ilim verdi,
  - Bizi özgür yaptı,

Değer verdi. Ve dedi ki tamam size bir iyilik yaptım. *Ama şu ağaca yaklaşmayın.* Ağaca yaklaşırsanız zalimleşirsiniz. Sonra âdemler zalim oldular. Demek ki ağaca yaklaşmışlar. Sorun yaşadılar. Allah’a yalvardılar. Allah yol gösterdi. Hidayet etti.

Nasıl?

وَعَصَى
آدَمَ
رَبَّهُ فَنَعَى
ثُمَّ اجْتَبَاهُ
رَبُّهُ
فَتَابَ
عَلَيْهِ
وَهَدَى

(20 Tâhâ:121-122)

Buraya kadar anlattıklarımızla *Âdem*in kıssasını özetledik.

Şimdi sıra *insan*da...

Unutmayınız!
Âdem’in kıssası
aynı zamanda
tek tek
her birimizin
kıssasıdır!

2 - İkinci Arz:

Emanetin İnsana Arzı:

Gelen
Hidayet

“O bulunduğunuz yerden, durumdan,
konumdan inin hepimiz birden.”

- Cemian: Çoğul! Âdem-ler.

“Eğer benden bir hidayet, rehber gelirse size,
benim rehberime uyan kimseye korku yoktur.”

- Âdem isimleri öğrendi, adam oldu. Özgürleşti. Ama zulmetti. Pişman oldu. Dua etti. Duanın cevabı bu. Muhtemelen şehirdeler. Kavga/kıtal, yani meleklerin dediği şey ortaya çıktı. Fesat ve kan dökme olayı ortaya çıktı. Zulüm ortaya çıktı. Ve cevap eğer benden bir *hidayet* gelirse... (Peygamberler hidayet rehberidir, onların mesajlarının adı da hidayettir, hüdadır.) Peygamberler!

قُلْنَا
اهْبِطُوا مِنْهَا
جَمِيعًا
فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ
مِنِّي هُدًى
فَمَنْ تَبِعَ
هُدَايَ
فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ

(2 Bakara: 38)

Emanet

“Biz emaneti yere göğe, dağlara arz ettik.
Kaçındılar, çekindiler. Ama onu insan
yükledi.”

“Çünkü insan *zalim* ve *cahil* olmuştur.”

- Emanete ihtiyacı vardı, emanete muhtaçtı. Gece gündüz onu isteyip duruyordu. Emanet istedi bizden: Ya Rab sen bizi özgürleştirdin, onu bize verdin tabiat olarak, donandık onunla. Dışarda değil içimizde o bizim. Ama dışardan bir şey istiyoruz biz. Elimizde tutacağımız bir şey ver bize. Bize yol gösterebilirsin.
- İstiyor musunuz? Alın size bir emanet!
- *Zalim* ve *Cahil* kelimeleri üzerinde düşünülmesi gereken kelimeler. Cahil, sütü kaynatırken taşan kısmına denir.

إِنَّا
عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ
عَلَى
السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ
وَالجِبَالِ
فَأَبَيْنَ أَنْ
يَحْمِلْنَهَا
وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا
الْإِنْسَانُ
إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا
جَهُولًا

(33/Ahzâb:72)

Şimdi *emanet* ayetine yakından bir daha bakalım:

Önceki tabloda **ademin** kissasını özetlemiştik, şimdi **insanın** kissasını özetliyoruz, zalim insanın!

evrendekiler iç donanımlarıyla mukayese	(33 Ahzâb71-73)		عَرَضَ
	Konu	الطاعة	
	Sunu	الْأَمَانَةَ	
	Muhatap	?	
	Mekân	عَلِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ	
	Olay	وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ	فَأَيُّنَ أَنْ يَحْمِلَهَا وَأَشَقَّ مِنْهَا
	Meleklerde Olmayan Tabiat	إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا	
	Gaye	وَيُتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَحِيمًا	لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ
	Sonuç	وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَحِيمًا	

Konu aynı: Arz.

Ama alt başlık değişti. Orada hilafetti. Burada **taat**.

Ahzab 70. ayette konu belirleniyor, Peygambere itaat edin diyor, Allah, 71. Ayette: **İtaat**. Onun da alt başlığı, **emanet**. Öbür tabloda, **isimler**di. İsimler insana özgürlük vermişti. O özgürlükle yolunu bulacaktı. **İlim**di o: **Sebepliliği** bilmesi. Bilim...

Bu da ilim: Peygamberle gelen hidayet. **Nur** üstüne **nur**. Bu da başka bir ilim. Adem'in duası sonucunda âdemoğullarının bazılarını Allah'ın seçerek onlara yardım etmesi, toplumsal düşmanlara karşı. Zulüm!... Düşmanlık tek buna. Zulme karşı cevap verebilmek için.

Muhatap kim? Burada belli değil. Önceki ayette **melekler**di.

(Buradakini siz bulun!!!)

Peki yer neresi? Orada **arz/yer** idi. Burada; semavat, arz ve cibal.

Sonuçta ne oldu, olay ne idi? **Melekler** orada kaçınmışlardı, burada, **buradakiler/bunlar** kaçındılar, onu yüklenmekten. Orada melekler isimleri bilmekten kaçınmıştı, Âdem üstlenmişti. Burada ise **insan** üstlendi.

Meleklerde olmayan şey orada **kan dökmek, fesat çıkarmaktı**. Burada, meleklerde olmayan şey, **zulüm** ve **cehalet**.

(Daha üst düzey bir düşünme için: Burada münafıklık ve müşriklik ortaya çıktı. Peygamber dedi ki, inanıyorsan gel, zulme karşı mücadelede: Döküldüler. Müşrikler de aynı şekilde: İnanıyorum ama birileriyle birlikte. Onlar da döküldüler. Açığa çıktı her şey. Ve mü'minler ayrıştı. Bu ayrışma iman küfür arasında değil. Zulüm zaten onların işi değil. Zulüm daha çok, inançla birlikte ortaya çıktı.)

Örneğin insan:

Helüa: Çok hırslı, istekli, düşkün, yaratıldı. İnsanın elinden bir şey alınmca cezu olur, mal gelince cimrileşir, vermez. Helu, cezu, menü olur. Zalu cehul olur.

Cehul: Tanımamak, taşkınlık (sütün taşan kısmı)

...

Olursa insan bunları...

...

Rabbi yardım eder emanet ve hidayet verir.

çünkü insan
yardıma muhtaç bulunuyordu.

(İnsanda zulüm ve cehalet ortaya çıkınca emanete sınımsız sarıldı/emaneti hamletti!)

إِنَّ الْإِنْسَانَ

خَلِقَ هَلُوعًا

إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ

جَزُوعًا

وَإِذَا مَسَّهُ

الْخَيْرُ مَنُوعًا

إِلَّا الْمُصَلِّينَ

(70 Me'aric: 19-21)

وَحَمَلَهَا

الْإِنْسَانَ

إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا

جَهُولًا

Şimdi bu iki arzı bir arada düşünelim:

Birinci ARZ		İkinci ARZ	
الخلافة		الاطاعة	
الاسماء		الأمانة	
الملائكة		علي.....	
في الأرض إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ (وَالْأَرْضِ)		السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ	
أَنْبَاءَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ	لَا عَلِمَ لَنَا	وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ	فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ		إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا	
فَتَلَقَى آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ	فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ	وَيُتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا	لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ

Bakara: 30-37 ve Ahzab: 71, 72, 73. Ayetleri bir daha okuyunuz.

- ✚ Bakara, 30-37: Açığa çıkan ne?
- ✚ Ahzab, 71, 72, 73: Açığa çıkan ne?

İki arz'dan bahsettik:

- İnsanın yaratılışında âdeme arz: İsimlerin arzı.
- Nübüvvetin, peygamberliğin, riyasetin, imametin (topluma) arzı.

Kur'anı Kerimde; insanı Allah'a bağlayan düzlemde, o **bağlama** düzleminde iki arzdan söz ediliyor demiştik. Arz kelimesi iki yerde geçiyor bu manada. Biri âdemî arz biri de nübüvvet arzı.

Bu konuyu niçin önemsiyoruz? Her fert dinini kendisi inşa etmelidir. Kuran bunu bizden istiyor, zira:

Din verasetle intikal etmez.

Din alınıp satılmaz.

Din sözleşmelerle, bireylerle yapılan sözleşmelerle gerçekleşmez.

Hristiyanlıkta ve Yahudilikte bu konuda durum farklı: Yahudilikte ya **irk** onaylarsa kişinin dindarlığı gerçekleşir ya da Hristiyanlıkta **kurum** onaylarsa kişinin Hristiyanlığı gerçekleşir. Kur'an'ın öğrettiği dinde kişi ile Allah arasında cereyan eden bir şey ile bu iş olur ve biter, başkasının onayı aranmaz. **Ahit** Allah ile âdem arasındadır; gerçek ahit, velayet ahdi. Yani senin veli olman için, Allah'a dost olman için, kesinlikle bir kimseye ihtiyacın yok. Varsa, Allah ile velayetin bozulur. Bir mü'mini/veliyi dost edinebilirsin, ama ondan izin alma gibi bir şey söz konusu olamaz. Bir üst merci yok bu işin, isterse peygamber olsun. Peygamber varsa peygamberle kendi arasında problem olabilir: Peygambere iman ve peygambere küfür söz konusu olabilir. Kişi Allah'a iman ve O'na teslim olmakla,

Kur'an bazında, bizatihi kendisi mükelleftir, sorumludur. Peygamberle olan ilişkisi ikincil düzey bir ilişkidir.

Bunu biz Kur'an-ı Kerim'de açık bir şekilde görüyoruz: Ezeli ervah, bezmi elest. Kur'an'daki ifadesi ile *“beni ademin zürriyetinden... ben sizin Rabbiniz değil miyim?...”* (7 Araf: 172) Niçin anlatılıyor bu? Nedir o?

Herkesin, nerede doğmuş olursa olsun, nerele olursa olsun, hangi kültürle büyümüş olursa olsun bir sorumluluğu olduğunu anlatıyor bize aslında Kur'an-ı Kerim, bu temsille.

Bu önemli! Konumuz bu.

İnsana iki arz.

Emaneti üstlenen sadece insan!

Allah emaneti arz etti yere göğe dağlara... İnsan emaneti üstlendi. Kim üstlendi, insan!

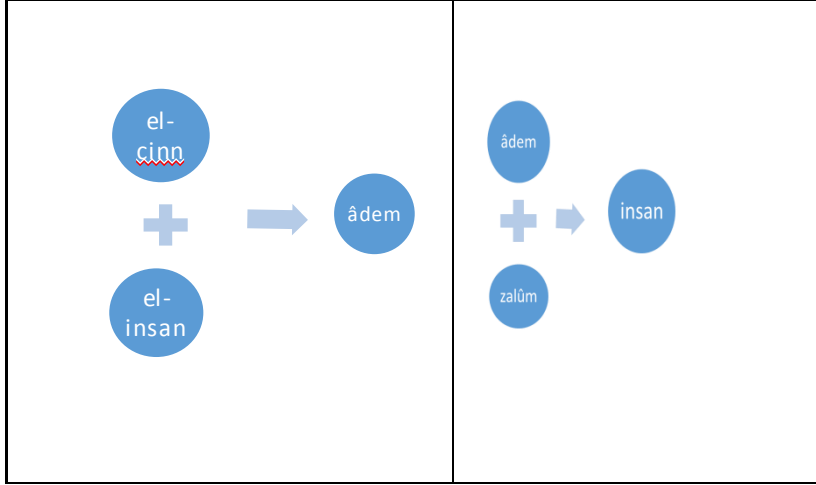
- Peki **cinn**?

Cinn nerde? Yerde, gökte, dağlarda değil mi?

Sorumluluğu insana hasreden, azabı ve nimeti insana hasreden pek çok ayet var. Belki birkaç ayette ins-cin geçer. **İns-cin** edebi olarak ya **“herkes”** ya da **“hiç kimse”** demektir. Asla başka bir varlık demek değildir.

Aslında “ins” “cin” bağlamında anlatılmak istenen şu:

El-cin ile el-insan birleşince, yaratılışta, âdem oluvermişti. *(Biz insanı topraktan yarattık, canını da daha önce ateşten yaratmıştık...)* Bu ikilinin sonucunda âdem oluştu; kıssalarda bu var.

(Yaratılışla ilgili; adem, beşer, insan, cin, şeytan, iblis, melek, vs ile ilgili olarak **Ahmet BAYDAR**'ın, tüm bilinenlerden farklı bir bakış sunan ve yakında yayımlanacak olan bir çalışması vardır.)

Âdem ve zalûm sonucuna da insan diyor, Kur'an-ı Kerim.

Arz edilen varlık: İnsan.

Ademler: Esmayı bildiler,

İnsanlar: Emaneti üstlendiler.

Âdeme isimler arz edildi,

İnsana, nübüvvet arz edildi.

Zalim topluma da riyaset arz edildi. Yani yönetim işleri arz edildi.

- *Ademleri* özgürleştirdi.
- *İnsanları* zulümden âzat etti.

Kur'an, "**iki ilim**" demez hiçbir yerde ama bir yerde bir ilimden bir başka yerde başka bir ilimden daha söz eder. Bu ikisinin aynı olduğu zannedilir.

Adem'e ilmi verdi Allah, isimleri öğretti. Peki peygambere gelen bir ilim değil mi? Kur'an-ı Kerim buna/kendine ilim demiyor mu? Tevrat'ın, Kur'an'ın alimlerine alim demiyor muyuz?

Bir ilim bizde var ki, bizi sorumlu kılıyor. Bir ilim de peygamberler getirdi ki toplumdaki zulümden mazlumlar âzat olsun.

Dolayısıyla iki arz, iki ilim var.

Hilafet ve İmamet

Şu ayetlerin birbirine benzemesi çok ilginç:

- ✓ *Ben yer yüzünde bir halife belirliyorum,* (1. Arz bu)
- ✓ *Ben seni insanlara imam atıyorum/tayin ediyorum.* (İbrahim'e diyor bunu: 2. Arz'a örnek)
  - Kim İbrahim?
  - İki şeyi en üst düzeyde gerçekleştirmiş bir ÖRNEK!
    - Hem Âdemî,
    - Hem Nebevî.
  - Bu fonksiyonlarıyla Hz. Muhammed'e model olarak gösterilen birisi.
  - Hz. Muhammed'e diyor ki: Hanif ol.
  - *Hanifler senin gibi olsun, demiyor!!! Sen hanifol diyor!*
  - *Haniflik*: Hiç kimseyi dinlemeyen, özgür ruhlu. (Din adı değil bu, bir davranış adı)

إِنِّي جَاعِلٌ

فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً

(2 Bakara: 30)

إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ

إِمَامًا

(2 Bakara: 124)

İki tane ahitten söz ediyoruz yani:

- İki tane ahit
- İki tane arz
- İki tane iman
- İki tane nur

Bunları konuşuyoruz, konuşacağız.

Hilafet: Âdemî ahit,

İmamet: Nebevî ahit.

“Âdem ile aslında sözleşmiştik daha önce,
(yani anlaştık)”

- Kim Âdem?

“Ama unuttu,”

“Azimli çıkmadı Âdem.”

“Ben seni insanlara imam yapacağım,”

“Soyumdan da yap,”

“Allah dedi ki: Zalimlere ahdim olmaz!”

- Adam olurlarsa olabilir,
- Ama adam olmazlarsa asla olmaz.
- Bu hangi ahit: İmamlık ahdi.
- “Zulum” kelimesine dikkat!
- “Arz” konusunda “zulüm” merkezi bir kavramdı.
- 1. Arzın sonunda âdemin ulaştığı nokta “zulüm” olursa, nübüvvet ahidinin dışında kalır.
- “İmam” ve “zulüm”: İkisi de yönetsel alanda!!!

وَلَقَدْ عَهِدْنَا

إِلَى آدَمَ مِنْ قَبْلُ

فَلَسِي

وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا

(20 Taha: 115)

إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ

إِمَامًا

قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ

لَا يَتَّالُ عَهْدِي

الظَّالِمِينَ

(2 Bakara: 124)

(Her insan ademin hikayesini tekrar tekrar yaşar.)

(Âdeme söylenen her söz bizim içindir.)

İnsanlar âdemî ahit üzere (akıl şeriatı üzere) tek sınıfı:

“İnsanlar tek ümmetti, (tek toplumdu, tek sınıfı, tek cinsti, tek tip idi)”

- Kargalar, fareler, filler birer ümmettir. Yani aynı tarz hayatları vardır. Her hayvan kendi sınıfında bir ümmettir.
- İnsanlar bir ümmetti demek, insanlar tek sınıfı, demektir. Tek türdü, tek cins idi. Hayat tarzı olarak.

“Allah peygamber gönderdi onlara.”

“Bir kısmını müjdelemek için, bir kısmını da uyarmak için.”

- İnananları müjdelemek, inkar edenleri uyarmak için.
- Peygamberlerin fonksiyonlarına işaret!!!

İnsanlar akıl şeriatı üzere yani akıl hidayeti üzere, akıl sorumluluğu üzere tek sınıfı. İnananları oldu, inkar edenleri oldu. Ama zulme düştüler. Allah peygamberler gönderdi. Peygamberler bir kısmını müjdeledi, bir kısmını da uyardı.

- I. **Ahit**; Küfür ve imanı,
- II. **Ahit**; şirk/nifak ve imanı, ayırıştırdı.

كَانَ النَّاسُ

أُمَّةً وَاحِدَةً

فَبَعَثَ اللَّهُ

النَّبِيِّينَ

مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ

(2 Bakara:213)

“Biz elçileri asla göndermeyiz. Sadece müjdelesinler ve uyarınlar diye göndeririz. (Başka bir şey için değil)!!!”

- Önceki ayetin adeta aynısı ya da tamamlayıcısı.

Yani iş bizde başlıyor ve bizde bitiyor!!!

Zaten, Muhammed’e geleni (Kur’an-ı) ben esas aldım, o beni kurtaracak dersin ve gece gündüz Kur’an’a, anlamadan bilmeden cisminde sarılırsan bu sana hiçbir şey yapmaz. Zira Hz. Muhammed’den önce bu Kur’an yoktu ama inananlar vardı. Hz. Muhammed’in arkadaşlarını nasıl kurtardıysa, öyle sarılmak lazım. Yoktu da zaten ellerinde böyle Mushaf olarak. Ne yaptılar? Dediler ki, o zaten bizim inandıklarımızı söylüyor, o zaman biz de onunla beraberiz. Biz Muhammed ile beraberiz, onun arkasındayız.

Eğer peygamberin arkadaşlarının anladığı gibi bunu anlayayım iddian varsa, **içindekini** çalıştırmazsan bunda da isabetli olamayabilirsin. Duyacağın, okuyacağın her hangi bir cümleye inanıp yanılmamak için Kur’an’ı rehber edinmelisin; dikkat etmen gereken içindekini çalıştırmak, harekete geçirmektir. Kur’an’ı ancak içindekini çalıştırarak doğru anlayabilirsin. Yoksa seni yine herkes kandırabilir.

وَمَا نُزِيلُ

الْمُرْسَلِينَ

إِلَّا مُبَشِّرِينَ

وَمُنذِرِينَ

(18 Kehf: 56)

Ya da bir müfessiri okursun, sana örneğin sadece (ma) hakkında onlarca görüş sayar, hangisine inanacağına şaşırırsın. İçindeki çalıştırmazsan eğer.

Çalıştırabildiğin kadar!

Bilebildiğin, bulabildiğin kadar!

İnat etmeden, fitratını aldatmadan, makul gördüğünü (işte bu, tamam dediğini) alarak, makul görmediğini beklemeye alarak.

Emanete İtaat

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى
فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا ( ) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ
وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ( ) يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ
يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ( ) إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا
الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ( ) لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَكَانَ اللَّهُ

عَفُورًا رَحِيمًا ( )

(33 Ahzab: 69-73)

Bu ayetler şu ana kadar konuştuklarımızın bir özeti gibi.

Ahzab suresinin ana konusu: **Nifak**. Hz. Peygambere bağlılığını bırakanlar var.

(Nifak reise, riyasete bağlılıkla biter, Peygambere bağlılıkla biter. Surede ana konu bu: nifak ayetleri ile peygambere bağlılığı vurgulayan ayetlerin sayısı bile bize bunu veriyor. 20 ye yakın ayet.)

- ✓ *Ey müminler! Sakın ha! Musa'ya eziyet edenler gibi olmayın.*
  - Musa'ya kim eziyet etti ki?
  - İsyân çıkarmışlardı, Musa dağda iken. İnsanlar öldü.
- ✓ *Musa Allah katında üstün birisidir.*
  - Muhammed'i de öyle düşünün!
- ✓ *Kim Allah'a ve elçisine itaat ederse, kurtulur.*
  - Emanetin konusu ne idi? Allah'a ve elçiye itaat.
- ✓ *Biz emaneti, yere göğe dağlara arz ettik...*
- ✓ *Bu size emanettir (bu arz size emanettir)*
  - Niye? Çünkü buna ihtiyacınız var.
  - Peki niye böyle oldu?
  - Allah Musa'ya emanet verdi, Muhammed'e emanet verdi! Ne için?

✓ *Münafık erkekler ve münafık kadınlar, müşrik erkekler ve müşrik kadınlar (ortaya çıksın diye)*

- Biz inanıyoruz ... ama... diyenler: Müşrikler
- İnaniyoruz, inanıyoruz, inanıyoruz... ama... diyenler: Münafıklar.
- Ortaya çıksın diye.
- Müşrikler hiç seninleyiz demediler, inanıyoruz ama seninle değiliz dediler.
- Münafıklar da, inanıyoruz, inanıyoruz,.. deyip sonra sırt döndüler.

Saflar ayrılısın diye size emaneti verdik!!!

- Burada kafirler yok!
- Kafirlerin konusu bu değil,
- Kafirlerin bu bağlılıkla, bu emanetle alakaları yok!
- Emanette nifak denemesi söz konusu! Münafıklık ve müşriklik ortaya çıkacak.
- Bakalım inandığın şeylerin arkasında durabiliyor musun?
- Ben varım dedikten sonra, durabiliyor musun, yoksa çekiliyor musun?

Bu; birinci arzın sınanması, tamamlanması.

Emanetler ehline

Siz düşünün!!!

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ
النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ

سَمِيعًا بَصِيرًا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ

مِنْكُمْ

(4 Nisa: 58-59)

Hainlik etmeyin

Siz düşünün!!!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ

وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

(8 Enfal: 27)

İnsan peygamberler olmasa da, âdemî özelliklerinden dolayı sorumludur. Peygamber o anda olmayabilir, o toplumda olmayabilir, peygamber gelmemiş de olabilir. Peygamberlik bir lütuftur. Gelmişse nur üstüne nur, yoksa, âdem yine sorumludur.

Âdemî,

Nebevî.

Bu, öğrenmek için yaptığımız bir ayırım.

Allah'a karşı biz âdem olarak sorumluyuz. Peygamberler çeşitli zamanlarda gelip bu sorumluluğumuzu bize hatırlatıyorlar. Onlar olsa da olmasa da sorumluyuz.

Bu ayırım önemli:

İslam dünyası âdemî sorumluluğu unutmuş. Halk bazında; ya hiç bilmiyor ya da göstermelik biliyor: Evet âdemoğlu bezmielestte, "sen bizim Rabbimizsin" dedi/dedik. Ama bunun sadece lafını biliyor. Başka bir şeyini bilmiyor.

Peki bilinmesi gereken nedir ve şu anda bilinen nedir?

Şu anda büyük ölçüde bilinen, inanmanın Peygamberle başladığıdır.

Şöyle zannediliyor: Dünyanın uzak noktasında bir adam sorumlu değil. Niye? Çünkü peygamberi bilmiyor, Kur'an-ı bilmiyor.

Bu doğru değil.

En azından Hanefilik ve Maturidilik mezhebinde bu düşünce doğru bulunmamış. Diyorlar ki (bu ikisi) âdemî sorumluluk esastır. Nebevî uyarı onun üstüne gelen bir lütuftur,

ihсандır. Bu uyarılar olmasa da biz Allah'a karşı sorumluyuz. Aklımızla, bulabildiğimiz kadarıyla. Gücümüzün yetmediğini bizden istemez Rabbimiz, diyoruz.

Bu anlayış ters çevrilmiş durumda. Bizim hayatımızda da böyle. Dine şeklen, kitaba şeklen bir bağlılık söz konusu. Düşünme olmadan yani paradigmasız bir din anlayışımız var. Yani paradoksal, çelişkili.

(Paradigma: Değerler dizisi, model, kuramsal çerçeve, sınırları belli olan ön bulgu, dünya görüşü)

Dolayısıyla, âdemî olarak düşündüğümüz, nebevî olanda; nebevî olan âdemî olanda yanlış gözüktüyor. Yani bütün hesaplarımızda çarpım tablosu aynı sonucu vermiyor. Bir yerde iki kere iki dört eder diyoruz ama aynı hesabı başka yerde yapamıyoruz.

Bunlar nebevî olanı esas almaya çalışmaktan kaynaklanıyor: Oysa kendimizde olanı esas alarak nebevî olana ulaştığımızda sorun çözülecek. Bu kolay değil, zor.

İslam dünyasının bu halde olmasının nedeni bu paradoks. Ne yapıp edip bu çelişkiden kurtulmamız lazım. Yani baba, akıl baliğ olmuş yaşı ilerlemiş çocuğuna sermaye vermiş iş kurması için, çocuk iflas etmiş. Bir daha vermiş yine iflas... Niye iflas edip duruyor? Aslında baba; ondaki ticari kabiliyetini, isteğini, arzusunu harekete geçirseydi; deneyerek, izleyerek, takip ederek yapsaydı, belki bu iflaslar yaşanmayacaktı. Evlat sermayenin kıymetini bilmiyor, gelen gidiyor.

Nebevî olan ihsandır, lütuftur; babanın fazladan verdiği paradır. Değerini bilmeyen adam, bugünkü müslimanların durumu gibi olur.

Çağda yokuz, tarih yapamıyoruz: Gelen vuruyor, giden vuruyor. Bunun sebebi bu.

Allah'ın bize verdiği akli sonuna kadar kullanmamız gerekir. (İnanma aklını kast ediyoruz daha çok. Siyasi, ekonomik, ticari alanda elbetteki akli kullanacağız) İran'da doğan şii, Türkiye'de doğan sünni oluyorsa, Suudi Arabistan'da doğan hanbeli oluyorsa... burada bir basitlik var demektir. İkiyüzlülük, nifak işte bunun arkasından gelir, başarısızlık da.

Kur'an-ı Kerîm'de herhangi bir yer okuduğumuzda anlıyor sandığımız ama aslında anlamadığımız konularda temel sorun da budur. Anlayamayız, çünkü anlamla ilgili bize bazı şeyler dayatıldı. Oysa içimizden, "böyle olmaması gerekir" diyoruz. "Âyet" okunduğunda ağlayan mü'min, "âyetler" okunduğunda uyuyor. Niye? İçinden bir ses "böyle değil" diyor ama o kendisini kandırıyor yine. Aslında "bu böyle olmamalı" dediği şeyler kendisine dayatılan şeyler. Dolayısıyla paradigmayı temizlemeden nebevî alandan kendisine gelen her şey böyle olacak.

Peygamber bu gün gelseydi, bu gün inandığını söyleyen herkes ona tabi olduğunu söyleseydi... Peygamber hadi şu işe başlayalım dediğinde, yavaş yavaş dökülecektik. Biz o günü yaşamadığımız için kötüyüz, kötü durumdayız. Bunu (nebevî olanı) bu gün kabul ediyorum demek kolay. Onun için kötüyüz. Çok ucuz, çok basit: "Lailahe illallah muhammed resûlullah" demek.

Anlamli bir şekilde "Lailahe illallah" de kurtul. Ama "muhammed resûlullah" demişsen, gel bakalım denecek, gerçekten inananla inanmayan ayrılacak, saflar belli olacak. Yani **nübüvvet** ne kadar lütufsa o kadar da külfetli.

Ama bizim için hiçbir önemi yok, aynı şey. Sıkıntılarm sebebi bu. Kendimizi kandırmayalım.

Şimdi Peygamberle olan ilişkimizi şöyle bir resmedelim:

- ✓ Resûlullah'tan sahabeye,
- ✓ Sahabeden tâbiîne,
- ✓ Tâbiînden tebeuttâbiîne,
- ✓ Tebeuttâbiînden muhaddise.
- ✓ ...ve muhaddis hadisi kaydetmiş olsun.

Arada 4 kişi var. Ki dört kişilik bir senet bile kolay kolay bulunmaz. En az dört kişi. Sekiz kişilik, dokuz kişilik, on kişilik senetler vardır. 4 ile 10 kişi arasında bir senet zinciri.

Buhari: Vefatı 256. Yani peygamber ile aralarında yaklaşık 250 sene var. Resulün sözünü nasıl derleyecek: İnsanlardan duya duya, yani ağızdan ağıza gelen şey. İşte buna senet diyoruz. Buhari'de senedinde 4 kişi olan hadis kolay kolay bulamazsınız, 10 kişiye kadar çıkar senet zinciri. Herhangi bir konuda, örneğin namaz, bir hadisi Buhari'de okudunuz. Muhtemeldir ki yine Buhari'de, ya da Müslim'de namaz (bir önce okuduğunuzdan farklı olarak) böyledir diyecek. O da Resûlullah'tan, sahabeden... (araya başka senetler de girebilir). Hayır namaz öyle değil böyle diyecek, belki de tam tersi. Hatta bu bazen 3, 4 ihtimale de çıkabilir. Bu ya aynı muhaddisin

kitabında ya da başka muhaddislerin kitaplarında. Bu durumda bir mü'min: "olsun öyle de olur, böyle de olur" diyorsa, bu beş para etmez bir teslimiyettir. Bu iman, bu dini bilgi beş para etmez. Bu dinsizliğe yakın bir şeydir. Paradigmasızlık dediğimiz şey işte budur. Paradoks dediğimiz şey budur.

Genelde bu hadis harmanından herkes kendisine göre bir din, bir mezhep, bir ekol, bir cemaat oluşturur. İşine geleni alır. Hristiyanlıkta olduğu gibi bir kilisenin dinini öbürü kabul etmez. Bu kopuşların sebebi yukarıda resmini çizdiğimiz dağınıklığıdır.

Hem peygambere inandığını söylüyorsun hem de o peygamberin aynı konuda 2, 3, 4 farklı şey söylediğine inanıyorsun.

Herkes bir şey oluşturmuş: A, B, C grupları oluştu. Bunlar Kur'an'ı Kerim'e de ona göre mana veriyorlar. Oluşturdukları paradigmaya/paradoksa göre Kur'an'a bakıyorlar. Gruplar oluşurken bilgiyi kimden aldılar, insanlardan (senet zinciri). Sureta peygamberden, şeklen peygamberden. Oysa aradan 250 yıl geçmiş, kardeşim! Peki bu mirasın hiç mi anlamı, değeri yok? Kesinlikle var. Ama ehli, onları aralarında zehirlileri de olan kır çiçekleri gibi kabul eder. Daha da ehli; doğru olanlar için, "siyah öküzdeki beyaz kıllar gibidir" der. O kadar azdır, der.

Aslında bu kadar zor da değil. Ancak içimizdekini çalıştırmayınca zor. Her gelene amenna dersin, takvim yapraklarından din oluşturursan işin zor.

Bizim yapmaya, anlamaya ve anlatmaya çalıştığımız şu: Paradigmasını oluşturmadığınız din binasının çatısını oluşturamazsınız. Yıkılır, fırtınalara dayanmaz. **Peygamberin**

getirdiği çatıdır. Temelini siz atarsanız o çatı durur. Yoksa durmaz.

Bunu nasıl yaparız: Bunu, ne kadar kendimizdekinin derinliğine inebilirsek o kadar inerek ve Allah'a ne kadar açabilirsek kendimizi, yüceliğine yüksekliğine o kadar açarak; ondan sonra da bize ne veriyse âdemî olarak, onu kullanarak. Elimizi, alıp vermek için; ayaklarımızı, yürümek için nasıl kullanıyorsak, düşünmek için kullanılması gereken bizdeki organı da öyle kullanarak!

Cemaatlarımız âdemî olanı kullanmıyorlar. Hristiyanlık dünyası "dinini" terk ederek o saçmalıklardan kurtuldu. Biz dinimizi terk etmeyelim ama saçmalıklarımızdan kurtulalım diyoruz. Anlatmak istediğimiz bu. İşimiz zor.

Bu zorluğu aşabilmemizin ilk şartı kendimizi hazırlamak. Sağlam referans noktaları oluşturup onun üzerinde düşünmeye devam etmek.

İlk okula başlayan çocuğa a,b,c den sonra hemen 2 x 2 dört ederi öğretiyorlar. Çünkü hayatı boyunca lazım ona. Zira hiçbir yerde ve zamanda değişmeyecek. Paradigma oluşturmak işte bu.

Sen bunu oluşturmaz da 2x2 dört de eder, altı da eder, ne var bunda dersin; çatal kazık yere batmaz. Toplum da böyle (!) bir toplum olur.

Yani sen oluşturmayacaksın da o paradigmayı kim oluşturacak? Yani oluşan paradigmada, hiç mi kendi payı olmayacak kişinin.

Kur'an var işte o oluştursun! Vallahi oluşturmaz! Kur'an paradigma oluşturmaz, eğer içindekini çalıştırmazsan. Alın size Mukatil bin Süleyman. 150'de vefat etmiş. Felâk ve Nâs surelerini açın bakın: (İlk cümle) *“Mekke’de inmiştir.”* (Sonra rivayetleri sayar.) *“Peygambere büyü yapıldığı zaman indirildi”* der. Büyü ne zaman yapıldı peygamberinize, onlara göre?! *“Medine’de.”* Peki bu sureler Mekke’de mi indi Medine’de mi?! Aynı tefsir! İki üç sayfa içerisinde. Oluştur bakalım paradigmayı şimdi, hadi! Nasıl oluşturacaksın? Oluşturamazsın. Onlardan birisini **bir bilgiye** göre tercih etmen gerekir. İkisini birden edemezsin. Bir bilgin varsa tercih edeceksin, bilgin yoksa bekleyeceksin.

Peki Mukatil bin Süleyman saf mıydı, o niye böyle yaptı?

Mukatil bin Süleyman 150'de vefat etti ama o tefsirde, o kitapta, 220'de vefat eden adamın görüşleri var. Kitapta *“Falan dedi ki...”* şeklindeki görüşlerin sahibi 220'de vefat etmiş.

Yani bu düşünme ameliyesini bizim kendimiz yapmamız gerekir!

Peki bu kadar şeyi ben nasıl düşüneceğim?...

Bari her şeye inanma!

Önce saçma sapan inandığımız şeyleri yıkmak gerekir. Zira onun için doğruları da anlamıyoruz artık, kafa felç olmuş. Çok rahat inanıyoruz, kim söylerse inanıyoruz. Biraz az inanalım, biraz düşünerek alalım. Çocuklarımıza biraz düşünerek konuşalım, hemen her şeyi vermeyelim. Allah diyen herkesin sözüne itibar etmeyelim. Olmaz: Herkes yemin ederek bir şeyler

satıyor piyasada. Çocuklarımıza ne kadar az öğretirsek dini o kadar rahat ederiz çünkü bildiğimiz din sağlıklı değil. İmbikten geçirdikten sonra öğretilim.

Âdemî ve nebevî ayrımı yapmamızın sebebi bu. Önce “âdemî” diyebilmek için, yoksa onları birbirinden koparmak için değil.

Şimdi bu konunun devamı olarak **“âyet”** üzerinde biraz düşünelim:

İki Ayet

1 – Âdemî Ayet

2 – Nebevî Ayet

İki **nur** gibi. Biri bizdeki nur, diğer peygamberin getirdiği.

Ateş ve Işığ:

Eski dünyada, M.Ö 5.000 civarı, Tanrı'nın tecelli alanları vardır. Tabiri caizse Tanrı'nın, kudretini yoğun bir şekilde gösterdiği tecelli alanları vardır.

(Tanrı her şeyde vardır da, o anlayışta, her şeyde kendisini gösterir de bazı şeylerde çok yoğun gösterir. Bu gün “Tanrısız dünyada” her şeyi insan kendisi yapıyor!)

Tanrının en yoğun tecelli ettiği yer de **ateş**. Bu ateş eğer bir yüksek yerden, bir volkandan ise çok daha anlamı idi, eski dünya insanı için. Hele hele hayatında hiç görmemiş ve ilk kez görmüş birisini düşünün! Tanrı'nın kudreti, ateş: Aydınlık, nur.

Nur sözcüğü hala dini metinlerin vazgeçilmezidir. Kuran'da "*Allahunurussemavati vel arz*" geçer.

Ateş, Tanrının insanla ahitleştiği yerdir, o anlayışta. Bu nedenle güneş ateşi ve Tanrı'yı simgeler. Güneş yücededir, aydınlığı da vardır, kible seçilmiştir. Ateşe tapma da vardır. Ateşe tapmanın içinde Tanrıya tapma vardır, o bir simgedir.

Aslında bir çiçeğin açmasıyla bir volkandan ateşin çıkması arasında, iyi düşünen için, kudret açısından bir fark yoktur. Fakat eski insanı; alışık olmadığı şeyler, ender gördüğü şeyler daha bir etkiliyor.

Ayet ve Ahit

Arapça dahil bütün semitik dillerin ilk prototipi Akadça'dır. Akadça "ışık, parlaklık, ateş" anlamları veren kelime attu'dur. Akadça "attu", İbranice "ot", Aramice "otta", Arapça'da 'ayet', Türkçe'de ve Hindistan'daki lokal bir dil olan Dravidçe'de "od".

ATEŞ TANRIYLA AHİD YERİDİR!

Hind-Avrupa dillerinde mesela İngilizcede ahid anlamına gelen oath kelimesi de ateş üzerine yapılan bir and içme ritüelinden gelir. İngilizcede de "oath" "and içmek", "Söz vermek"tir.

"Âyet" sözcüğüne dikkat!

Âyet sözcüğünün tarih öncesi taşıdığı anlam, ateş.

Ateş – âyet ilişkisi ne? Tanrı'nın kudretine simge. O'nunla anlaşma yapılan yer. O'nunla anlaşma yapılan şey.

Âyet: Allah'ın yaratma kudretinin görüldüğü her şey.

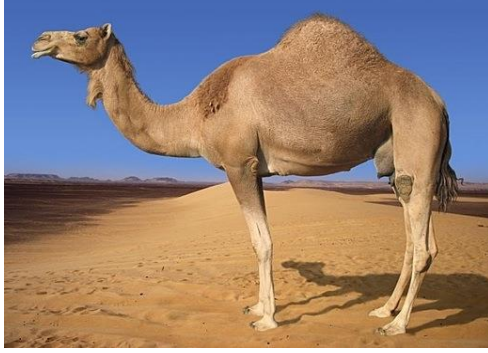
Kur'an-ı Kerîm, Allah dışındaki her şeyi "âyet" görür. Arşın altında ne varsa her şeye "âyet" der. Ne demek o? O'nun kudretine işaret demek! Ateş, bu yanı!

(Âyet: Âdem'in oğullarının birisinin kurbanını "ateş" yakar ötekini yakmaz!? Ateşin yaktığı kurban kabul edilmiştir. Musa, "ateş" görmüştür!?)

Yandaki de bir **âyet**. Önemli bir âyet: Bir sürü lütfü, ihsanı onun üzerinden vermiş Allah bize. Ama bunun ayet olduğunu unutanlar buna tapmışlar. Neden? İyi bir ayet olduğu için. İyi bir gösterge, İlahi kudrete.

Peygamber Hindistan'da gelseydi: İyi ki ineğe tapıyorsunuz mu derdi yoksa inek sizin için bir ayettir, mi derdi? İneği düşünmüyor musunuz Allah'ın yarattığı bir varlık, ne de kıymetli bir varlık, mı derdi?

Deve deyince hemen
akla Kur'an ve
Peygamber geliyor:
- Niye?
- Putperestliğimizden!
İşin aslını
anlayamadığımızdan,
âdemî yanımızı
kullanmadığımızdan.

Eğer peygamber Arap bir topluma değil de başka bir topluma gelseydi onların yaşantısından örnekler verecekti. Yoksa devenin diğer ayetlerden hiçbir farkı yok.

Kur'an muhatapların bilgisiyle, araç gereçleriyle onlara konuştu. O zaman bizim o araçlar üzerinden söylenen mesajı bu güne getirmemiz gerekir. Âdemî fitratın konuşması bu. Cennet, cehennem anlatıyor Kur'an: O adama, onun kültürüyle anlatıyor. Hindistan'da anlatsaydı farklı anlatacaktı. Öz aynı, esas aynı. Ancak sözcükler, kelimeler farklı olacaktı.

Güneş, ateş, inek, deve, her şey: Allah'ın ayetleridir. Doğrudan bize verdiği, âdem olarak okumamız gereken ayetler.

Bize ilim verildi. İsimleri bilme ilmi. **Sebepliliği** bilme ilmi. Eşyaya halifé seçildik, atandık, tayin edildik, biz insanlar. Yaradani unutmamak için de onları ayet olarak okuma kabiliyetini verdi, Allah. İşte Âraf suresinde, “*elestü birabbikum...*” ayetinin anlattığı bu. Her şeyi ayet olarak okuma

fitratı insanlarda var. Akord olarak yerleştirilmiş. Nerde doğmuşsan doğ, önemli değil. İçinde O'nu reddetme de, O'nu kabul etme de var meyil olarak, kabiliyet olarak; donanımlısıdır.

- Bunlar (inek, deve, vs) Allah'ın ayeti.
- ***Bu da (aşağıdaki) Allah'ın ayeti!***
  - ✓ Allah'ın peygamber vasıtasıyla gönderdiği ayet.
- Ee onu da doğrudan göndersin, niye göndermiyor?
  - ✓ (Bunu açıklayan Kur'an'da bir ifade var.)
  - ✓ Çünkü bizim boyumuz kısa! Kalbimiz o kadar açık değil!

Bazen bir şeyler gelip bizi buluyor. Bazen biz istemeden bir yerimiz çalışıyor. Bu bazen, uykuda olur bazen en zor anımızda. Eğer daha açıklarsanız daha farklı ayetleri alırsınız. Ucundan azıcık koklarsınız.

Peygamberler bu gibi ilahi ayetleri okumayı bitiren Âdemlerdir! Yani okumanın zirvesine ulaşanlardır!

Bütün varlığı ayet olarak okumanın zirvesindeki insanlardı. Onlar arasından Allah elçi seçer. Gayb alanına giren alandır orası. Onlardan istediğine vahyeder: Diğer âdemler ulaşamıyorlar, siz onlara ulaştırın der.

İşte bu ayetler (Gaşiye suresi gibi): Nebevî ayet.

Sen doğal ayeti kullanmamışsan, inkar ediyorsan, hiç aldırmyorsan bu ayetten zerre kadar nasibin olmaz. İslam dünyasının hali budur!

“Deveye bakmıyorlar mı nasıl yaratıldı?” (Sözel Ayet)

- Devenin kendisi bir ayet. (Varlıksal Ayet)
- Sözel ayet mi önemli, varlıksal ayet mi?
- Hindistan’da olsaydı, “ineği nasıl yarattık görmüyorlar mı” derdi. Kudreti bu şekilde “yukarıya” verecekti. Çünkü tapıyorlar ineğe.

“Göğe bakmıyorlar mı? Nasıl yükseltildi?”

“Dağlara bakmıyorlar mı nasıl dimdik kondu?”

“Yeryüzüne bakmıyorlar mı nasıl döşendi?”

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ

خُلِقَتْ ( )

وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ( )

وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ( )

وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ( )

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ( )

لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ ( )

إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ( )

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ( )

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ( )

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ (26)

(Gâşiyeye Suresi)

Bunların hepsi ayet: İlahi kudretin tecelli ettiği alanlar.

- İlahi kudretin tecelli etmediği alan mı var?

- Yok!

- Ama işe göre, yaşa göre, kültüre göre o alanlar değişebilir. Bir tabip için öyle bir araç vardır ki büyük bir lütuftur ama senin için hiçbir şeye yaramaz. Ama onun için o alet iyi bir alettir.

Buraya kadar doğal ayetleri konuştuk ve dedi ki bu ayetlerde: **Düşünmüyorlar mı? (Nazar etmiyorlar mı?)**

- Nazariyat! (Nazar: Düşünme)

mi?

Peygamber gelsin gelmesin değişmiyor: Düşünmüyorlar

Peygamber geldi:

- “**Sen hatırlat. Sen sadece hatırlatıcısın**” (21)

✓ Peygamber ne imiş?

- Sadece hatırlatıcı!!!

Yani hala bakmadılarsa/düşünmedilerse, söyle onlara baksınlar!

▪ Bakmış ve iman etmişse o zaten hazır!

▪ Bakmış ve hiçbir şey anlamamışsa, ona hatırlat!

▪ Bakmış ve reddetmişse, ister uyar ister uyarma ona fark etmez. (vesevaunaleyhim...)

Peki peygamber niye getirdi kitabı?

✓ Müminlerin işlerini tanzim için!

✓ Müminleri organize için!

✓ Aralarındaki münafıklar dökülsün diye!

✓ Kafirlerin zulmüne karşı korumak için!

✓ **Yoksa inanmayanlar inansınlar diye değil!** (Zira bunları ister uyar ister uyarma, bunlara fark etmez)

Biz bu ayetleri anlamıyoruz. Niye? Âdemî, Nebevî ayırımımız olmadığı için. Bunun farkında değiliz.

Bir Mola!

Soru: Bazı veli(!)lerin dengesizleşmesi niye?

Bu ayetler üzerinden (doğal ayetler ve nebevî ayetler üzerinden) Allah ile irtibat kuran, Allah'a samimiyeti yoğunlaşan, mü'minler arasındaki bağları kuvvetli olan bazı insanlar öne çıkabilir. Bu arzu edilen bir şeydir de. Bunlara geleneğimizde veli denmiş. Ama çoğu zaman da istismar etmişler. Ve sanki şöyle bir şey de oluşmuş: Belli bazı insanlar var, onlar veli, özel yaratılmış! Bu konuları sonraki derslerde göreceğiz: Velayet ile Nübüvvet arasında ne (fark) var, diye? Velinin de "deli" olma hakkı vardır. Yaşlandığında bunama hakkı vardır. ("İman insana böyle yaptırıyor!?" demek yanlıştır.) Peygamberler hastalıktan ölmüşlerdir. Veli de hasta olur. Delilik de bir tür hastalıktır.

Mola Bitti!

İki *Ahit*

1 – Âdemî (Fitrî) Ahit

2 – Nebevî Ahit

İki *arzdan* bahsettik.

İki *ayetten* söz ettik.

Şimdi de iki *velayetten* söz edeceğiz.

Bu "iki ..., iki..." önemli. Kur'an'ı Kerim'i bu bakış açısıyla okumayı başarmak önemli. Bu şekilde bir okuma maalesef ümmetin terk ettiği bir okuma.

Bizde iki şey var:

1 – Allah'ın bize doğrudan, "*Adam*" olarak, verdiği bilgi. (Ki, bizi bu bilgi doğrudan sorumlu kılar),

2 – Dolaylı olarak, peygamber vasıtasıyla bize verdiği bilgi. Toplumsal bilgi. Daha çok toplumdan kazandığımız, öğrendiğimiz bilgi. Buna da Nebevî bilgi diyoruz.

✓ Âdemî,

✓ Nebevî.

Burada asıl olan hangisi?

Âdemî olan *astl* da, Nebevî olan *ne*?

İki arz dediğimiz şey: Birisi, âdem'e isimlerin arzı; diğeri de insanoğluna (ki, zalim insana) nübüvvetin arzı (peygamberlik sunumu).

Bu iki arzda Allah bizden iki itaat istiyor: Birisi doğrudan kendisine bağlanmamız (bize verilen ilimle, eşyayı bilmek dolayısıyla O'nu bilmektir), diğeri de Peygambere itaat ya da bizden olan bir emire itaat.

İki ayet okumuştuk (Yaratılmış Ayet: Deve ve Vahiy Cümlesi: Ayet). Her varlık bizim için bir ayet olmalı, O'nu tanımaya yönelik. Mesela güneşin kendisi **adam** olan için bir ayet. İsa da bizim için bir ayet. Aklımıza gelen her şey bizim için bir ayet. Kur'an tüm bu varlıkları, üzerlerinde İlahi Kudreti görebileceğimiz ayetler olarak söylüyor.

Bir başka ayet de Kitab'ın ayeti yani nübüvvet ayeti. Peygamberlerin bizlere getirdiği mesajlar, yazılı ayetler.

Örneğin bir güneşin kendisi ayet, bir de güneşten sözel olarak bahseden ayet.

Güneş + söz: Bu iki ayetin bizde oluşturması gereken iki velayetten söz edeceğiz.

Bu iki velayetten önce bizde **iki ahit** olması gerekir: Ayeti (güneşi) **gördük**... Bizde bir şeyler çağrıştırmalı, içimizde.

Bir ahitleşme/sözleşme olmalı ki, onun üstüne bir dostluk kuralım, Allah'la.

Soruyu tekrar soralım: Âdemî olan mı önemli, Nebevî olan mı?

Aslında burada **önem** ayrımı yapmak değildir, amacımız.

Unutulan birisini, âdemî olanı, diriltmeye/uyandırmaya çalışıyoruz. Bir de önce hangisi olmalı? Âdemî olan mı, nebevî olan mı? Onu tanımaya çalışıyoruz.

Hepimiz anne babamızı severiz. Çocuklara sorsanız, anneni mi daha çok seviyorsun, babanı mı, diye. Ayrım yapmazlar, yapamazlar, yapmamaları gerekir. Ancak yaş biraz ilerledikçe, sıralamada anne önce gelir. 20 yaşa kadar daha çok anne ilgilenir ama ondan sonra babanın ilgi alakası (hayata karşı, topluma karşı, hukuka karşı) rolü artar.

Âdemî, Nebevî ayrımı da aynı. Yani âdemî olan anamız, nebevî olan babamız olmalı; tabiri caizse. **İkisi de aynı türden.**

Bunlar, bizim ebeveynimiz!

Âdemî olan da **ilim**, nebevî olan da **ilim**!

Âdemî olanda da **ayet** var, nebevî olanda da **ayet** var!

Âdemî olandan **velayet** oluşuyor, nebevî olandan da **velayet** oluşuyor!

Âdemî olanda **nur** var, nebevî olanda da **nur** var!

Dolayısıyla hangisi önemli sorusu gerekli bir soru değil, zira ikisi de aynı şey çünkü. Ama biz öksüz kalmışız, anamızı öldürmüşler. Yani **kişi** olarak bir değerimiz yok. Kişisel bir değerimiz yok İslam dünyasında. İslam coğrafyasında ferdin değeri hiç yok. Azıcık, ferdin hürriyetinden, konuşması gerektiğinden, fikrinden bahsetseniz... Hemen ayrıştırırlar sizi!

Kişi önce kendisini tanımalı:

Çocuklarımızı 7 yaşında ya da 10 yaşında namaz kıl diye dövmemeliyiz. Yoksa ahlaksız olur çocuk, sonra. İki yüzlü oluyor, münafık oluyor. Niye?

Namaz müslümana/mü'mine farzdır. Çocuk ne zaman akıl baliğ olursa o zaman. Bundan önce çocuğu namaz için dövmek, namaz için zorlamak niye o zaman? Bu çelişki değil mi?

Peki ne yapalım, hiç mi ilgilenmeyelim? Örneğin güneş ile ilgili bir ayet okutmak yerine çocuğa, güneşi gösterip onun bir ayet olduğunu söyleyelim. Ki düşünsün, hazırlansın. “beni yaratan var, güneşi yaratan var, demek ki her şeyi yaratan bir Allah var. Rabbulalemin var” dedirtmek gerekir. Yani **Rabbulalemin**'i anlatın. Çocuk kendisi müslüman olsun, teslim olsun. Verasetle islam olmayacağına göre... Yani “ben müslümanım, çocuğum da benim gibi müslüman olsun” olmaz. Yoksa o da senin gibi olur.

Niye, aynı babadan olan çocukların birisi inançlı diğeri inançsız oluyor ki o zaman? Hz. Peygamberin akrabalarından çok şiddetli kafirler de var, ona düşmanlık edenler de, dost olanlar da. Ebu Cehil de onun yakını, Ali de. Yani islâm verasetle olmaz. Biz bunu hiç sorgulamadık!

1 – **Fitri Ahit: Âdemî Fitrat**

Her doğan fitrat üzere doğar! (Hadis)

(“İslam fitratı” derler ama hadisin doğrusu böyle)

كُلُّ مَوْلُودٍ

يُؤَلَّدُ عَلَىٰ

الْفِطْرَةِ

“İslam fitratı üzere doğar demek”, Allah’ı kabul edecek, O’na teslim olacak kıvamda doğar demek. Bu şekilde açıklama

yapılırsa “islam fitratı üzere doğar” demek yanlış olmaz. Ama “müslüman doğar” dediğinde Muhammed’i ya da İsa’yı kabul esası üzere doğar dersen bu yanlış olur.

Peki **Fitrat** ne?

Fitrat:

- Yaratılış temizliği, yaratılış safiyeti.
- Yani toplumun kültür ve ahlakı çocuğa doğrudan geçmez.
- Doğumuyla birlikte anadan kötülük gelmez çocuğa, iyilik de gelmez.
- (Senin) müslümanlığın ya da hristiyanlığın, şiiğinin, sünniliğinin, doğumla gelmez yani.
- Allah onu temiz yaratıyor. Fabrika ayarlarında!

Fitrata dair bir örnek:

Şehre iki elçi gelir. Şehir halkı onları kovar, taşlar. Elçiler çaresizdir, bırakıp gideceklerdir fakat şehrin dışından birisi (kentın zulmüne bulaşmamış birisi, fitratını bozmamış birisi) gelir. Dinliyor elçileri ve diyor ki:

“Ne oluyor bana da! Bana **fitratımı verene** kulluk etmeyeyim ki! Zaten O’na döndürülüyorsunuz/döndürüleceksiniz.”

✓ Şimdi niye dönmeyeyim ki!

وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ

الَّذِي فَطَرَنِي

وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

(36 Yasin: 22)

Elçiler kime çağırıyor? Kendilerine mi? Yoo. Allah'a!

Fıtrat dediğimizde akla gelmesi gereken **Hz. İbrahim**'dir. O insanlığa modeldir, "inanmada" modeldir. Hz. Muhammed'e diyor ki "onun gibi ol, hanif ol". Yani toplum senin gibi olsun demiyor da, "hanif ol" diyor, "İbrahim gibi ol" diyor!

Hanif:

- Özgür olmak.
- Kendi istediği gibi olmak.
- Toplumun gittiği yöne değil, kendi istediği yöne gitmek.

"İbrahim, babasına ve toplumuna "ben sizin taptıklarınızdan uzağım yalnız bana fıtratımı verenden değil" dedi."

- Taptıklarınızdan uzağım,
- (ama) Bana fıtratımı verenden uzak değilim.
- (toplum aynı zamanda fıtratı verene de inanıyordu çünkü. Tanrılarla birlikte büyük Tanrıya inanıyordu)
- Yıldızlara da vs. tapıyorlardı.

Peygamberin okuduğu ayetler müminlerin imanını artırır, kafirlerin de küfrünü artırır:

- Yani önceden iman edenler vardır, doğal ayetleri okuyanlar.
- Önceden küfredenler vardır, doğal ayetleri okumayanlar.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ
لِأَيِّهِ وَقَوْمِهِ إِنِّي
بِرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ
إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي
فَأَنَّهُ سَيُهْدِيَنِي
(43 Zuhuruf: 26-27)

İşte aşağıdaki ayet buna örnek!

Allah
sivrisineği ve onun
üstününi misal
olarak vermekten
çekinmez. İnananlar
bunun Rablerinden
bir gerçek olduğunu
bilirler. İnkâr
edenler ise "Allah bu
misalle neyi murad
etti?" derler. O, bu
misalle birçoğunu
saptırır, birçoğunu
da yola getirir.
Onunla saptırdığı
yalnız fasıklardır ki
onlar **Allah'la**
yapılan sözleşmeyi
kabulden sonra
bozarlar. Allah'ın
birleştirilmesini
buyurduğu şeyi
ayırırlar ve
yeryüzünde
bozgunculuk
yaparlar; zarara
uğrayanlar işte
onlardır.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي
أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَا بَعُوضَةٌ فَمَا
فَوَقَّهَا
فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ
وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا
أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا
يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا
وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ
الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ
بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ
بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي
الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

(2 Bakara: 25-26)

2 – Nebevî Ahit

Ehl-i Kitab'ın **iyilerinden** bahseden şu ayete bakalım:

Ehli kitap dediğimizde:

- ✓ Yahudiler, Hristiyanlar.
- ✓ Başkaları da olabilir. Mecusileri de Sabiileri de sayanlar var.
- ✓ Ehli kitap olması, “*üssül esas*” denilen ana esaslarda, iman esaslarında Kitabın ilkelerini tanıyan, peygamberler geleneğini sürdüren, anlamında. Bunların içerisinde çok kötülere olabileceği gibi iyilere de olabilir. İçlerinde ima eden de küfre, şirke düşen de olabilir.

(Peygamberin getirdiği ayetler) kendilerine okunduğunda, inandık derler: (Tamam) Bu ayetler, bu sözler bizim Rabbimizin sözleri. (Tanıyoruz zaten.) Zaten biz bu (ayetler) gelmeden önce de Müslümandık.

- ✓ Ya fitrat ile Müslüman olmuşlardı.
- ✓ Ya da Tevrat'ın, İncil'in doğrularıyla Müslüman olmuşlardı.
- ✓ Ya doğal ayetler ile...

Onlara ücretleri iki kat verilir...

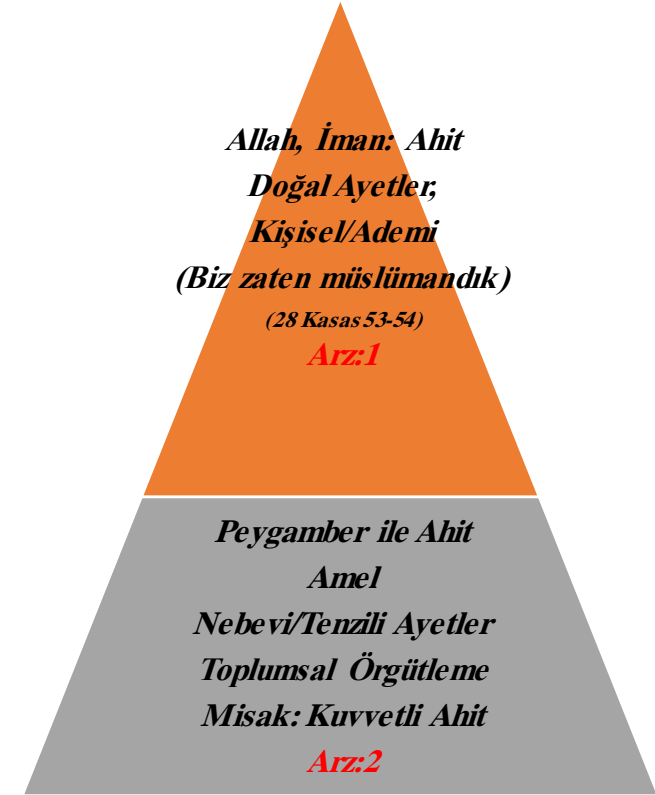
- ✓ Niye iki kat? Çünkü *iki ahit* oluşturuyorlar da ondan.

وَإِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ
قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ
الْحَقُّ مِن رَّبِّنَا
إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلِهِ
مُسْلِمِينَ
أُولَٰئِكَ يُؤْتَوْنَ
أَجْرَهُم مَّرَّتَيْنِ

...
(28 Kasas: 53-54)

Din piramidinde konu şöyle özetlenebilir:

(“*Din piramidi*” nin ne olduğu, nasıl oluşturulduğu, ileride açıklanacaktır)

Kasas 53. ayette “*biz zaten Müslümandık*” diyor. Kime Müslüman? Allah'a!

Peygamberin okuduğu/tebliğ ettiği ise, “*onların imanını artırır*”

Yukarıda Allah ile ahit var, aşağıda peygamberle ahit var:
İkisi de ahit, ikisi de aynı. (Biri ana bir baba!!!)

Çünkü peygamber senin inandığın şeyi söylüyor sana.

Farkı şu: Toplumsal örgütlenme yapıyor (nebevî olan).
Kur'an buna misak da diyor. (Misak: Kuvvetli ahit)

Kur'an ikisine de ahit/misak diyor ama genelde nebevî olana misak diyor.

Aşağıdaki ayet de Yahudileri **kötüleyen** bir örnek ayet:

“Misaklarını nakzettikleri/bozdukları için onları lanetledik (yani aşağılık bir toplum oldular)”

✓ Kitaba uymadıkları için toplum bozuldu!

“Kalplerini de katılaştırdık.”

... فِيمَا نَقَضُوا مِيثَاقَهُمْ

لَعْنَاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً

(5 Mâide: 13)

(Bk. 4 Nisâ: 154-156)

Misakı bozan toplumdur, birey değil. **Peygamberle misakı toplum yapıyor çünkü.**

Çünkü âdem sensin, benim. Âdem'in kavminden söz etmez Kur'an-ı Kerim.

Âdem'in kavmi yok!

Nuh'un kavmi var. Onun için büyük peygamber diyor müfessirler ona. Ondan sonra peygamberlerin toplumları var.

Peygamberler ile misakını bozan en ibretlik toplum örneği, Yahudiler'dir.

Misakı bozan kavimler: Yahudiler, Hristiyanlar...

Ne yaptılar ki?

Peygamberlere düşmanlık ettiler. Nübüvvet misaklarını bozdular.

وَإِذْ

نَتَقْنَا الْجَبَلَ

فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ

وَوَضُّوا أَنَّهُ وَقَعَ فِيهِمْ

خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ

وَادْكُرُوا مَا فِيهِ

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(7 Araf: 171)

وَإِذْ

أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ

مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى

أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ

قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا

أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ

(7 Araf: 172)

Bu iki ayette *âdemî ahit* ve *nebevî/toplumsal ahit* bir arada.

172: Herkes, akord edildi! Nerede olursa olsun.

171: İsrailoğullarına diyor ki: Biz size kitabı verdik ama siz ihanet ettiniz.

Eski Ahit, Çıkış 19/17. Talmud'da şöyle geçer:

"Allah Sina dağı büyük bir tekne gibi onların üstüne kaldırdı ve "Tevrat'ı kabul ederseniz iyi olur. Yoksa burası mezarımız olur" dedi. [Bk. Talmud, Shab 88].

İki Velayet

1 – Âdemî Velayet

2 – Nebevî Velayet

Bakara 171-172. ayetlerde bahsi geçen konuların bir arada oluşu çok önemli, anlatmak istediğimiz konu açısından.

İki ayetten iki ahit oluşturmalıyız. Önce bireysel ahdimizi Allah'a karşı canlandırmalıyız. (yani, "ben mümin anne babadanım" diye değil) Ondan sonra Kur'an'a yaklaşmalıyız. Zira, Kur'an'a nasıl giderseniz ondan öyle ayrılırsınız.

İki velayet dediğimizde anlamamız gereken şey işte bu iki ayetin/ahidin oluşturduğu iki velayet. Kime karşı? Birisi Allah'a, birisi peygambere karşı. Peygamber *bizim aramızda* velayet oluşturacak Allah'a karşı.

Ben müminim ve peygamberi tanıyorum,

Sen de müminsin ve peygamberi tanıyorsun,

O da mümin ve o da peygamberi tanıyor.

Birbirimizi tanımıyoruz, tanıyorsak da aramızda bir iman bağı yok, velayet bağı yok. Peygamber geliyor, diyor ki: Gelin örgütlenelim.

Aklı başında herkes imanla sorumludur.

Bizler 2000 li yıllarda yaşıyoruz. Peygamber öğretisi var. Ve toplumlarımızda örfler var. Bir çok *doğrular* öğretildi peygamberler tarafından. Belki bütün insanların bunları da

öğrenmesi gerekecek, Allah belki bunları da isteyecek, Kur'an'dan haberi olmamasına rağmen, İncil'den haberi olmamasına rağmen. Niye? Çünkü başka kaynaklarla öğreniyor hakkı. Herkes kendisine verilen ilimle, kabiliyetle Allah'a karşı sorumludur, Kur'an'dan öğrendiğimize göre. Ve ilimle bir **velayet** oluşturmalıyız.

1 – Âdemî Velayet:

▪ Âdemî İlimle Kişisel Velayet Oluşur.

Ey inananlar/iman edenler!

- ✓ Buradaki iman fitri mi nebevi mi? Eğer ayetin yukarısında bir bağlam varsa iş kolay. Yoksa?! Peygambere/peygamberle birlikte inanan mı yoksa doğrudan kendisi inanan mı. Bu ikisi de akla gelebilir. Çünkü Kur'an; "iman edenler, iman edin" der. Neye iman etmiş, neye iman edecek!?

Babalarınızı ve kardeşlerinizi **veli** edinmeyin!

- ✓ Velayet: O dönemin toplumlarında "civar" gibi çok önemli bir husus örflerinde. Bir kişi o topluma asla giremez, eğer velayeti yoksa. Yani Yemen'li birisi Mekke'ye gelip yerleşemez, velayeti yoksa. Dostluk, akrabalık gibi bir şey. Zaten toplumda akrabalar ancak birbirlerinin velisidirler. Öğrenci velisi gibi bir şey.
- ✓ Kur'an, bu kelime üzerinden imana dayalı bir velayet oluşturuyor. Akrabalık temeline, paraya, siyasete bağlı velayeti yıkıyor ve diyor ki, babalarınızı ve kardeşlerinizi veli edinmeyin.

Eğer küfrü imana tercih etmişlerse!

- ✓ Saflar ayrılıyor.
- ✓ Eğer müminseleler baba oğul veli olabilir.

Aşağı yukarı aynı şeyi söyleyen ama tefsirlerde/meallerde pek de anlaşılmadığı fark edilen başka bir ayet:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ

آمَنُوا

لَا تَتَّخِذُوا

آبَاءَكُمْ

وَإِخْوَانَكُمْ

أَوْلِيَاءَ

إِنِ اسْتَحَبُّوا

الْكُفْرَ عَلَى

الْإِيمَانَ

(9 Tevbe: 23)

Ey inananlar/iman edenler!

Allah'a şahitliği ayakta tutun, kendi aleyhinize olsa bile. Valideyninizin, akrabalarınızın aleyhine olsa da.

- ✓ Yani velilerinizin aleyhine olsa da.

Fakirlikte olsun zenginlikte olsun.

- ✓ Çünkü fakirlikte başka sebeplerle, zenginlikte başka sebeplerle şahitlikten vazgeçebilirsiniz.

Allah bu iki durumda da daha velidir/veli olmaya daha layıktır.

- ✓ Meallerde bu mana pek yok,
- ✓ Bu korkunç bir özgüven kişi için, adam olmak için!
- ✓ Bu gün kim se kim seye güvenemiyor. Müslüm an olduğu için şu adama güvenirim diyebileceğimiz yok gibi.

Eğer bu inanmayanlar yüz çevirirlerse/ayrılır giderlerse, bilin ki Allah sizin yardımcınızdır/dostunuzdur.

- ✓ Arkanızdadır, akrabamız O'dur

O ne güzel velidir, ne güzel yardımcıdır.

- ✓ Ne zaman, kime? Niye yardım etmiyor? Sorgulanmalı bu? Her mümin yapmalı bunu?
- ✓ Biz ağzımızla yaptığımız dua ile Allah'ı akraba/veli edinmeye çalışıyoruz!

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ

شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ

أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ

وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ

غَنِيًّا أَوْ فَاقِيرًا

فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَّا

(4 Nisâ: 135)

وَإِنْ تَوَلَّوْا فاعْلَمُوا

أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ نِعَمَ

الْمَوْلَىٰ وَنِعَمَ النَّصِيرِ

(8 Enfâl: 40)

2 – Nebevî Velayet:

▪ Nebevî İlimle Nebevî Velayet Oluşur.

Allah müminleri başıboş bırakacak değildi. Öylece bırakmak istemedi. Pisleri temizlerden ayırmak istedi.

- ✓ Herkes bir arada. Zalim mazlum. Anne farklı düşünüyor, baba farklı oğul farklı.

Allah hepinizi de gayba muttali kılacak değildi.

- ✓ Yani hepinize peygamberlik verecek değildi. Çünkü liyakat yok. Seviye meselesi.

Ama Allah dilediği kimselerden peygamber/elçi seçti.

- ✓ Buraya kadar anlatılan: Önce senin oluşturacağın iman.

Öyleyse Allah'a ve elçisine inanın. Eğer inanırsanız ve Allah'ın kitabına muhalefetten sakınırsanız sizin için büyük bir ecir vardır.

- ✓ Bu karşılık sadece sevap değildir. Peygamber varsa işin içinde **bu karşılık toplumsaldır**. Çünkü temiz pisten ayrılacak.
- ✓ Peygamberlik daha çok siyasi bir görevdir. Peygamber geldi mi nişak ortaya çıkar. Peygamber gelene kadar kimin münafık olduğunu anlamazsın çünkü o görev verecek.
- ✓ Namaz bittikten sonra imam arkaya cemaate döner ve cemaatin içinden seçerek görev verir. Onun için münafık namaza gitmez. Çünkü görev verilme riski var. Risk yoksa "ben de inanıyorum" demek kolay. Hatta faydası bile olabilir. Ticaret, siyaset vs açısından. Peygamber münafığı ve müşriği açığa çıkarır. Ama birinci velayet; imanı ve inkarı açığa çıkarır. Birinci velayette mümin ve kafir açıklanır ama yine karışıkırlar toplumda. İkinci velayette saflar ayrılınca, müminlerin arasındakiler de dökülmeye başlar. Bazıları nifaktan dökülür, bazıları da şirkten/seviyesizlikten.

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ

الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا

أَنْتُمْ عَلَيْهِ

حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ

مِنَ الطَّيِّبِ

وَمَا كَانَ اللَّهُ

لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى

الْغَيْبِ

وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ

رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ

فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ

وَإِنْ تَوَلَّوْا وَتَقَفُوا

فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ

(3 Ali İmran: 179)

Biz bunu sana Arapça bir hüküm olarak indirdik.

- ✓ Yani Arapça "hikmetler" ve "kitaplar" bulunduran. Kitap demedi. Kitaptan daha kapsamlı ve daha düşünsel şeyleri barındıran bir kelime. Arapça mesajlar da bulunduran. Sadece kitap değil, hüküm değil. Helal haram bildiren şey değil. Helal ve haramın sebeplerini de açıklayan demek: **hükmen arabîyyen**(Bu Arapçası; başka toplumlara da İbrancesini vermiştik! "Bu onlardan birisi" demektir.) bu. "Sizin kültürünüzle ve size uygun" demektir.)

Eğer sen onların hevasına uyarsan sana **ilim** geldikten sonra,

- ✓ Ademi ilme artı bir ilim. Ademi ruha artı bir ruh.

Sana gelen bu ikinci ilimden sonra artık Allah'tan başka dostun yok.

- ✓ Birinci velayette ailenin içinde bir parçalanma söz konusu. İkinci velayette toplumda bir parçalanma söz konusu. Allah istemiyor, temizle pis bir arada olsun.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ

حُكْمًا عَرَبِيًّا

وَلَئِنْ أَتَبَعْتَ

أَهْوَاءَهُمْ

بَعْدَ مَا جَاءَكَ

مِنَ الْعِلْمِ

مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ

مِنْ وَلِيٍّ وَلَا

وَاقٍ

(13 Ra'd: 37)

İki Zikir

1 – Âdemî Zikir

2 – Nebevî Zikir

Peygamberin bir çok arkadaşı var ama hepsi aynı değil. Bir çoğu, hesap kitap yapıyor, bekliyor ne olacak diye, duruyor.

Ama Ömer, Ebubekir farklı...

Ömer'i, Ebubekir'i **faruk** yapan **sıddık** yapan bir şey var bir öz var, kendilerinde. Peygamber ona **faruk** dediyse ya da toplum ona **faruk** dediyse ya da **sıddık** dediyse bunun kaynağı kendilerinde. Bir başkası için kullanmıyor bu ifadeleri. Ve o sıfatlar Allah'ın kendilerine verdiği potansiyeli kullanmalarından dolayı verildi onlara. Kullanmasaydılar, onlar da sıradan birisi olacaktı.

Allah'ın bize verdiği potansiyeli kullanmadan **müslümanım** diye övünmek bir anlam taşımaz, bir değeri olmaz.

Çocuğumuzdaki o potansiyeli uyarmıyoruz, o ruhu, Allah'ın verdiği o melekeyi uyarmıyoruz ya da onu uyarması için beklemiyoruz, gayret etmiyoruz, imkan vermiyoruz. Elimizden geleni konuşuyoruz, anlatıyoruz, al şunu oku bunu oku, şuraya git, buraya gitme, namaz kıl, kıl namaz... Kime yapıyorsun bunu? Çocuğa! Sonra karşına bazı şeyleri gizleyen saklayan ... bir tip olup çıkıyor. Ümmetin hali bu!

“Sizin veliniz/akrabanız/yardımcınız/dostunuz Allah, elçisi ve inananlardır.”

- ✓ Kan bağına aşan bir şey var imanla, ki yeni bir akrabalıktır o. İnananlara “kardeş” diyor ya. “innemel muminune ihvetun”. Sadece Allah'a inanlar değil bu. Öyle olsaydı “innemel muslimune...” derdi. Dolayısıyla “innemel muminune...” derken burada Peygamber de var. Peygamberle birlikte inananlar birbirlerinin kardeşleridir. Peygamber ilan etti o kardeşliği, Medine'de. Ve nerdeyse “mirasta kardeşlik” konuşuluyordu.
- ✓ Allah'a mümin olanların gerçek adı müslimdir. Onlar da birbirlerinin kardeşleri olabilir ama birbirlerinden haberleri olamayabilir. Tanımayabilirler birbirlerini. Kardeşliği açığa çıkaracak olan risalettir. Mümin'i “güven” anlamına alırsak bu anlam bu yorumu teyit eder.
- ✓ Elçisi bugün yok: Onun yerine siz ikame edin birisini! Sünnetini (!) ikame ederseniz başınız dertten kurtulmaz çünkü bir sürü sünnet anlatımı var. Onu siz oluşturmalısınız birisiyle, (güveneceğiniz birisi ile)

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ

اللَّهُ وَرَسُولُهُ

وَالَّذِينَ آمَنُوا

(5 Maide: 56)

وَالْمُؤْمِنُونَ

وَالْمُؤْمِنَاتُ

بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ

بَعْضٍ

(9 Tevbe: 71)

Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin akrabalarıdır/velileridir.

Kitaplar namaz kılmayan çocuğu dövün diyor, 10 yaşında. Oysa Peygamberin hayatında böyle bir şey yok, arkadaşlarının hayatında böyle bir şey yok, Kur'an'da böyle bir şey yok. Namaz, içinden/kendinden kopup gelmesi gereken bir eylem. Sen namaz kılma desen bile onun namaz kılması gereken bir durumu oluşturmak gerekir. Ağacın yaş iken eğilmesi bu. Çocuğun kendisinin istemesi gerekiyor.

İki *arz*dan söz ettik. Allah bütün insanlara ilmi arz etti, isimleri arz etti. İnsanoğlu öğrenmeyi bildiği için, ilmi bildiği için onu sorumlu tuttu. Bu bir arzı. Bu arz sonucunda âdem mükellef oldu. İkinci arz da Peygamberlerin öğretisinin arzı idi. Tüm yere göğe dağlara. Yani bizde şu anda iki emanet var. Birisi aklımız, düşüncemiz, fikrimiz, sorumluluk kabiliyetimiz. Bir de elimizdeki nebevî gelenek. Tabi Kur'an'ı Kerîm bunun temeli. Biz bu iki arzı, iki emaneti taşıyoruz.

Bu iki arzdan birisi temeldir, bizdeki/âdemî olan. Diğeri, yani nebevî olan, çatısıdır işin.

Birincisi olmadan, ikincisi bir şey ifade etmez.

Âdemî zikir olmadan, nebevî zikir doğru anlaşılamaz.

Çocuklarımızda birincisini uyaralım. Düşünme biçimini onlara öğretilim. Düşünmeyi, mukayese etmeyi.

Muhammed ESED: *İslam dünyası düşünmeyi bilmiyor!*

Mustafa AKKAD (Çağrı filmi yapan): *İslam dünyası ahlaksız!* (Aldatıyor, sözünde durmuyor, vs)

İşte bu ahlaksızlığın temelinde düşünememek yatıyor: Ayet doğru, hadis doğru, fakihin görüşü doğru, siyer doğru! Ama bunların hiç birisi diğere uymuyor. Parça parça alıyor herhangi bir konuda. Her parça ayrı bir şey söylüyor o konuda. Ama hepsine doğru diyor.

Yani düşünmüyor adam. Bazen ona göre yapıyor bazen öbürüne göre. Gizlide başka açıta başka yapıyor.

Eğer kendimiz bir kişilik inşa etmez isek Peygamberden öğrendiğimizi de ona (yanlış kişilik) benzetiyoruz, kendi kişiliğimize.

Celeddin Rumi, Ya gördüğün gibi ol, ya da olduğun gibi görün, derken haksız mıydı?

Bugün toplumda ne kadar insan varsa o kadar ayrı din görüntüsü var. Bunun sebebi kendimiz kişilikli değiliz ki, o dini diyelim de o dinden olalım, görünelim. Kişiliklerimiz nasılsa o dini o hale getiriyoruz.

İşte öncü sahabenin farkı burada idi. Kur'an "*essabikûn*" diyor onlara. "*elevvelûn*" diyor, "*elmuhaçirûn*" diyor. Biri, Hz. Peygambere, "sen nere gidersen ben de oraya", "sen hicret edeceksen ben de geliyorum" diyor, diğeri "ben de inandım sana ama hicret etmeyeceğim, düzenimi bozmayacağım" diyor. Fark var diyor, Kur'an'ı Kerîm, bunlar arasında. "*Hayır sen inanmadın, yalan söylüyorsun*" demiyor ama ayırıyor onları.

Ayet konusunu konuşmuştuk. ***İki ayetten bahsettik.*** Birisi doğrudan herkese hitap eden ayet: Çinliye de, Yemenliye de, Kanadalıya da... dünyanın neresinde olursa olsun. Âdemoğluna

hitap eden doğal/fitrî ayetler. Güneş mesela: Her kes için bir ayettir, o. Bir de nebevî ayet var: O da diyor ki, “*güneş bir ayettir*”.

Eğer sen güneşin bir ayet olduğunu okursan/anlarsan (daha peygamber gelmeden) ve Peygamber gelir “güneş bir ayettir” derse, onu kabul edersin. Fakat güneşin bir ayet olduğunu okuma/anlama kabiliyetini çalıştırmıyorsan içinden, Peygamber söylese de kabul etmiyorsun. Onun için Peygamberler toplumda inananları ve inanmayanları ayırmak için konuşurlar. Ve inananları zulümden kurtarmak, onları örgütlemek için konuşurlar.

Biz eğer âdemî olanda, doğal olanda, tabii ayetleri okumada yanlış yaparsak, nebevî olanda da yanlış yaparız. Kur'an'ı Kerîm'i 30 kişi okuruz, 30 ayrı görüş ortaya çıkar.

Âdemî olanda iki kere iki dört etmiyorsa, nebevî olanda da dört etmeyecektir ve dört eder diyenlerle kavga edip duracağız. Yani iki arzı da aynı mantıkla okumalıyız.

İslam dünyası doğal ayetleri okumayı unuttu, Kur'an, sürekli doğal ayetleri okuyun demesine rağmen... Neler uydurduk neler? Örneğin;

Sihir konusunda Kur'an'ı Kerîm ne diyor?

Peygambere sihir yapıldı mı yapılmadı mı?

Peygamber, 6 ay ya da bir yıl, ne dediğini bilmez bir vaziyette oldu mu?

Bir şey yaptığı halde yapmadım zannettiği oldu mu?

Kerametleri/mucizeleri var mı? Dua ile beddua ile? Şu kelimeyi bu kadar söyleyerek bu kelimeyi bu kadar söyleyerek, savaş kazanılır mı? Ya da sevab?

Şimdi ben okuyunca Kur'an'ı bana göre anlayacağım, o okuyunca kendisine göre anlayacak? Niye? Çünkü düşünmelerimiz farklı.

Uhud'a giden, Kur'an'ı Kerîm'i başka türlü anlayacak, Peygamber çağırdığı halde Uhud'a gitmeyen onu kesinlikle başka türlü anlayacak!

Ahit konusunda dedik ki: ***İnsan iki ahit ile muhatap.***

a. Birisi çok iyi bildiğimiz, hatta Anadolu'da öğretilen, “elest bezm” kodlaması var. Evet denilecek şeye evet, hayır denilecek şeye hayır deme kabiliyeti var insanın. Yaradanına ulaşma kabiliyeti ve yeteneği var. Öyle akort edilmiş insan. Bu bir ahit/misak. Her ademoğlu için geçerli. Bu bireysel bir misak. Ademin çocuklarından, her birinden. “*ademoğlunun bellerinden zürriyetlerini aldık. Ve onlara dedik ki ben sizin Rabbiniz değil miyim? Onlar da dediler ki, tabiki Rabbimizsin*”. Bu bireysel ahit. Yani sen, anne baba dışında, Rabbinle bir diyalog kurup, bir ahde girmelisin. O kıvamda yaratılmışsın.

b. Bir de toplumsal ahit/misak var. O da Peygamberlerin getirdiği mesaj ki bireysel olanla bütünleşiyor. Beni İsrail'i örnek vermiştik. “*Misak yaptık sizinle Tevrat'ı size emanet ettik. Onu sıkı tutacaksınız, Peygamberlere yardım edeceksiniz. Ama yapmadınız. Misaktan vaz geçtiniz.*”

Sonra bir de velayetten söz ettik. *Velayetin de iki çeşit* olduğunu anlattık: Bireyin/kişinin Allah'a, Allah'ın da ona veli olması. Allah ile kişi arasındaki velayet. Hiç kimseyi akraba dost kabul etmeyip sadece O'nu dost kabul etmesi. Koruyucu, hamî O.

Bir de toplumsal velayet vardı ki, o da şu: “*Allah'ı seviyorsanız Peygambere itaat edin*” şeklindeki ayetleri örnek olarak aldık. Hatta bizzat, Peygambere ve Allah'a velayetin bulunduğu ayetleri zikrettik, Peygamber vasıtasıyla, Peygambere iman ederek Allah'a giden yolu takviye etme. Bu toplumsal velayet. Yani ben Allah'a veli oldum, sen de veli oldun fakat ikimizin arasında bağ yok. Eğer Peygambere inanırsak ikimiz arasında toplumsal velayet gerçekleşir. Yani artık o benim velim, ben onun velisiyim. “*mümin kadınlar, mümin erkekler birbirlerinin velileridirler*” Peki bu nasıl olabilir? Peygamberle olabilir ya da onun gibi, ümmetin üzerinde ittifak ettiği, inananların üzerinde ittifak ettiği birisinin rehberliğinde bu olabilir. Başka türlü olamaz, yoksa ben ayrı müminim sen ayrı müminsin. Birbirimizle aynı düzlemde bir birlik oluşturmamız gerekir ki, o da toplumsal ya da nebevî velayet olsun.

Genel olarak, önceki pasajlardaki konular bunlardı.

İki Zikir:

- i) Ferdi Zikir, (Âdemî)
- ii) Toplumsal Zikir. (Nebevî)

Bu ne demek?

Âdemî arz, âdemî ayet, âdemî ahit, âdemî velayet ve âdemî zikir.

Nedir âdemî zikir?

Ders almak: Tabiatın, olaylardan, kendi hayatından birey olarak ders almak. İbretle okumak. Ve hatırlamak. Mesela, ölmüş tabiatın dirilmesinden bizim de dirilebileceğimizi akla getirmek. Zikir bu, bireysel/ferdi zikir. Yani “*ayet*” okumanın bir gömlek yukarısı.

Nebevî zikir ise, bunu dile getiren ayet.

Nebevî zikir, bizdekini bize hatırlattığı için zikir. (Kur'an'ın bir adının da zikir olduğunu hatırlayınız. Namazın da.) **Zikir**, hatırlatıcı, hatırlatma demek. Neyi hatırlatıyor? Bize, bizim okuyarak çıkardığımız ya da çıkarmamız gereken anlamı. Unuttuğumuz ahdi. Namazın da bir adının zikir olması, Yaradana hatırlamanın açık bir simgesi olduğundan.

İki nurdan sonra iki yol: Peygamberin mesajına ulaşamamış adam bunlarla yolunu çizebilecek.

Şu ana kadar, geçmiş derslerin bir özeti yapıldı.

Âdemî zikir olmadan, nebevî zikir doğru anlaşılabilir.

Fikrin, tefekkürün, teakkülün/akletmen yoksa, İlahî bir arayışın yoksa, Peygamberden gelen mesajı kabul etmeyeceksin hatta reddetmekte direneceksin, demektir. Onun için Kur'an'ı Kerîm (2 Bakara:6) “*İster uyar ister uyarma fark etmez, onlar inanmazlar*” diyor Peygambere. Peygamber aslında onları inandırmak için konuşmuyor ki zaten. Hatırlatıcı o. Neyi hatırlatıcı? ***Onlardakini!***

Peygamberin görevi ne?

“*Nezir*” ve “*beşir*”.

Yani, müminleri müjdeleyen, diğerlerini uyarın. Müminlere örnek olacak, diğerlerine azap getirecek. Peygamberin görevi bu. Ama biz Peygambere öyle görev veriyoruz ki, Tanrı gibi: Konuşsun ve herkes inansın. Hatta Kur'an'a veriyoruz o görevi: Al oku, anla ve inan!

Yani adam güneşin güneş olduğunu, yani onun arkasında yaratıcı bir güç olduğunu kabul etmiyor ki, güneş hakkındaki bir söz onu etkilesin! O inanmak istemiyor. Ne yaparsanız yapın, inanmayacak.

«nazarsız», «nezîr» anlaşılamaz

“tefekür etmezler mi/etmediler mi, arkadaşlarında cinnet olmadığını”

- **Çılgın değil o:** Tutarsız konuşmuyor, ne söylediğini biliyor. Birisi adına da konuşmuyor. Sınırları tanıyor.
- Onda cinnet yok, cinnet geçirmedir. Cinnet geçirmek, çılgınlaşmaktır, tutarsız davranışlar sergilemedir.
- Delirmek değildir, cinnet. Sınır tanımamaktır. Geçicidir o, öfke anıdır.
- İns ve cin insanda sürekli vardır. İns; uyumlu, laf anlayan tabiattır. Bu tabiat körelirse, geri çekilirse cinnet kalır ki insanın yapamayacağı şey yoktur o durumda. Cinnet hali bu.
- Arkadaşları dediği, Hz. Peygamber.

“O, sadece uyarıcıdır. Yer ve göklerin melekûtuna bakmıyorlar mı?”

- Melekût: Tanrının görünen ve görünmeyen her türlü varlığı.
- Hz. Peygamberin durumunu, nezir oluşunu anlamaları için, bakmaları gereken bir şey var. Yani Peygamber onlara bu şeyden başka bir şey mi söylüyor.

...أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا

مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ

حِنَّةٍ

إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ

مُبِينٌ

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي

مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ

وَالْأَرْضِ...

(7 A'râf: 184-185)

Yasin suresinde, Antakya'da olduğu söylenir, Elçiler gelir Antakya'ya ve uyarır onları ve şehir halkı elçileri taşlar. Muhtemelen Hz. İsa'nın mesajını getirmişlerdir. Nerdeyse şehirden çıkacaklar, umutsuzdurlar. Şehrin dışından gelen birisi (fitratı bozulmamış ya da az bozulmuş birisi) bir söz söyler: “Bana fitratı verene niye kulluk etmeyeyim ki.”

Elçiler kime çağırıyor? Kendilerine çağırıyorlar. Yaradan'a inanım diyorlar. Muhammed as'ın söylediği de aynı şey. Bütün Peygamberler aynı şeyi söylüyorlar.

Şehrin dışından gelen kişinin mantığı ve inanç biçimi bizde yoksa sorun var demektir.

Bunun sorun olduğunu anlamak için aşağıdaki ayete bakalım:

Hz. Peygambere bir sesleniş:

“Onlara deki: Düşünün/bakın! Göklerde ve yerde olanlara”

- Neye bakacaklar?
- Bu bir zikir, hatırlatıyor onlara.

“Ayetler ve uyarılar, inanmayacak olan kavme/topluma/kişilere fayda vermez.”

- **Unzuru:** Bakın! (Düşünün!)
- **El-ayat:** Nebevi ayettir diyen de var doğal ayettir diyen de var ama muhtemelen her ikisi.
- **Ayetler ve uyarılar/uyarıcılar:** Sözlü uyarı ya da elçinin bizzat kendisi, inanmak istemeyen, inandımayan, inanmayacak olan topluma fayda vermez.

قُلِ انظُرُوا مَاذَا
فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ

وَمَا تُعْنِي الْآيَاتُ
وَالنُّذُرُ

عَنْ قَوْمٍ لَا
يُؤْمِنُونَ

(10 Yûnus: 101)

Bu ayet çok önemli. Ehli kitaptan söz ediliyor:

“Kitap verdiklerimiz (Tevrat ve İncil sahipleri)

- Hz. İsa ile Hz. Muhammed arasında 600 yıl var ve onlara ehli kitap dendi. Hz. Muhammed ile bizim aramızda 1500 yıl var. Biz de ehli kitabız.

“Ehli kitap, kitabı hak okuyuşla...”

- Kitabı **hak** ile okumak: Kitap birkaç türlü okunabilirmiş meğer! Kitabı adam hocasının görüşüyle okur, mezhebinin görüşüyle okur, İran’da ise şii gözlükle okur, Türkiye’de ise sünni gözlüğüyle okur, Mutezili ise mutezili gözlükle okur.
- **Hak ile okuma:** Tabii ayetlerin okunduğu göz ile okuma.
- Güneşi ayet olarak görüyorsan ve herhangi bir yerde güneşe ayet değil de Tanrı diyorsa onu seçer, fark eder, anlar, ayırırın. İneğin ayet olduğunu düşünüyorsan ve bir kitap ona Tanrı diyorsa onu anlarsın. İsa’nın, ayet olduğunu biliyorsan/anlamışsan ama okuduğun kitap ona Tanrı diyorsa, bu tuzağa düşmezsin.

“Kitabı hakla okuyanlar, ona da (bîhi) inanırlar”

- Yani kendilerindeki kitabı (İncili ya da Tevratı) hakla okuyanlar **Kur’an’a** da inanırlar. Yani Tevrat’ı, İncil’i adam gibi okuyanlar Kur’an’a da inanır.
- Evrende, okumasını bilene, kötü ve yanlış hiçbir şey yoktur. Tevrat ve İncil tahrif edilmiş olsa da, şu şu yanlıştır deyip geçersin. Adam gibi okumasını bilen için sorun yok yani.

“Buna inanmayan hüsrandır”

- Kur’an’a inanmayan Tevrat’ı ve İncil’i hakla okumayandır, ki o hüsrandır. İkisi arasında fark yoktur. Okumayı bilmek gerekir. Peki nasıl bileceğiz?
- “Bugün müminler de ehli kitaptır” demek şudur: Sapkın bir Hristiyan İncil’i okuyup, İsa’ya Tanrı diyebiliyorsa, bizimki de Kur’an’ı onlar gibi okuyup Muhammed (as)’a Tanrı diyebilir. Ki diyorlar zaten...

الَّذِينَ آمَنَّا هُمْ

الْكِتَابِ

يَتْلُوهُ حَقًّا

تِلَاوَتِهِ

أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ

بِهِ

وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ

فَأُولَئِكَ هُمْ

الْحَاسِرُونَ

(2 Bakara:121)

Maalesef bizim inancımız biraz sorunlu. Çünkü bizim inancımızın temelinde, bizim düşünmemiz, bizim tefekkürümüz, taakkulümüz, tezekkürümüz yok. Bir gelenek var. Bu belki büyük bir lütuftur, nimettir ama o geleneğin üzerine biz kocaman bir çatıyı koyuyoruz ve hadi yürü diyoruz. İslam dünyasının hali bu. Yürümüyor. Eğer kabiliyet ve karakter Ömer gibiyse, Ebubekir gibiyse onların taşıdığı mesajın yaratacağı dünya öyle olur ama bugünkü öyle olmuyor.

Kısaca;

Ehl-i kitap olmak kişiyi **ehl-i hak** yapmaz. Kitaba kör olarak uyan toplumların okuyuşları etik, estetik ve haktan mahrum kalır. Hak yargıyla okunmayan Kitab-ı Mukaddes, hakka rehberlik edemediği gibi, hak yargıyla okunamayan Kur’an da hakka rehberlik etmez.

Veraset, şerh (açıklama) merkezli din inşa eder. Şerh merkezli dinde isabet ve isabetsizlik ölçütünü rivayetlerde görememe riski vardır. Fıtrat ise inşirah (anlama) merkezli din inşa eder. Anlama merkezli dinde, öznenin inşirah-ı sadrı, nazarı, taakkülü, tefekkürü, tezekkürü ve tedebbürü esastır.

Kur’an dilinde bütün nebevî uyarılara zikir denmesi, aslında insanların kendilerinde bulunması gereken “anlamı” kendilerine hatırlatması nedeniyledir.

... ve korunan, “zikir”dir!

Ayetin başı yağmurdan söz ediyor:

“...ölüleri de böyle çıkaracağız/dirilteceğiz. (Yani) (bunu gören) zikretmeli/tezekkür etmeli (işte). (Tezekkür ve taakul etmeli)

- Ölü doğayı diriltmemiz gibi.
- Bunu doğada görmeyen bu sözden/ayetten etkilenmez. Yani tabiattan etkilenmeyen, sözden etkilenmez.
- Tabiat mı çok etkiler, söz mü? Kesinlikle hayat daha çok etkiler. Açlık üzerine okuduğunuz şeyin acısını, aç kaldığınızda duyduğunuz kadar duyamazsınız.
- Bizim bu tarafımız çalışmadığı için bilmiyoruz. Annelerimiz babalarımız bize bunu çalıştırmayı öğretmedi. Elimize Kur'an'ı tutuşturdular. Al oku, ezberle. Niye? Neden? Bunu söylemediler. Söyleyemiyorlar. Onun için İslam dünyasının hali böyle. Özgürlüğü küfür sandılar. Oysa Allah âdemi özgür bıraktı. İyiyi ve kötüyü gösterdi. Bunu yaparsan iyi, bunu yaparsan kötü, dedi. Ama anne babamız bunu yapmadı.

Kur'an, din çatısını ikrah (zorlama), ızdırar (zaruret), veraset ve reklam/sihir üzerine değil **düşünme** temelinde inşa eder. Aksini hiç kimse söyleyemez:

- ✓ Kur'an zorlamayı kabul etmez, zarureti ölçü almaz. Hatta zarurette dinin terkinini ister. Öleceksen domuz eti ye diyen bu kitap.
- ✓ Verasetle dinin intikal etmeyeceğini söyler: Kafirinden mümin, müminden kafir olabilir.
- ✓ Sihri yani reklamı dinden ayırır. Biz din reklamı yapıyoruz. Çok güzel konuşmakla din reklamı yaptığımızı zannediyoruz.

... فَأَنْزَلْنَا بِهِ
الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا
بِهِ مِنْ كُلِّ
الثَّمَرَاتِ
كَذَلِكَ
نُخْرِجُ الْمَوْتَى
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

(7 Araf:57)

Düşünme eylemi aslında, nebevî olan (ayetler) üzerinde de gerçekleşir. Ancak nebevî olan çoğu zaman kirlenmiş ve bu kirlenme akli melekeleri hapsetmiş olabilir. Bu nedenle anlam gerçekleşemez. **Çünkü anlam, hiç bir yaratılmışın yanı başında hazır bulunmaz. Anlamı sizin oluşturmanız gerekir.** Yaratılmış karinelerle inşa edilir. Bu karineler dilde ve doğadadır. Anlam, dildeki mantık sisteminin tabiattaki sebeplilik sistemiyle uyumundan doğar. Dilinizdeki mantıkla eşyadaki mantık aynı olmalıdır. Yoksa o metinden hiçbir şey anlayamazsınız. Tabii ayetler esastır. İnzali ayetler onun sözel hikâyesidir. Delaletleri aynı olsa da asıl olan olayın hikâyesi değil kendisidir.

Anlayamıyorsanız, o halde beklemeye alın. Eğer falan adam böyle söylüyor, o halde doğrudur dersiniz... Hiçbir adamın garantisi yoktur.

Nebevî bir zikir ile konuyu toparlayalım:

“Biz bu Kur'an'da her şeyi anlattık, hatırlasınlar diye, tezekkür etsinler diye”

- Neyi nasıl tezekkür edeceğiz ki?
- Kur'an ile “tabiatın” mantığını birleştirerek yapabiliriz bunu.

“Ama kafirlerin sadece kaçışını arttırıyor, bu zikir”

- Neden?
- Çünkü kullanmamışlar, onu!
- Kafirin kaçışını arttırıyor. Ya bizim? Bizim ne kaçışımız artıyor ne hayatımız güzelleşiyor. Niye? Biz de onlar gibiyiz, biz de kullanmadık.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا

فِي هَذَا
الْقُرْآنِ

لِيَذَكَّرُوا

وَمَا يَزِيدُهُمْ
إِلَّا نُفُورًا

(17 İsrâ 41)

iki *Nûr*

1 – Âdemî Nur

2 – Nebevî Nur

“...Duvarda bir oyuk,
Oyukta bir lamba,
Lambada bir yağ var,
Öyle bir yağ ki, doğuya battıya ait değil, o.
Yaksan da lambayı, yakmasan da aydınlık veriyor, o
yağın kendisi.

✓ **Nurun ala nur: Aydınlık üstüne aydınlık.**”

- Müfessirlerin açıklamalarına göre, müminin kalbinde öyle bir kandil var ki, peygamberin nübüvveti gelse de gelmese de onunla yolunu bulur.
- Bu ayetten hareketle bir müfessir diyor ki, Allah’ın iki tane risaleti vardır: Biri dışardadır ki o peygamberlerdir. Birisi içerdedir, insanın içindedir. İnsan içindeki bu risaleti çalıştırmadıkça dışardan gelen risaletten istifade edemez. Ayetin anlamı bu.
- Eğer çalıştırırrsa nurun ala nur olur.
- Çalıştırmazsa *eenzertehum emlemtünzirhum fehumlayuminun* olur.

- Yani ister uyar ister uyarma farketmez: Yanmaz lamba. Zira yağı yok.

نور
على
نور

يهدى
الله

لنوره

من

يشاء

(24
Nur:
35)

Âdemî nur, akıldır!

Nebevî nur, vahiydir!

Akla vahiy diyen de var, ilham diyen de var. Olabilir, yani o cinsten bir şey. Hatta Peygamberin getirdiğine de akıl diyen var. O da Cebrail türüdür. Cebrail de akıl türüdür. Düşünmelerde böyle adlandırmaların bir zararı olmaz.

«Akıl temeldir, şeriat binadır. Yapı olmayınca temelin faydası olmaz. Temel olmayınca yapı kurulamaz.» (Gazali)

Birinci nur olmadan, ikinci nur rehberlik edemez.

İyi cins ağaçtan budanan dallar, kendi türlerine daha kolay aşılırlar.

İyi cins armudu, armut türüne aşılırsanız iyi armut yetişir. (İncil) Armudu söğüde aşılırsanız iyi armut yetişmez, ya da hiç meyve vermeyebilir. (Bakara Suresinin 6. ayetin dediği işte bu)

Hicrî 200’den sonra bireysel iradesi bulunmayan, tercihi olmayan bir sahabe profili icat edilmiştir. İnşa kabiliyeti olmayan sahabe profili ile sağlıklı bir toplum inşa edilemez. **Öncü sahabede** inşa nuru (Allah’ın nuru) vardı. Peygambere vahiy gelmeden o vahyin doğrultusunda bir din inşasına hazırdılar.

Muvafakat-ı Ömer bu nur sonucuydu. Ebu Bekir bu nurla siddik oldu. Havle binti Şa’lebe bu nur üzerinden Peygamberle mücadele (Mücadile suresi) etti. Peygamber, bu nuru izhar için onlarla istişare etti.

Bu mücadeleyi/mücadileyi kim yapabilir? Birinci nuru olan. Kur’an bu kadının arzusunu tasdik etti.

Hız. Ömer bir konuda bir Őey dűŐünüyor. Yani gelecek olan vahye uygun kanaatleri vardır. Sonra gelen vahiy Ömer'in dűŐündüğü gibi. Neden? Çünkü onda bir nur var.

Yani bu sahabeler bize öđretilenden farklı bir profil çiziyorlar.

Sende o nur yoksa, hatta karanlık varsa; okuyacağın kitaptan karanlık çıkarırsın ancak. Problem bu.

Ehli kitapsın Şimdi sen. Hakk ile okumazsan, işin zor.

Nur ya dűnyevî ya uhrevî aydınlıktır. Dűnyevî aydınlık ya aklîdir, ya Kur'ânîdir. (Râđıb, Isfehânî, D.İ.A. Nur md.)

“Allah'in nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Ama Allah nurunu tamamlayacaktır, kafirler istemese de.”

Bu ayet birinci bölümdür, yaradır.

“Allah elçisini hidayetle gönderdi. Hak din ile gönderdi. **Dinin tamamına** hakim kılsın diye. MüŐirikler istemese de.”

Bu da ikinci bölümdür, yaradır.

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ

بِأَفْوَاهِهِمْ

وَاللَّهُ مَتِّمٌ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ

الْكَافِرُونَ

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ

بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ

لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

(61 Saf: 8-9)

Birincisinde **kafirler** istemese de, ikincisinde **müŐirikler** istemese de. Niye?

- ✓ Kafir dediğimiz kişi, vahye kendisini kapatan insan.
- ✓ MüŐirik dediğimiz insan, yanlıŐta ısrarla devam eden insan, putperest. Allah'a çeşitli Şeylerle birlikte yönelen insan.

Bu iki ayette iki tane nur var.

Birinci bölümdeki nur, uhrevî deđil. Bu dűnyadaki nur. Ama aklî mi ya da nebevî mi? İkinci kısımda Peygamberin risaletinden söz ediliyor. Elçisini gönderecek Allah, diyor. Muhtemelen ya birinci bölümdeki nurun devamından söz ediyor, aynı nur, yani insanların kendilerinin oluşturduđu âdemî nur ya da nebevî nurdan söz ediyor. Dolayısıyla dűnyevi olan da ya aklî olur ya da nebevî.

Büyük bir ihtimalle birinci bölümde âdemî nur/akli nur söz konusu, ikinci bölümde ise nebevî nur söz konusu. ***Çünkü âdemî nur küfürle imanı birbirinden ayırır. Nebevî nur, müŐirik ve münafığı, müminlerden ayırır.***

Yani kişi kendi iradesiyle, kendi akıyla Allah'a giden yolu bulmalı, mümin olmalı. Kur'an bize bunu öğretiyor, fitrat ayetinde olduğu gibi.

İman ve küfür âdemî düzlemde tahakkuk ettiği için, çok büyük bir ihtimalle ayetin birinci bölümdeki nur âdemî nurdur.

Âdemî nura kafirler dűŐman. Ama onlar bu nuru söndüremezler. Çünkü Allah elçisini hidayetle/hak dinle göndererek nurunu tamamlar. MüŐirikler de safları ayıran nebevî nura dűŐman. MüŐirikler istemese de Allah dinini (din pramidinin) hepsine hâkim kılar.

Aklın nuru noksandır. Nebevî nur, aklın nurunu tamamlayıcıdır. Noksan olan Hz. Musa ve Hz. İsa'nın mesajının bozulmuş hâlidir. (9 Tevbe 30-33)

- ✓ Peygamber gelir sendeki bendeki nuru organize eder ve toplum oluşturur. Peygamberin getirdiği nurun asıl düşmanları müşrikler ve münafıklardır.

şamdan ve şamdanlık

يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ

لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ

يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ

وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ

نُورٌ عَلَى نُورٍ

يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ

(24 Nur: 35)

Bu ayetle ilgili hemen hemen her alimin bir kitapçığı vardır.

Bu ayette bir şey anlatılır. Bir kısım alim ayetten bir şey anlamamış, bir kısmı bir şey anlamış ama tam anlamamış, bazıları ise gerçekten anlamış. Ragıp Isfehânî ve Gazzali anlamış. İkisinin kanaati de aynı.

“Allah semavat ve arzın nurudur.” diye başlıyor ayetin başı.

Bu söz üzerine ciddi kelimî tartışmalar olmuş. Ancak bu tartışmalara hiç gerek yoktu. Zira ayetin devamı önemli.

Ayet öyle başlıyor, sonra da;

Duvarda bir oyuk düşünün,

Oyukta bir şamdan, (lamba konacak yer)

Lambayı bir fanus içerisinde düşünün,

O lambanın yağı zeytin ağacındandır ama mübarek bir zeytin ağacı,

(Mübarekliği söyle düşünün) Ne doğuya ait, ne batıya, (dünyevi değil adeta)

Ve o yağ öyle bir yağ ki, yanmasa bile ışık verir. (Yani o yağı tutuşturmasanız bile kendiliğinden ışık verir. O kadar aydınlık bir yağ) Neredeyse, yağı aydınlatır, yakılmasa bile.

Nur üstüne nurdur. (Aydınlık üstüne aydınlıktır, rehberlik üstüne rehberliktir)

Allah semavat ve arzın nurudur: Allah semavat ve arzın yol göstericisidir. (âdemî nur üstüne nebevî nur)

Allah nuruna dilediğini iletir.

Dileyeni mi, dilediğini mi?

Âdemî olan ve nebevî olanı konuşurken şunu göz önüne alalım: **Âdemî olan, kişinin kendisiyle doğrudan Allah ile ilişkili olduğu için bazen özne Allah'tır, bazen kişinin kendisi.** Bunun ikisi arasında fark yoktur. Aslında burada, özne, devamlı kişinin kendisidir. Peygamberi tasdik etmede özel bir durum söz konusudur. Ama Allah'a inanma konusunda kişi ile Allah baş başadır. O onun içindedir, O onunladır. Bu nedenle bazen “sen ne istersen senin içindir”, der; bazen de “sen istemezsin ben isterim” der. İki özne birbirinin yerine kullanılabilir.

Din dilinde zeytin ağacı kuvvetli bir simgedir.

Hz. İsa zeytin ağacını bir benzetme aracı olarak kullanır:

“...Eğer kök kutsalsa dallar da kutsaldır. İyi cins zeytin ağacının kimi dalları budandıysa ve sen yabancı bir zeytinken onların arasına aşılansın, onlarla birlikte ağacın yaşam sağlayan özüne ortak oldunsa sakın önceki dallara karşı böbürlenme! Sen yabancı zeytin ağacından kesilip doğaya aykırı olarak iyi cins zeytin ağacına aşılandınsa, iyi cins ağaçtan budanan dallar ne denli kolaylıkla kendi ağaçlarına aşılanacaklardır!”

Lamba müminin aklını, şamdanlık göğsünü, kristal kalbini; **ağaç dini, yağ ise Kur'an'ı simgeler.** Yağ, lambanın ışığını artırdığı gibi Kur'an akli artırır.

Akıl, Kur'an'ın yardımı olmasa da, vuzuhundan dolayı neredeyse yeterlidir.

Din ile aklın birleşmesi نُورٌ عَلَى نُورٍ olur.

Dinde akıl öncüdür, akıl olmazsa din olmaz.

Allah'ın insanlara gönderdiği iki elçi vardır: Biri içinden gelen akıl, diğeri dışarıdan gelen Peygamber.

“Bir kimse önce içindeki elçiden faydalanmazsa, dışındakinden asla faydalanamaz.” (Râgıb İsfehânî, ez-Zerî'a)

Yine, bakın Gazzali ne diyor?

فالعقل كالسراج وَالشَّرْعُ كالزَّيْتِ الَّذِي يَمِدُهُ

فَمَا لَمْ يَكُنْ زَيْتٌ لَمْ يَحْصُلِ السَّرَاجُ وَمَا لَمْ يَكُنْ سَرَاةٌ لَمْ يَضِءِ الزَّيْتُ

وَعَلَى هَذَا نَبَهَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ بِقَوْلِهِ تَعَالَى **اللَّهُ نُورِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَى قَوْلِهِ نُوْرٌ عَلَى نُوْرٍ** فالشَّرْعُ عَقْلٌ مِنْ خَارِجٍ وَالْعَقْلُ شَرَعٌ مِنْ دَاخِلٍ وَهُمَا مُتَعَاضِدَانِ بَلْ مُتَحَدَانِ وَلَكِنْ الشَّرْعُ عَقْلًا مِنْ خَارِجٍ سَلَبَ اللَّهُ تَعَالَى اسْمَ الْعَقْلِ مِنَ الْكَافِرِ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ مِنَ الْقُرْآنِ نَحْوُ قَوْلِهِ تَعَالَى {صَمَّ بِكُمْ عَمِي فَهَمْ لَا يَعْقِلُونَ} وَلَكِنْ الْعَقْلُ شَرَعًا مِنْ دَاخِلٍ قَالَ تَعَالَى فِي صِفَةِ الْعَقْلِ {فَطَرَهُ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقِيمُ} فَسَمِيَ الْعَقْلُ دِينًا وَلَكِنْ هِيَ

مُتَحَدِينَ قَالَ {نُوْرٌ عَلَى نُوْرٍ}

(Gazzali, me'âricul'l-Kuds)

“Akıl lamba gibidir, şeriat da (yani peygamberin getirdiği de) yağ gibidir (zeytinyağı), onu aydınlatan. Yağ olmazsa lamba olmaz. Aydınlatma olmazsa zeytin de aydınlatmaz...

(Nur 35 ayet ile devam ediyor)

“Nurun ala nur” demek, şeriat dışardan akıldır; akıl da içerden şeriatdır. Ve o ikisi (akıl ve şeriat) birbirlerinin yardımcılarıdır. Hayır hayır yardımcıları değil, ayındır.

Nitekim Allah kafirleri tanımlarken, onlar “summun, bukmun, umyun, fehumla ye’kilun” diyerek kafirlerden akli selbetti (yani akletmedikleri için inanmıyorlar).

Allah akıl hakkında şöyle dedi: Futratellahi... Akılla dini eşitledi burada. “Akla” din dedi (aklı “din” olarak isimlendirdi) Çünkü onlar ayındır. Bu sebeple de “nurun ala nur” dedi.

İşte İslam dünyasının perişan halinin sebebi/özeti bu. Kitaba sınıksı sarılıyor (cesedine) ama ondan hiçbir şey bilmiyor. Ve onu putlaştırıyor.

Bizim dünyamız akletmeyi, düşünmeyi şeytan işi saydı.

Kur’an’ın üslûbunda iman için düşünmek gerekir, bazılarına göre ise düşünmemek.

(...) Bir adam düşünün: Gece, karanlık, bulutlar var, hava kararmış, yağmur yağmak üzere. O karanlıklar içinde karanlıklarda kalmış bir adam, denizde yol alıyor.

“... Öyle karanlık ki, elini çıkarsa göremez (o kadar karanlık).”

“Allah birisine **nur** vermemişse onun hiçbir yönden **nuru** olmaz.”

..... إِذَا أُخْرِجَ

يَدَهُ

لَمْ يَكُنْ يَرَاهَا

وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ

لَهُ نُورًا

فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

(24 Nûr:40)

Ayette özne, Allah (m)?

Ayette âdemî nurdan söz ediliyor. Yani karanlıktaki adam; elini çıkarsa göremeyecek kadar karanlıkta. Artık nebevî olan nur ona fayda vermez.

Allah birisine nur nasip etmemişse: Yani kendisi ulaşmamışsa, kendisi âdemî nuru kullanmamışsa!

Onun hiçbir yönden nuru olmaz: Yani Peygamber ona ne yapsın!

İki İman

1 – Âdemî İman

2 – Nebevî İman

Karanlıktan kurtulmak için önce kendi çabası olması lazım. Yoksa, yok! Zira o Allah'a inanmıyor, peygambere inanır mı? Allah'ın güneşine inanmıyor, peygamberin güneş ile ilgili sözüne inanır mı?

Allah vermemişse bir adama nur, başkasının, peygamberin nuru o adama ne yapsın?

Bu temsilin 35. ayetteki temsilden sonra geldiği düşünülürse, burada **âdemî nuru olmayan, nebevî nura ulaşamaz** dendiği anlaşılır.

Akıl ve vahiy aynı şeyi söyler. Ama akıl iş yapmazsa vahiy bir işe yaramaz. Yani âdemî olan ile nebevî olan aynı şeydir. Eğer bunlar birbirleriyle bütünleştirilmezse hiçbir şeye yaramazlar.

✓ Onları ister uyar ister uyarma inanmazlar!

- Peygamber'e diyor bunu.
- Niye geldi o zaman peygamber?
- Peygamberin niye geldiğine dair toplum olarak verdiğimiz cevap doğru değil.
  - Peygamberlerin imana davet için geldiklerini zannediyoruz.
  - Bu doğru değil.
  - (Cevabı ilerde)
- İster uyar ister uyarma onlara fark etmez! (Ya biz Kur'an'ı anlamıyoruz, ya da bizim bildiğimizden başka bir şey söylüyor, bu Kur'an!)
  - Aynı ifade Bakara 6'da da var.
  - Peygamberler niye geldi o zaman?
  - Peygambere diyor ki ister uyar ister uyarma onlar için fark etmez. Kim bunlar? Birinci iman, birinci ilmi, birinci nuru, birinci arzı hareketi geçirmeyenler! Onlar inanmazlar.

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ

أَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ

تُنذِرْهُمْ لَا

يُؤْمِنُونَ

إِنَّمَا تُنذِرُ

مَنْ اتَّبَعَ الذِّكْرَ

وَخَشِيَ

الرَّحْمَنَ

بِالْغَيْبِ

فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ

وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

(Yasin: 10-11)

Eğer bunu ne kadar ve nasıl anlatacağımızın tanığı olursanız çok büyük bir problemi çözmüş olursunuz, Kur'an'ın bu konudaki yaklaşımını gördükten sonra (tüm dersler boyunca). Meğer biz Kur'an'ın hiçbir yerinde olmamışız, onu anlamamışız, diyeceğiz.

✓ *Sen zikre uyanı uyarabilirsin ancak!*

- Ancak! Sen ancak zikre ittiba edeni uyarabilirsin!
- **Zikir** ne? 1 – Kur'an, 2 – Tevrat, 3 – Levhi mahfuz: Allah'ın gönderdiği vahyin tamamı. Niye zikir? **Sendekini** hatırlattığı için. **Birinci**yi, birinci ilmi hatırlattığı için.
- Adem, Nuh, Musa, İsa, Muhammed:
  - Âdem'de bir iç zikir var, ahit. Elestü birabbikum.
  - Nuh'ta iki tane var. Hem o var (iç zikir-elest) hem de nübüvvet var. Yani hem âdemî, hem nebevî.
  - Aynı iki şey, Musa'da, İsa'da, Muhammed'de var.
- Dolayısıyla bir zikir var mı dünyada toplumlarda? Var.
- Hz. Muhammed'e diyor ki sen ancak zikre ittiba edeni uyarabilirsin. O, zikre niye ittiba etti? **Kendisindeki** harekete geçtiği için ittiba etti. Diğer niye ittiba etmiyor? İSTEMİYOR. İstemeyen adam inanmaz. (Almanya'da veya herhangi bir ülkede milyonlarca para harcayarak Kur'an Kerim dağıtmanın hiçbir mantığı yok.)

✓ *Bir de **gaybda** rahmandan sakınan kimseyi uyarabilirsin!*

- Ne demek bu? Yani kapıyı, pencereyi kapatıp, karanlıkta rahmandan sakınan mı?
- Gaybda Rahmandan sakınan: Zikirlerden (Allah'ın gönderdiği vahyin tamamı) hiçbirinden haberi yok iken dahi, **içindeki ile bilerek** bunu başaran. Hiç bir şeyden haberi yokken, kendisine dışarıdan bir uyarı yokken birinci ilmi ile harekete geçmiş. **Gaybda iman**, gaybda sakınma bu.
  - Bunu uyarabilirsin.
  - Bu kimseler uyanırlar, inanırlar.
  - Çünkü onlar hazır.

Peki peygamber ne yapar? Peygamberin fonksiyonu ne o zaman?

Peygamber geldiğinde, toplumda inanan daha çok inanır, inanmayanın küfrü artar.

- *"Bu kitap onların küfrünü arttırır", "Bu kitap onların sapkınlığını arttırır"*, der Kur'an bir çok yerde.
- Hatta münafıkları ortaya çıkarır.
- Peygamberin mesajı bunu yapar:
  - Ben inanıyorum diye övünen adamdır, Ebu Cehil denilen şahıs, peygamberden önce.
    - İnaniyordur da, gerçekten.
    - Ama bir şeyler ile **birlikte** inanıyor.

Kişisel olan zikir, akıl, nur teoriktir,

Nebevî olan zikir, akıl, nur pratiktir.

Teori, kişinin fitri düzleminde, bilme düzleminde işler. Değişmez ilkeler amaçlar. Yukarıdan beslenir. Bu nedenle kişisel meşiet aynı zamanda İlah'la sürekli irtibatlıdır. Teorik olan, kişisel ve ilahidir. Oysa pratik, toplumsal boyuta geçmek zorundadır. Çünkü pratik, ihtiyaçlar düzleminde gelişir ve işler. Çözümler peşinde koşar.

***İslam dünyası II. Asırdan itibaren;
düşünme yapan kişisel teorik akıldan terk etti ve
onun yerine pratik akıldan koydu,
ancak pratik akıldan ilkeler çıkarmak yerine
onun kendisini ilkeleştirdi.***

İslam dünyası Kur'an'dan ilkeler çıkarıp evrensel ilkeleri muhafaza etmesi gerekirken...

Sesini, lafzını...

Kuran hafızları yetiştirmek, iyi kuran okuyucular yetiştirmek, okunurken ağlamak, uhrevileştirmek, ...

teorik ve pratik iman:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

“Ey iman edenler; inanın Allah'a ve elçisine”

✓ “İki iman” dediğimiz bu!

آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

(4 Nisa: 136)

“Amenû” da, Allah'a iman var zaten. O zaman ikincisinde niçin tekrar “Allah'a ve Resulüne” iman edin diyerek Allah'ı tekrar zikretti? “Allah'ın elçisine” diyebilmesi için.

Müfessirlerin kanaatine göre bu ayette anlatılmak istenenlerin hülasası:

a) Öncekilere inananlar, buna da inanın.

- Bu yanlış değil. Zaten Kur'an bunu söylüyor başka yerlerde: Diyor ki mesela “ecriniz iki misli olsun.”

b) Diliyle inananlar, kalple de inanın.

- Lafızda bu mana açık değil ama yorum olarak düşünülebilir.

c) Be'simi (بأسنا) görünce inananlar, hep inanın.

- Bazı zor günlerimi görüp de inananlar, o zor günler gelmeden inanın. Metinde bu mana yok ama yine de yorum olarak yanlış sayılmaz.

d) İnananlar inanmaya devam edin, sebat edin (Hasen; Matüridi, Maverdi)

e) Kişisel ve teorik olarak inananlar topluca ve pratik olarak da inanın.

- Bizim görüşümüz: “Ey inananlar, elçiye inanın” demek, organize olun işlerinizi bir arada yürütün demek. Bunu pratiğe dökmek.

Müfessirlerin söyledikleri de önemli şüphesiz, Kur'an'a da aykırı değil. Ama metnin ne söylediği de önemli, tabii Kur'an'ın bütünlüğü içerisinde anlamak kaydıyla.

“İnanalar, inanın” demek, peygambere de inanın ki kurtulasınız demek.

“İman edip salih amel işleyenleri yeryüzünde fesat çıkaranlar gibi mi yapalım yani.”

- ✓ İman edenlerle fesatçıları bir tutmayız. (Allah diyor bunu)

“Ya da müttakiler ile facirleri bir tutmayız.”

- ✓ **Müttekî**: Âdemî olan şey. Sorumluluk bilinci.

“Akıllı insanlar (lüb sahipleri) tezekkür etsinler, kendilerindekini orada bulsunlar diye ve üzerinde sonuna kadar düşünsünler diye bu sana indirdiğimiz bir kitaptır.”

- ✓ Kim ondan tezekkür edecek, istifade edecek? Ayetin yukarısında söyledi: İman edenler, salih amel işleyenler ve muttakiler. Diğerleriyle bir tutmaz Allah bunları. Yani Peygamberiyle destekler.
- ✓ Muttakî kavramını niye hep Allah'tan sakınma, Allah'a karşı sorumluluk bilinci duyma olarak alıyoruz. Yani yön Allah'a doğru. Oysa uygulaması insanlara doğru. Dolayısıyla bu kavramı insanlara/yaratılmışlara karşı sorumluluk duyma olarak anlamamız gerekmez mi? Cevap: **Allah insanlardan ayrı değilse eğer...**

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا

وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

كَالْمُفْسِدِينَ فِي

الْأَرْضِ

أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ

كَالْفَجَّارِ

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ

مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ

وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو

الْأَلْبَابِ

(38 Sâd: 28-29)

“Rablarından haşyet edenler”

- ✓ **Haşyet**: Ürperti. Uçurumun kenarında hissettiğin ürperti gibi. Korku değil.

بِالْغَيْبِ ne demek?

- ✓ Rabb gizli iken, (!)
- ✓ Rabb'in ateşi gizli (ahirette) iken (!)
  - Yani yakma ateşi
- ✓ Ya da **kendileri gizlide iken** inananlar (!)
  - Kalabalığın içinde inanıyor. Ama gizlide de inanıyor (mu)?

Müfessirler bu ihtimaller üzerinde durur. En-Nehhâs, “Bu konuda söylenenlerin en iyisi insanların gözlerinden irak olduklarında Rabb'lerinden haşyet edenler şeklindeki anlamdır” der.

Şöyle düşünebilir miyiz?

“**Nebevî uyarıdan, kitaptan gizlide (haberi yok) iken. akıyla, âdemî nurla haşyet edenler**” denebilir mi? Akıl **gaybda imana** vesile olabileceği gibi önceki kitaplar da **gaybda imana** vesile olabilir:

إِنَّ الَّذِينَ

يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ

بِالْغَيْبِ

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ

كَبِيرٌ

(67 Mülk: 12)

Peygambere diyor ki, Muhammed sen;

“Gaybda iken Rablerinden haşyet duyanları uyarabilirsin”

(Başkasını uyaramazsın)

- ✓ Allah mı gaybda, insanlar mı?
- ✓ Rab, kafir için de, mümin için de gaybda değil mi?!
- ✓ Öyleyse!

“Peygamber yokken, *senin mesajın henüz ortada yok iken imana hazır olanları sen uyabilirsin*” demek bu. Yani İbrahim gibi olanları uyarabilirsin.

إِنَّمَا تُنذِرُ

الَّذِينَ

يَخْشَوْنَ

رَبَّهُمْ

بِالْغَيْبِ

(35 Fâtr: 18)

يس (1) وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ (2)

إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (3) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (4)

تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ (5)

لِنُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ (6)

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (7)

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ (8)

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَعْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ (9)

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (10)

إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

(11)

(36 Yâsin: 1-11)

6. “Uyarman için sana bu kitabı indirdik”

- Kimi?

“Uyarılmayan bir toplumu uyarmak için sana indirdik”

✓ Araplara o sırada/yakın zamanda peygamber gelmedi. Bu adamları uyarman için sana indirdik kitabı.

7. “Onların çoğuna azab sözü hak oldu. İnanmadıkları için”

8. “Boyunlarına demir halkalar taktık, çenelerine kadar. ”

- Niye?

- Çünkü onlar bunu istediler. **Birinci**yi çalıştırmadılar.

9. “Önlerini ve arkalarını kapattık. Halleri kötü ”

10. “Bunları ister uyar ister uyarma fark etmez. İnanmazlar”

11. “Sen zikre uyanları uyarabilirsin, **gaybda** iken Rahmandan haşyet edenleri de”

Hangi **gayb**?

Ataları ve kendileri uyarılmayanlar var ya. İşte **gaybda** **iken** derken bu durumu yani Peygamberle uyarılmamışlık durumu kast ediliyor. (Yani Peygamber gelmeden önce âdemî uyarıyı çalıştırma durumu)

Hiz. Muhammed kimi uyarmak için mesaj getirdi? Arapları. Kendileri ve babaları uyarılmamış bir toplumu uyarasın diye sana mesaj verdik diyor ayet. **Uyarılmayanlara** azap hak oldu diyor ayet. Niye? Çünkü içlerinde var bir uyarı onların. Âdemî uyarı var onlarda. Onu çalıştırmamışlar.

Kısaca; Ebubekir, Ömer, Osman... daha Peygamber gelmeden iman etmişti, Ebu Cehil ise etmemişti.

Bizdeki nur, İlahî adalet gereği. Peygamberin getirdiği ise İlahî lütuf gereği. Yani babanın, çocuğun elini tutarken, bir şeyleri onda görerek, fazladan ona vermesi gibi bir şey.

Şu anda toplumda yaşadığımız gibi din olmaz. Topluma faydası olmayan din olmaz. Peygamber toplum için geldi. Peygamber ahirette kurtuluş öğretmek için gelmedi, onu hatırlatmak için geldi. Öğretmek için değil, hatırlatmak için geldi. Biz onları önemsemiyoruz. Hep ahiret hep ahiret. Burayı kazanmayan ahireti kazanamaz.

İmam Maturidi'nin bu ayetlerin tefsirinde söylediği bir söz:

“**Gayb**: Kendilerine ulaşan eserlerle ve haberlerle, **görmedikleri halde**, ya da sultanın eserlerini müşahade ederek, ...”

بالغيب: بالآثار والأخبار التي انتهت إليهم من غير مشاهدة وقعت لهم أو بالغيب بما رأوه من آثار سلطانه وقدرته هابوه وخشوا عذابه ونقمته

Gaybda imana bir başka örnek:

“Ey inananlar! Allah'tan sakının (yargısından, azabından! –ayetin yukarısında neden bahsedilmişse o!). Elçisine de inanın. Size **iki kat** rahmet versin.”

- İki kat. Niye?
- Biri âdemî olan için diğeri nebevî olan için.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ
يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ
وَيَجْعَلْ لَكُمْ
نُورًا تَمْشُونَ بِهِ
(57 Hadid: 28)

Yine başka örnek daha :

“Gaybda iken iman edenler.”

- Metinde kırmızı ile yeşil renklere birlikte dikkat!

“Gaybda iken inanırlar onlar... Sana indirilene de inanırlar...”

“Ama şu inkar edenler var ya. Onları ister uyar ister uyarma onlara fark etmez.”

- Gaybda iken iman etmemiş onlar. Şimdi de edecek değiller.

Buradaki **يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ** in “kalpleriyle iman ederler” şeklinde de anlaşıldığı nakledilmiş, ‘bu da Allah’ın onlara verdiği nur ile olur ki o da akıldır” denmiştir.

يعني بالقلب، والنور الذي آتاهم الله وهو العقل، ومعناه: آمنوا بقلوبه (er-Râğib el-İsfehâni, et-Tefsîr, I, 80. er-Râğib el-İsfehâni, Ebû'l-Kâsım el-Huseyn b. Muhammed (ö.502/1109), et-Tefsîr, I-II, Mekke 1424/2003.

الم
ذَلِكَ الْكِتَابَ لَا رَيْبَ فِيهِ
هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ
وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ
وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ
إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ
وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ
أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
أَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا
يُؤْمِنُونَ
حَتَّمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى
سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ
غِشَاوَةً وَهُمْ عَدَابٌ عَظِيمٌ
(2 Bakara: 1-7)

Bir Mola!

Bir an için düşünün: Bir adam geldi. Ve ben peygamberim, bana vahyolunuyor dedi size. Nasıl karşılık verirsiniz, ne yaparsınız?!

Şimdi:

- ✓ Bir sahabe düşünün!

Bu sahabe; Peygambere hemen evet demiş ve onunla birlikte ağlamış gülmüş, onunla birlikte üzülmüş, onunla birlikte hicret etmiş, onunla birlikte savaşların hepsine katılmış, onunla olmuş hep: **Ebubekir!**

✓ Başka bir sahabe düşünün: Ama hicret etmemiş. Amca **Abbas.**

- ✓ Ya diğer amca, **Hamza.** O da amcası ama o başka!

İşte öteden beri anlatmaya çalıştığımız konunun özeti bu. İpuçları bunlar.

✓ Bir sahabe daha: Bu kişi Hz. Muhammed’e inanmış, hicret de etmiş. Ama daha sonra yerini yurdunu, çoluğunu çocuğunu özlemiş ve geri dönmüş, Mekke’ye: **Ayyaş b. Ebî Rebia.**

✓ Bir ayrı tip sahabe daha: Başlangıçta inanmamış, hatta Peygamberle savaşmış, hicret etmemiş, Mekke’nin fethinden sonra Müslüman olmuş: **Ebû Süfyan.**

Beş ayrı sahabe tipi.

Bu beş ayrı durum/sahabe hakkındaki düşüncelerimiz çok şey kazandırır. Birkaç kitap okumaya bedel belki de.

Bu konudaki düşünmelerimiz inancımızda bir değişikliğe sebep olmayacaksa...

Şimdi gelenekten öğrendiğimiz bilgiye göre, yani **dışardan** gelen bilgiye göre: “Peygamberin bütün arkadaşları gökteki yıldızlar gibidir, hangisine uysak yolumuzu buluruz”!

Şimdi bunu **içinizde** bir değerlendirin, kendinize sorun: Biri hemen inandı ve Hz. Peygamber dünyadan ayrılıncaya kadar onunla birlikte oldu. Bir diğeri inandım dedi ama hicret etmedi. Biri hicret etti, pişman oldu geri döndü. Bir diğeri hicret etmediği gibi Peygamberle ve inananlarla savaştı, savaşa öncülük etti, Mekke fethedildikten sonra Müslüman oldu. Size göre, **içinizdekine** göre bunlar eşit mi? Bunu içinize iyi sorun ve **dışardan** gelen bilgiyi nereye koyacağınızı iyi düşünün.

Dışarıdan gelene inanmak ya da inanmamak!

İnanmak istemediğinizde ne yapıyorsunuz ya da istediğinizde ne; kendinize sorun. Yani bu bana doğru gelmiyor dediğinizde “olsun canım, doğru olmasa da ben inanayım” mı diyorsunuz, bilmediğimiz bir tarafı vardır diyerek?

Mola Bitti!

İki imana bir örnek:

“İman edenler, hicret edenler (Hz. Muhammed ile birlikte hicret edenler), onunla birlikte cihat edenler, (Bedir’de, Uhud’da peygamberle birlikte savaşanlar) (Ebubekir, vb), mallarıyla ve kendileriyle/bedenleriyle (canlarını ortaya koyanlar), Allah yolunda. Evine alanlar, himaye edenler, yardım edenler/ensar olanlar: Onlar birbirlerinin velileridir, onlar arasında velayet vardır. (Peygambere inanıp onunla birlikte hicret edenlerle onları evlerine alanlar arasında).

(Müminler arasında velayet)

Bir de öyleleri var ki, iman ettiler ama hicret etmediler (Abbas’ı tarif ediyor). (İman edip de hicret etmeyenler) onların **müminlerle velayetleri yok**, (Allah’la velayetleri olabilir) (Ama sosyal dayanışmaları yok) hicret edinceye kadar (katılırlarsa hicret edenlere velayet başlar)...”

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا
أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ
يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ
وَلَا يَتَّبِعُهُمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى
يُهَاجِرُوا وَإِنْ
اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ
فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى
قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ
مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ

(8 Enfal: 72)

Bu ayet, *iki iman* ve *iki velayetten* söz ediyor. İşte bizim de anlatmak istediğimiz budur.

Hadis kültürü, bu ayetle çelişir. Bu kültür; sizin tabiatınıza, âdemî fitratınıza, Allah'ın sizi yarattığı şekliyle doğallığına uyuyor ve sizi rahatsız etmiyorsa bunu, ayette konu edilen durumu anlamazsınız. Bu ayettekini anladığımızda, size anlatılan hadis kültürünü yadırgarsınız. İkisi bir arada bulunmaz, bu mümkün değil. Bu ikisinin bir arada bulunduğu din çorba olur ve bu dinin oluşturduğu bir toplumla düşmana asla karşı koyamazsınız. Maalesef coğrafyamızın hali budur.

Bedir'de: Üç yüz kişiye karşı, bin kişi. Hem de göğüs göğüse...

وَمِنَ الْأَعْرَابِ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمُ الدَّوَائِرَ

عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَىٰ النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ

(9 Tevbe: 97-101)

“A’rab (!), çok kafir, çok münafık. (Çok nankör, çok iki yüzlü insanlar). Allah'ın Peygambere indirdiği şeyin hudutlarını bilmiyorlar. (Sınır tanımıyorlar). Allah biliyor (bunun farkında Allah) ve hikmetlidir.”

Tüm sözlük ve ansiklopedilerde bulunacak mana, a’rab için: Bedevi. (Köylü demek değil, şehirde yaşamayan insanlar.

Kalıcı bir hayatları yok, göçebe, hayvanlarıyla iç içe yaşıyorlar. Bedevi, badiyede yaşayan). Aslında Arapçada “bedevi” anlamında başka kelimeler var.

Fakat bu kelime etimolojik olarak, “Araplar” demek. Aslında bu kelimde kast edilen; Hz. Peygamber’in Medine hayatına saldıran, emirleri dinlemeyen, bir savaştan sonra münafıklık yapan, iki yüzlü insanlar. Bunlar kimse aslında kast edilenler bunlar. Yoksa Allah “Araplar” diyerek bir ırkı niye kötölesin ki?

Fakat bütün tefsirler, onların bedeviler olduğunu söylüyor, ki bu doğru değil. Allah “Araplar” diyerek bir ırkı niye kötölesin ki? İncil’de, Beni İsrail’e lanet edilir. Niye? Çünkü Peygamberleri öldürdüler, ağızlarından burunlarından getirdiler. Acaba Kur’an’ı Kerim, Araplara lanet etmiş midir? Hz. Muhammed ile kim savaştı? Hz. Muhammed kime çağırdı: İbrahim’de kardeş olmaya, İbrahim’de ümmet olmaya. Hicret etti. Ensar ile Muhaciri kardeş yaptı. Neye karşı? Arap kardeşliğine karşı. Onlar bir lider etrafında toplandılar, on iki bin kişiyle Hendek savaşında Hz. Peygambere karşı savaştılar. Kimdi Hz. Peygambere karşı savaşanlar? Ne uğruna? Ne için? Onları bir araya getiren şey ne idi? Hz. Muhammed’in arkadaşlarını bir araya getiren şey, din kardeşliği idi. Onları bir araya getiren şey ne idi?

“Ama A’rab içinden bazıları da var ki, hem para veriyorlar, hem de Allah kahretsin sizi diyorlar, yakında belanızı bulacaksınız diyorlar (müminlere, alın tamam diyorlar) (Tevbe suresi son sure. Yani bunu son zamanlarda söylüyorlar. Mekke fethedilmiş. Mekke’liler “Müslüman!” olmuşlar). (Allah da diyor ki) Allah sizin belanızı versin...”

“Bu A’rab’dan öyleleri de var ki; Allah’a inanır, ahirete inanır, ...”

Acaba bu A’rab kim? Ayetin bahsettiği bu “tür”, şehirde de var. Bu önemli. Zira şehrin soysuzu daha fazladır. Şehirdeki soysuzluk daha fazladır. Çünkü, çoban en fazla iki üç tane hile bilir. Keçiye sağar sütünü içer, keçiye yer. Ama şehirdeki adam ...

A’rab’ın kim olduğunu anlamak için bir sonraki ayete bakalım:

“Öncülere gelince (Ebubekir gibi olanlar), ilk olanlara/ilk adımı atanlara gelince, Ensar’dan ve Muhacir’lerden öncülere gelince, (Akabe beyatları, kardeşlikler, savaş hazırlıkları, ilk öncülerden hemen sonra o öncülere katılanlara) yardımla/iyilikle; Allah onlardan razıdır, onlar da Allah’dan razıdır.”

“.....”

Kişi kendisi, Allah ile direkt irtibatı olup, bu imanını sürekli güncellemezse, kesinlikle kandırılır. Ayağı kayabilir.

Sürekli bir güncelleme olacak ki virüsler bulaşmasın.

Yani herkesi kandırabilirim ama Yaradan’ı kandıramam. Öyleyse kendimi kandırmamalıyım. Doğruya doğru demeliyim. Eğer doğru demediğim bir şey genel değilse, onu biraz bekleteyim, hemen inanmayayım. Piyasa her şeye çok çabuk inananlarla dolu.

Bir Peygamber varsa, Peygamberin bize bıraktığı bir kitap varsa, onun hayatı varsa (ki hayatı/siyer çok önemli. Net siyer/tarih bilgisi; abartısız, hurafesiz) kitap bu hayatla okunmalı.

İki *Risalet*

1 – Âdemî Risalet

2 – Nebevî Risalet

Sağlıklı siyer bilgisi ve Kur'an. Bir siyer bir Kur'an, bir siyer bir Kur'an; hataları gittikçe azaltarak yol almalı. Yok eğer sen hadisleri ezberlersen; ne gelmişse, bin beş yüz senedir, Peygamberin vefatından başlanılarak uydurulan hadisleri ezberleyip bunu din zannedersen...

“Sizin içinizde de, Medine’de de A’rab var. Yani sadece dışarda değil, burda da var: Münafıklıkta maharet kazanmış (inanmamış gelmiş mü’minlerle birlikte yerleşmiş. Şehre gelmiş ama nifakta maharet kazanmış). İki kere azab edeceğiz onlara.”

Medinelileri, A’rab’dan ayırdı. Medine’nin adı Yesrib Medine. Medine, Medinedürresûlün kısaltılmışı. Medine, mahkeme yeri demektir. Din, hüküm, yargı, mahkeme! Medine, yargı yeridir, Peygamberin yargı yeri. Medine’ye yerleşmek demek, Peygamberi kabul etmek demek. Medine’den dışarı çıkmak, peygamberi kabul etmemek demek.

Biz çocukluktan eğitildik. Eğitilme alışkanlık kesbeder. Alışkanlıktan salih amel çıkmaz. Adamdan salih amel çıkar. Biz burada bu boyutunu konuşuyoruz. Hadi o zaman şimdi “**ne yapalım**” boyutunu konuşmuyoruz. Yani bizi kim örgütlesin? Kime yardım edelim? Kimlerin arasında nasıl velayet oluşsun? Bu her mü’minin özgürce yapması gereken bir şey. Bu uğurda her kes yarışsın.

İlk adım, adam olma adımı, ikinci adım nübüvvetin ilkelerini uygulama. Onunla birlikte inananlar arasında velayet oluşumu.

İnanmayanların ağızından bir itiraf.

- ✓ Eğer dinleseydik, kulak verseydik,
  - Yani peygamberlerin mesajını dinleseydik,
  - Dışardaki risalete kulak verseydik,
  - İkinci hidayete kulak verseydik,
  - İkinci **arza** boyun eğseydik,
- ✓ Ya da (onu bıraktık hadi) kafayı çalıştırsaydık,
  - İçimizdekini harekete geçirseydik,
- ✓ Kesinlikle ateşe düşmezdik.

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا

نَسْمَعُ

أَوْ نَعْقِلُ

مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ

السَّعِيرِ

(67 Mülk:10)

Eğer bunlar hikaye gibi geliyorsa size bu kitabı okumayı bırakmalısınız!!!

Zira bunlar çok ciddi, çok hayati konular.

Bir Mola!

Dinini insan kendisi yapmadıysa, kendisi inşa etmediyse o din asla ayakta kalmaz, toplumsallaşmaz ve o kimse dinden istifade edemez, o dinin menfaatleri kendisine ulaşmaz.

Dinin çatısı da olmaz. Belki sadece direkleri olur. Nedir o direkler: Namaz, oruç, hac. Kapısı, penceresi, çatısı, sarayı olmaz. Her taraftan her şey alır...

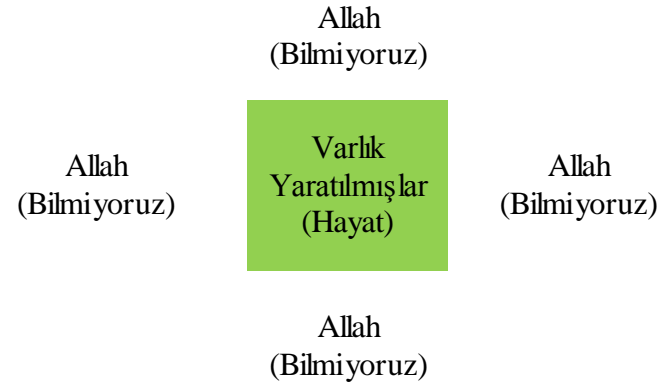
İslam coğrafyasının hali budur.

Bunun sebebi, Kur'an-ı Kerim'i hayatın dışına çıkarmaktır. Ve bunu Müslümanlar yaptı, başkası değil.

Peki bunu nasıl yaptılar?

Hayatın dışına çıkardılar!

Nasıl çıkardılar?

Çerçevenin içerisi yaratılmışlar, varlık: Hayat bu. Yaratılmışlar bu çerçevenin içerisinde. Çerçevenin dışında,

başında ve sonunda ne var? BİLMİYORUZ. Ezeli ve ebedi olan Allah var. Çerçevenin içi mahlukat. Yani her şey.

Mahlukat sınırlı. Çerçevesi var çünkü. Allah için ise sınır çizilemez. Tanımlanamaz.

Soru: Kur'an'ı Kerim nerede? Bu çok önemli!

Hristiyanlara sorduğunuzda İsa nerede diye? İsa'yı çerçevenin içine almazlar. Orada (çerçevenin içinde) göründü ama oraya ait değildir, derler. Göründü, tekrar çıktı gitti, derler.

Peki Kur'an'ı Kerim nerede?

Siz, çocuklarınız gerçekten bu konuda bir karar sahibi olmalısınız! O zaman Kur'an bize fayda verir.

Eğer Kur'an'ı bu çerçevenin dışında tutarsanız – ki, Hicri 250'den itibaren Kur'an'ı Kerim mahluk değildir fikri yerleşmiştir- ... Ne demek bu? Tekrarlayıp tekrarlayıp dururuz demek. Anlamadan da okuruz demek. Bu o demek.

Hatta Kur'an'ın anlattığı peygamber ile bizim inandığımız peygamber arasında çok fark olur: Müşrikler, inanmayanlar hadi mucize getir, hadi getir, diyorlar. Kur'an cevap veriyor: *Deki onlara, ben beşer bir peygamberim.*

Peki beşer çerçevenin dışarısında mı olur, içerisinde mi?

Toplum buna inanmıyor! Evet beşerdir, diyor ama normal bir beşer değildir, diyor.

Oysa namazda ne diyoruz: Abduhu ve rasuluhu! Kulu ve Resûlü!!!

Mola bitti!

Risaletin Düzlemi

Âdem'in yaratılışı ile ilgili ayet:

“Onu tesviye ettiğimde,
ruhumdan üflediğimde...”

Âdemde, âdemoğlunda ruh var.

Hepimizde ruh var.

İki ruh var: Biri bizdeki, diğeri dışarıdaki. Risalet bu iki düzlem arasında gerçekleşir.

“Kur'an'ı Kerîm Allah tarafından indirilmiştir.
Onu bir ruh (Cebraîl) indirmiştir.”

- “Er-Ruh indirdi”
- Bizde de Kur'an'ı anlayacak bir ruh var!

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ
وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ
رُوحِي
(15 Hicr: 29)

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ
رَبِّ الْعَالَمِينَ
نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ
الْأَمِينُ
(26 Şuara: 192-193)

Yanlış bir soru: İnsanı sorumlu kılan, âdemî risalet mi nebevî risalet mi?

Cevap: Akliyyat ve sem'îyyat ayrı varlık alanları değildir.

Çünkü:

“Biz azap etmeyiz elçi göndermedikçe”

- Biz akıl vermedikçe insanı sorumlu tutmayız!
- Razi, bu ayetteki “*rasul*”ü, *akıl* olarak anlıyor.
- İnsanı sorumlu kılan, akıldır.

وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ
حَتَّىٰ نَبْعَثَ
رَسُولًا
(17 İsra: 15)

Bu bağlamda şu ayetleri de zikredebiliriz:

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ

إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

(17 İsra: 36)

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ

(67 Mülk: 10)

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا

كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً

صُمُّ بُكُمْ عَمًى فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

(2 Bakara:171)

Doğru bir soru: Sorumluluğu başlatan âdemî risalet mi, nebevî risalet mi?

وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

(36 Yasin:22)

Cevap: Ma'kul alanda icmalen bilinenleri sem'iyat tafsil eder. (Akıl kulluğun gereğini, sem'iyat ise keyfiyetini gösterir.)

- ✚ VaHY bulunamasa da âdem olarak hüsn ve kubhu bilmek gerekir. (İyi-kötü, güzel-çirkin: Akıl bunu bilmelidir)

- ✚ Çünkü hüsn ve kubh, emir ve nehyin medlulü değil mucibidir.
- ✚ Çünkü husniyet ve kubhiyet eşyanın zaid sıfatlarıdır. (İyilik ve kötülük eşyanın geçici niteliğidir)
- ✚ Nitekim hüsn-kubh hiyerarşisini düzenleyen şariatler dönemseldir (kişiseldir).
- ✚ Şariatleri düzenleyen ruh **beyyine**dir.

- **Beyyine:** Belge (keşif, gerekçe). Anası akıldır.

Elçiler, toplumlarına **beyyineler** getirdiler.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ

رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ

فَجَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

(30 Rum: 47-53)

Ahrette, görevliler/melekler inanmayanlara diyor ki; “elçiler size **beyyine** getirmedi mi?”

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمُ

رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ

(40 Gâfir 49-51)

İki *Tezkiye*

1 – Âdemî Tezkiye

2 – Nebevî Tezkiye

Tezkiye, temizleme demektir.

1 - Âdemî Tezkiye

“Kim temizlenirse, kendisi için temizlenmiş olur.”

- İçsel bir şey bu.

وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا

يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ

(35 Fatır: 18)

Nefsin kirinden tezkiye

Ona, Allah “*isyankarlık*” ve “*sakinma*” nefsini verdi. Onu/nefsini tezkiye eden kurtulmuştur. İnsanda “ins” ve “cin” damarı vardır. İşte tezkiye “cin” damarını temizlemektir.

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا

وَتَقْوَاهَا

(91 Şems: 8)

Mü'min malını getirir, tezkiye olmak için. Malını değil, kendisini temizlemek için. Elçi o malı topluma geri döndürür.

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى
الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ

(92 Leyl: 18-19)

2 - Nebevî Tezkiye

“Sizin içinizden elçi gönderdik. Ayetlerimizden okuyan.”...

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ

يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ

وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

(2 Bakara: 151)

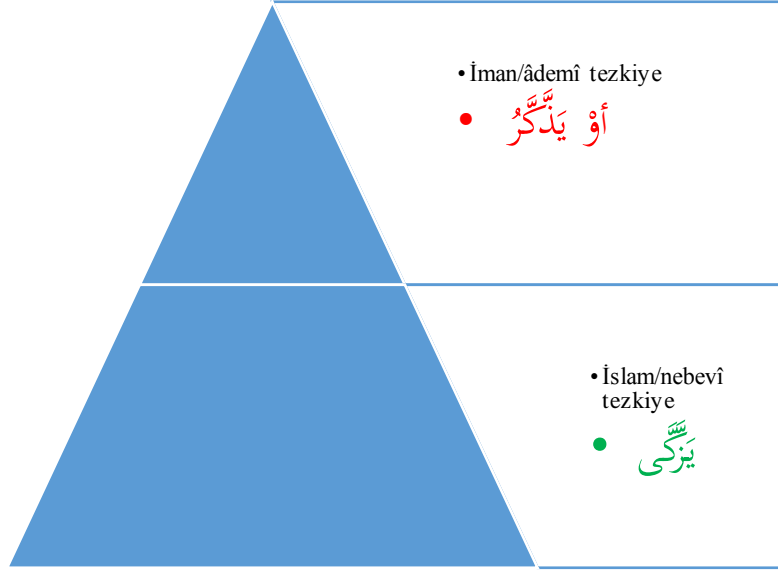
tezkiye – zekat – içtimai arınma

Nebevî tezkiye, âdemî tezkiyeyi tamamlar.

Ahirette ise, Allah tezkiye eder!

Din,

عَبَسَ وَتَوَلَّى

أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى

وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَكِّي

أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى

أَمَّا مَنْ اسْتَعْتَى ( ) فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ( ) وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَكِّي ( ) وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى ( ) وَهُوَ يَخْفَى ( )

فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى ( ) كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ( ) فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ

(80 Abese: 1-12)

Budur.

İki *Hidayet*

1 – Âdemî Hidayet

2 – Nebevî Hidayet

- ✓ Birisi senin; **gaybda** iken yani hiçbir şeyden haberin yok iken, “ben beni Yaradan’a inanacağım” deme hidayetidir.
- ✓ Diğeri de peygamber geldiğinde, onunla birlikte yola çıkma hidayetidir. Zira **bende**kilere uyuyor onun söyledikleri. Aynı şeylere ben de inanıyorum, diye yola çıkmaktır.
  - Biz inanan bir toplumda dünyaya geldik. Bu iyi mi kötü mü? Avantaj mı, dezavantaj mı?
  - İnanmayan bir toplumda doğmuş olmak: O zaman gerçek cevher ortaya çıkardı. O zaman her şey ayan beyan olurdu.

- ✓ *Sen mi yol göstereceksin/hidayet edeceksin âmaya/köre. (Peygambere diyor!)*

- *Âma adam:* Yani birinci nuru, akıllı çalıştırmayan..

- ✓ *Onlar, basiretleri yoksa/görmüyorlarsa, iç görmeleri yoksa (sen mi hidayet edeceksin onlara. Bu mümkün değil ki)*

- **Hidayet:** Yol göstermek,
- Görmeyen adama yol gösteremezsin.
- Yani içindekini çalıştırmayana...

أَفَأَنْتَ

تَهْدِي

الْعُمَى

وَلَوْ كَانُوا لَأَ

يُبْصِرُونَ

(10 Yunus:42-43)

Kelime-i tevhid?

Aşağıdakilerden hangisi?

محمد رسول الله

لا اله الا الله

محمد رسول الله لا اله الا الله

لا اله الا الله محمد رسول الله

“Kelime-i tevhid” dediğimiz ne?

“Lailahe illellah muhammed resûlüllah” ifadesi eski kitaplarımızda yani ilk 200-250 yıllarda yok.

“Muhammed resûlüllah lailahe illellah” ifadesi hiç yok.

“Lailaheillellah” ifadesi var.

“Muhammed resûlüllah” ifadesi de var. Ama ayrı ayrı.

Ezanda ikisi de var. Ama ayrı ayrı. Bu önemli.

Peki ne var ki bunlarda ikisi bir arada olmuş, ayrı ayrı olmuş? Ne farkı var?

Şu ana kadar bahsettiğimiz konularla yakından alakalı bu ayrım!

a) Kur’an iki yerde (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) zikreder. (37/35, 47/19)

b) (لا اله الا الله موسى رسول الله), (لا اله الا الله محمد رسول الله) ikisi de doğrudur.

c) İslam coğrafyası (محمد رسول الله لا اله الا الله) düzenindedir.

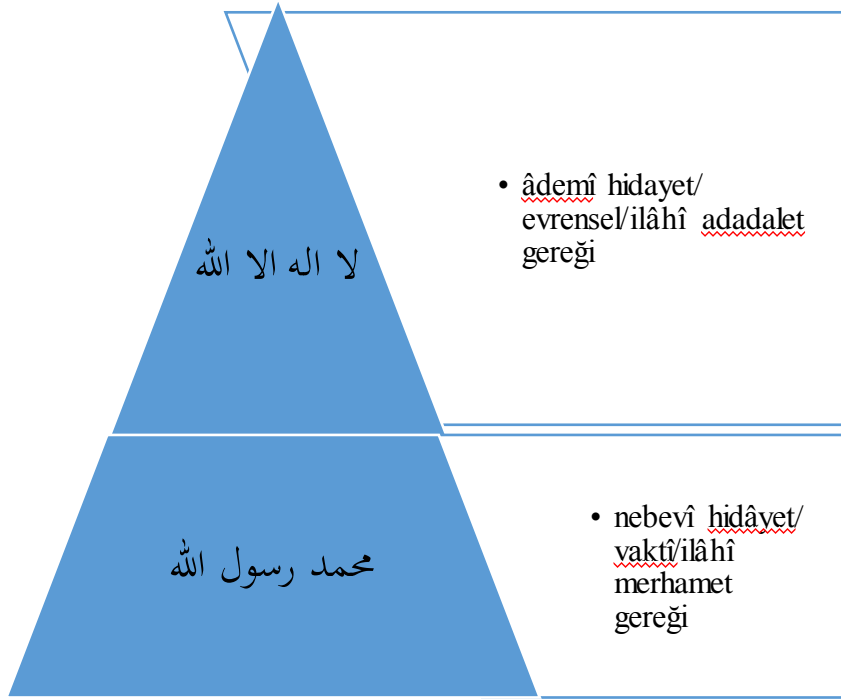
Kur’an hangisini istiyor? Biz çocuklarımıza hangisini telkin ediyoruz?

İslam coğrafyası her ne kadar diliyle, “Lailahe illellah muhammed resûlüllah” dese de, hayatı “muhammed resûlüllah” düzlemindedir ve “lailaheillellah” olsa da olur olmasa da olur modundadır.

İşte biz bunun, yani önce “lailaheillellah” deyişinin gerçek ve tam olması gerektiğini düşünüyoruz. Ondan sonra “Muhammed resûlüllah” söylenebilir. Hatta bir başkası “İsa resûlüllah” diyebilir. “İsa resûlüllah” demek, “Musa resûlüllah değil” anlamına gelmez. Hepsisi Allah’ın elçileridir. Peki şimdi biz niye “Muhammed resûlüllah” diyoruz? Çünkü biz dini ondan öğrendik. O bizim öğretmenimiz. Onun için. Dini ondan öğrenmeseydik yine de Allah’a imandan sorumlu idiysek eğer “lailaheillellah” için olmazsa olmazdır.

Kelime-i tevhid (lailaheillellah) evrenseldir. “Muhammed resûlüllah” daha yöreseldir, daha vaktidir, daha tarihidir. En azından bir başlangıcı vardır. “Musa resûlüllah”ın da bir başlangıcı vardır. Hatta sonraki peygambere kadar sürer onun mesajının etkisi. Sonraki peygamber mesajı yeniler. “Tarihseldir,

yöreseldir, vaktidir” dediğimiz şey bu. Ama “lailahe illellah” hep vardır, hiç değişmemiştir ve hiç değişmeyecektir.

“lailahe illellah”, İlahî adalet gereğidir.

“Muhammed resûlüllah”, İlahî merhamet gereğidir.

Bu çok önemli. Kur’an’ı anlamak isteyen bu ayrıma dikkat etmeli.

Allah adıldır, her âdemoğlunu yargılayacaktır, “lailahe illellah”tan. Bunun için de bir lütfü var Allah’ın, Peygamber. İstersen/talep edersen buyur.

İşin can damarı, hülasası şu:

“Bizim Rabbimiz her şeye yaratılışını verendir, (Nasıl yaşayacağımı, nasıl yiyip içeceğini, nasıl olacağımı...) **sonra yol gösterendir.**”

رَبُّنَا الَّذِي
أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ
ثُمَّ هَدَى

(20 Taha: 49-54)

Ragıb İsfehâni diyor ki;

Kur’an’ı Kerîm’de hidayet dört çeşittir:

1 – Aklın hidayeti,

2 – Nebevi hidayet,

3 – Bu hidayetlere Allah’ın muvafakati, olur vermesi.

4 – Allah’ın ahirette karşılık olarak vereceği hidayet.

Yani;

- Allah insanlara dört merhalede hidayet eder:

1. Akıl, idrak ve zaruri bilgiler türünden herkese ve hatta “kader”ine göre herşeye lütfedilen hayatını sürdürmeyi sağlayan hidayet. [Akıl hidayetinin kademeleri ve keyfiyeti üzerinde düşünülmeli]

2. Peygamberlerin lisanı üzere davet ettiği hidayet.

3. Hidayeti benimseyenlere lutfettiği muvafakat.

4. Hak kazananları ahirette cennetle mükafatlandırma.

• ***Bu hidayet türleri birbirine bağlı olup bir sonraki hidayetin gerçekleşmesi için öncekinin meydana gelmesi şarttır. (İşte anlattıklarımızın özeti bu)***

Ragıb İsfehani, bu söylediklerinin her maddesini bir ayetle örneklendiriyor ve birinci maddeye bu ayeti (20 Taha:50) örnek olarak veriyor.

Seçtiği bu ayetin geçtiği pasaja daha yakından bakınca nasıl isabetli bir örnekle paradigmayı temellendirdiğini anlamak daha da kolaylaşır.

Ve Kur’an’ın nasıl bir **örgüye** sahip olduğu ve bizim öteden beri anlatmaya çalıştığımız şeyin önemi daha iyi anlaşılır.

(Soru ve cevaptaki retorik dikkat!)

– قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمْ يَا مُوسَى

– قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى

– قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى

قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى الَّذِي

جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ

السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى كُلُوا وَارْعَوْا

أَنْعَامَكُمْ

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَى

(20 Taha: 49-54)

(Firavun, Mısır’da, dedi ki)

✓ “Ey Musa! Sizin Rabbiniz kim”

- Harun’la birlikte, Musa Firavun soruyor: “Rab, Rab” deyip duruyorsun. Kimdir sizin bu Rabbiniz?
- Burada müthiş bir felsefe var. Ama anlamıyoruz. Niye? Çünkü kafa sadece inanmaya odaklanmış, anlamaya değil.

- ✓ “Dedi ki (Musa): Bizim Rabbimiz, Her şeye yaratılışını veren sonra hidayet edendir”
  - Ne demek istedi ki Musa?
  - Şimdi Firavunu dinleyelim, Musa 'nın cevabı daha bir anlam kazanıyor!
- ✓ “(Firavn) Peki önceki toplumlar ne olacak?
  - Ne demiş ki Musa? Firavun ne soruyor?
  - Önceki toplumların sorumluluğu ne olacak? Peygamber görmediler! Harun 'u görmediler, Musa 'yı görmediler. Ne olacak onların durumu, hadi cevap ver.
- ✓ “Onların bilgisini/durumunu Rabbim bilir.”
  - Cevaptaki şu edebe bakar mısınız?
  - Yani, Rab diyorum, her şeyi o yattı diyorum, hidayetini verdi diyorum ama dahası var: Her şey ondadır, ben ne karışırım.
- ✓ “Bir kitabı var her şeyin.”
- ✓ “Rabbim unutmaz daaa yanılmaz da.”
  - Devamı çok önemli. Geçişlere dikkat!
- ✓ “Bu yeryüzünü/bu ülkeyi size beşik gibi yapan O'dur.”
- ✓ “Bu ülkeyi yollarla bezeyen O'dur”
- ✓ “Bu ülkeyi yağmurla münbit yapan O'dur”
  - Cevap izleyen ayette devam ediyor!
- ✓ “Biz çıkardık her şeyi; türlü türlü. Siz de yiyin, hayvanlarınızı da otlatın diye”
- ✓ “Akıllı insanlar için bunda ayetler vardır”
  - Peygamber gelseydi ne yapacaktı? Ayet okuyacaktı!
  - Akıllı insanlar için, yediğinde, içtiğinde, hayvanlarını otlatığında (zaten) ayetler vardır.

Hz. Musa'nın cevabı! Sanki Firavun'un sorularıyla hiç alakası yokmuş gibi gözüküyor. Amma...

- ✓ Çok edepli bir cevap,
- ✓ Ve çok susturucu bir cevap:
  - Aklını çalıştıran için, ayetler var zaten. Önceki toplumlar için de var, şimdikiler için de...

Anlatmak istediğimiz budur!

Şimdi şu ayete (bu bağlamda) yakından bir daha bakalım!

“A'rab dedi ki: Biz de inandık.”

- Mekke'nin fethinden sonra: Geliyorlar (Medine'ye) Hz. Peygamber'e diyorlar ki, biz de inandık.
- Sosyolojik bir durum. İçtimai bir durum.

“De ki: İnanmadınız! Ama teslim olduk diyebilirsiniz”

- “Teslim olduk diyebilirsiniz”in anlamı ayetin devamında açıklanıyor!

“İman henüz kalplerinize girmedi”

- Mekke fethedildi, ordularınız, gücünüz dağıldı. Onun için geldiniz, Peygambere ellerinizi uzattınız. Dediniz ki: İman ettik. Yooo! İman etmediniz siz, teslim oldunuz

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا

قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا

وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا

وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ

فِي قُلُوبِكُمْ

(49 Hucurat: 14)

Kitabın başında niye “müslüman” “mü'min” ayırımına dikkate çektiğimiz sanırım saha iyi anlaşılmıştır.

Bu ayetin konuyla alakası ne?

Din, görünmeyen kısım olan *iman* ve görünen kısım olan *islam* ile tamamlanır.

Eğer iman cephesinden girerseniz dine, islamınız güzel olur. Burada iman ve islam birbirine eşit olur.

Amma...

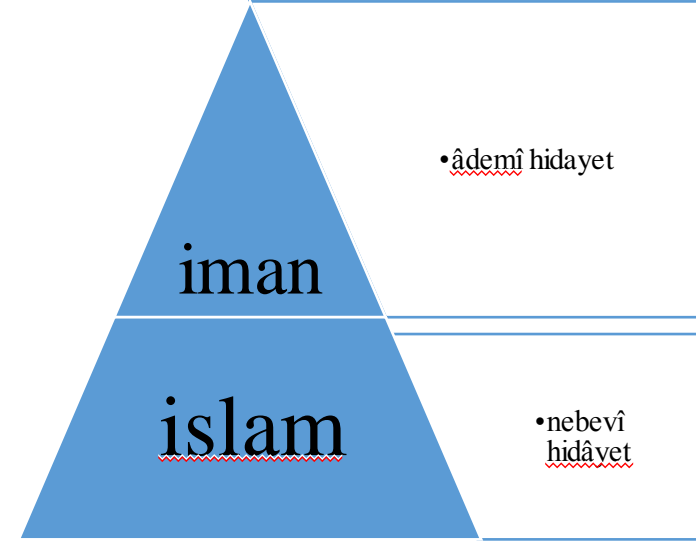
Eğer siz islam cephesinden girerseniz, yani tersinden, yani iman etmeden... Hoş gördüğünüz için, yani beşeri münasebetlerden dolayı... Bu sorunlu bir olaydır; henüz iman etmiş olmadığınız için, ikinci basamağa doğrudan geçtiğiniz için... Tehlike arz eder.

İşte anlatmak istediğimiz bu!

Herkes aklını başına almalı. Hangi sorumluluğu üstlendiğinin hesabını iyi yapmalı.

Eğer sorumluluğu üstlendiği şeyi biliyorsa, işine devam etsin. Bilmiyorsa, işi zor. Hayat ona zor.

Din:

Görünmeyen ve Görünen:

Âdemî ve Nebevî

Hız. Peygamberi dinlemeye geliyor insanlar, grup, grup. Bir grup görüşüp dışarı çıkınca; “ne söyledi ki seninki yine” diye soruyorlar, alay ediyorlar, kalpleri kapalı olanlar. İnanmak istemiyorlar.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ
حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ
قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا

Bakın ayetin sonunda ne deniyor:

“...Ama zaten yol bulmuş olanlar, ihtida edenler: Senin sözüün/senin okuman onların **hidayetini arttırır.**”

- Diğerlerinininkine hiçbir şey yapmaz.
- İkinci hidayet, hidayeti arttırır.

قَالَ آتِنَا

أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ

عَلَى قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى

(47 Muhammed: 16-17)

Soru: Madem insan önce kendisi düşünmeli, kendisini sorgulamalı, sorgulamayı yapmalı, akli faaliyetini başlatmalı, ondan sonra da onun üstüne gelecekse Peygambere iman ondan sonra gelmeli! Böyle bir sıralama var. Ve böyle olmalı. Herkes ne yaptığını bilmeli. O zaman aşağıdaki ayeti nasıl anlayacağız?

“(Muhammed) Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin!”

- Yani Hz. Peygamber, peygamber olmadan önce, iman nedir, bilmiyor muydu?
- Soru bu: Burada Peygamberin bilmediği iman hangi iman?

... مَا كُنْتَ تَدْرِي

مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ

... وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا

(42 Şûrâ: 52)

Elmalılı'nın bu ayete getirdiği harika yorum: “*kitab sahibi olmak şöyle dursun kitabın mahiyetini bile bilmezdin ve mücerred kendi dirayetinle imanın vücubunu ve erkân ve şeraitını kitapta olduğu gibi takdir edemezdin.*”

Yani âdemî olanı biliyor, nebevî olanı bilmiyordu.

Zemahşeri'nin bu ayete (42/Şuara:52) bakışı:

“Birkaç şeye iman denir (İman birkaç şeye isimdir): Öyle iman vardır ki, akıl ona götürür. Ve öyle iman vardır ki kulak ona götürür. Burada (42/Şuara:52) kast edilen aklın değil, kulağın ona götürdüğü imandır (aklın değil, duymanın sağladığı iman)”

الإيمان اسم يتناول أشياء:

بعضها الطريق إليه العقل،

وبعضها الطريق

إليه السمع،

فعنى به ما الطريق إليه السمع دون العقل

Peki ya şu ayeti nasıl anlayacağız?

“En güzel kıssaları/hikayeleri anlattık sana, bu Kur'an'da. Sen bundan önce gafletteydin”

- Hz. Peygambere diyor!

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ

بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ

وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنَّ

الْعَافِينَ

(12 Yusuf: 3)

Hangi gaflet? Dinî mi, dünyevî mi?
Peygamber bundan önce gaflette mi idi, Kur'an'dan önce?

Kıssalardan gaflette idi. Kıssaları bilmiyordu.

Peki ya şu ayeti?

(Anlatmaya çalıştığımız konu bağlamında)

(En somut, en can alıcı bir örnek)

Peygambere diyor ki:

- ✓ “Seni dalalette buldu”
- ✓ “ve sana hidayet etti”

وَوَجَدَكَ

ضَالًّا

فَهَدَىٰ

(93 Duha: 7)

Burada hidayet; âdemî mi, nebevî mi?

Demek ki Hz. Muhammed, Allah'ın verdiği hidayetten önce dalalette imiş (mi)?! Yani âdemî hidayeti yok (mu idi?) Bu manada mı?

Değilse, ne?

Şu ana kadar oluşturmaya çalıştığımız paradigmayla uyumsuz gibi gözüküyor! Bir çözüm yolu olmalı, paradigmanın içinde kalarak!

Bu konuda, yani “**Hz. Muhammed’in dalaleti ve hidayeti**” konusunda, müfessirlerin tamamının görüşleri birbirinden farklı dokuz görüşte toplanıyor. Ancak bu dokuz görüşün hiç birisi, Hz. Muhammed’in “*batıl*” anlamında dalalette olduğunu söylemiyor. Hiç birisi.

Ayetin geçtiği **pasajın içinde** düşünmeye devam...

“(Muhammed!)Allah seni yetim bulup da seni barındırmadı mı/sana ev açmadı mı?”

“Seni dalalette buldu, sana hidayet etti”

“Seni fakir bulup da zengin etmedi mi?”

✚ Yani yetim buldu, ev verdi; fakir buldu, zengin etti:
Bunun arasındaki dalalet ve hidayet ne olabilir ki?

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا

فَأَوَىٰ

وَوَجَدَكَ ضَالًّا

فَهَدَىٰ

وَوَجَدَكَ عَائِلًا

فَأَغْنَىٰ

(93 Duha:6- 8)

Bu konuda dokuz tevil var. Ama hiç birisinde «dalâlet» batıl anlamında değil demistik.

Mesela:

ووجدك ضالا ووجدك في أمر القرآن أو ما فيه جاهلا غافلا عن علم ذلك، فأعلمك

ووجدك ضالا لا ضلال كسب واختيار، ولكن ضلال الخلقة التي أنشئ عليها الخلق، والضلال بمعنى الجهل

İki Menşe

1 – Akıl

2 – Nakil

İki menşe'e iki ilim de diyebilirsiniz.

İki İlim:

1 – Âdemî İlim,

2 – Nebevî İlim.

İki Menşe:

1. Akıl,
2. Nakil.

1. Nisâ 4/59'da “ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ ” denir.

“Eğer bir konuda ihtilaf ederseniz, onu Allah'a ve elçisine götürün”

- Bugün, الله yerine Kur'an'ı/mushafı, الرسول yerine sünneti (?) koyduğumuzda sorunu çözebiliyor muyuz? Çözemiyoruz! Niye?
- Allah'ın yerine Kur'anı mı koymalıyız, Mushafı mı? Zira ikisi birbirinden farklı!
- Peygamberin yerine; sünneti mi komalıyız, hadisleri mi? Zira ikisi birbirinden çok farklı. Sünnetin parantezinde *Siyer* de var, hadis de! Ama Hadis parantezinde, *Siyer* yok!
- Bunlar çok önemli!

2. Görüşü olmayan sahabe profili ile Kur'an toplumu oluşmaz.

- Eğer *Kur'an toplumu* oluşturma çabası varsa, iyi bilinsin ki Sahabe'nin öncüleri Hz. Muhammed'e koşarak geldiler.
  - Bazıları Mekke'nin fethinden sonra *istemeyerek* geldi.
- *Eğer istemeyerek gelenlerle, koşarak gelenleri aynı cümlede sayan zihin yapısıyla yola çıkarsanız, avcılara yem olursunuz.*

3. Görüşlere değer vermeyen toplumlar yokluğa mahkûm olur.

- Analar, babalar, öğretmenler...: Görüşlere değer vermeyen toplumlar, yok olmaya mahkûm olurlar. Biz çocuklarımızı yedi yaşından itibaren ezmeye başlarsak, bunu hem de Allah adına yaparsak; *ne yapması lazım geldiğini değil de nasıl yapması lazım geldiğini telkin edersek*...işimiz zor.

4. Yanlışına sahip çıkmayacak olanlar, sahibi olmadıkları doğruya da ücret beklemezler?

5. Benliğin atmadığı temele, din çatısı inşa edilemez.

6. İyi cins ağaç, ancak kendi türlerine aşılanır.

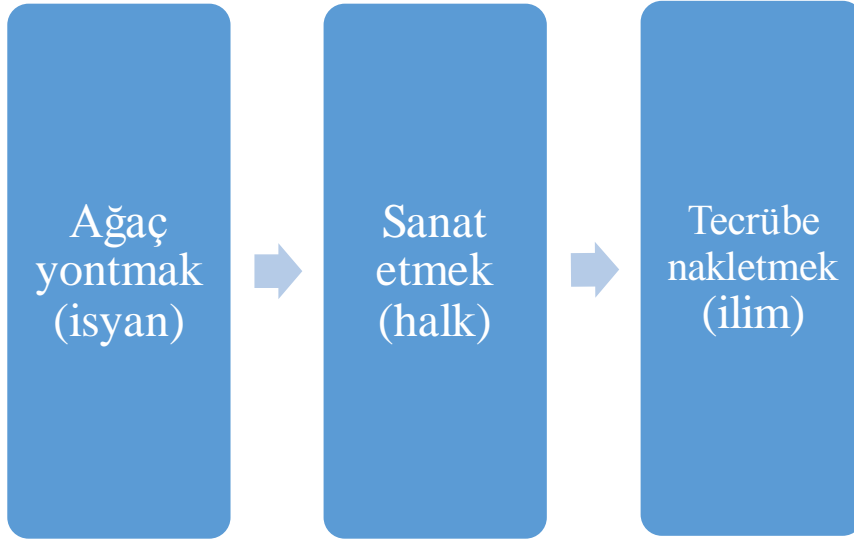
- Eğer sizin mayanız temiz değilse, temiz olan peygamber mayası sizde tutmaz.

7. İlahî kelâmı almada/anlamada isabet, *mücerred* ve *müsedded* akılla değil *müeyyed* akılla mümkündür.

- Kur'an'ı anlamak için daha çok okumak değil, Allah'a daha yakın olmak gerekir.

8. *Müeyyed* akli esmâ ile donanım sağlar.

Âdemoğlunun tabiatı

Bu bizim hayatımız. İnsanın en karakteristik yapısı ağaç yontmaktır. Hiçbir varlıkta olmayan özellik. Bu, Tanrıya isyanı simgeleyen bir durumdur.

Kur'an; sadece Allah için ve insan için san'at filini kullanır. Evrende görebildiğimiz, sanat yapan tek varlık yani "yaratıcı" varlık, insandır. Buradaki "yaratma" terzinin, "elbise yaratması" anlamında. Yoktan var etmesi anlamında değil. Zaten yoktan var etmeyi biz bilemeyiz, o bizim konumuz değil.

Ve insan, tecrübe nakledebilen tek varlıktır. Kargalar, çocuklarına, genleriyle tecrübelerini nakledebilirler. Ama insan yüz yıllar boyunca biriktirdiği bilgileri, nesillerine, genlerinin dışındaki yollarla da nakledebilirler.

- Ayetlere doğrudan uymak, **melekî ilim**.
  - Melekî varlıklar var. Melekî kabiliyette varlıklar. Bütün varlıklar. İnsanın dışındaki varlıkların tamamı. Allah'a isyan etmezler. Bunlar nasıl çalışırlar? Kafayı çalıştırmadan, doğrudan yaparlar!
- Meleğin vahyettiği ayetlere uymak **nebevî ilim**.
  - Onların vahyettiği, meleklerin vahyettiği bilgiyle de Peygamber ilim sahibi olur.
- «ayetler» üzerine akletmek **âdemî ilim**.
  - Sen ben ne yaparız?
  - Ağaç yontmak, sanat yapmak ve ilim nakletmek gibi ayetler üzerinde düşünerek; ister yazılı ayetler olsun ister varlıksal ayetler olsun, onların üzerinde düşünerek ilim yaparız.

Ama bu ilim, insanın ilmi zulme dönüşebilir!

Meleklerin ilminin zulme dönüşme ihtimali yoktur!

Arslanlar, ne kadar organize olurlarsa olsunlar, yapabilecekleri şey sınırlıdır, onun dışında bir şey yapamazlar. Şu ana kadar ne yapabiliyor idiyeler bundan sonra da onu yapabilecekler.

Ama insan böyle değil.

Âdemoğlu;

- **Kârun**, ayetlerin tüketimi üzerine akleder; **Sâmirî**, organize eder.
- **Hârûn** ayetlerin delaleti üzerine akleder; **Mûsa** organize eder.

Karûnî *ilim* zulme dönüşebilir.

Kârun: (Hazinelerinin anahtarlarını taşıyacak bir grubu var. O kadar zengin)

Diyor ki:

“Kendi ilmimle/bilgimle bunu (zenginliği) elde ettim.”

“Başka bir *ilim* (ikinci *ilim*) verilenler diyorlar ki: Yazıklar olsun size. Allah’ın sevabı bundan daha hayırlıdır.”

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ

عِنْدِي...

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ

ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِّمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ

صَالِحًا...

(28 Kasas: 78-80)

İnsan; tüketim ilmine güvendiği, ona odaklandığı, onun arkasında olduğu ve sürekli onu düşündüğü sürece tehlikededir. Nebevî ilme bu nedenle ihtiyacı vardır. O onu hayra, sâlih amele yönlendirir. İhtiyaç zorunludur.

Zaten başlangıçta söylediğimiz şeyden, yani Allah’ın âdeme arz ettiği iki ilimden, birincisi zulme dönüştüğü için, Allah ikincisini verdi. Nebevî ilmi verdi.

Birinci *ilim* zulme dönüşebilir, **Karun** örneğinde olduğu gibi.

Onun için ikinci ilme ihtiyacı var insanoglunun/âdemoğlunun.

Peki bu ikinci ilmi nasıl kazanacağız biz? Âdemî ilim bizde ama bu zulme dönüşebilir, tamam. Nasıl ikinci ilmi kazanacağız?

Karşımıza bir sürü kavram çıkıyor:

Sünnet?

Nass?

Sened?

Metin?

Tilavet?

Kıraat?

Mânâ?

İctihad?

Bu karmaşada nebevî ilmi nasıl elde edeceğiz? Herkes diyor ki, “ben bilirim”, bazıları “ben daha iyi bilirim” diyor. Peki biz ne yapıyoruz? Biz kimiz? Yaptıklarımızdan; yanlışlarımızdan, doğrularımızdan sorumlu muyuz? Başkalarının doğru yaptıkları kadar yanlış yapma ihtimalleri de var mı? Biz işin neresindeyiz?

Kesinlikle en iyi bildiklerini sandığımız kimseler de manayı kendileri üretiyorlar. Herkes; dinle ilgili düşünen yazan hiç kimseye bütanımız yok, konuştuğu her sözün manasını kendisi üretiyor ya da bir yerlerden alıyor. Bu kötü değil. Siz de düşünebilirsiniz. En azından beslendiğiniz kaynağı değiştirirsiniz. Yani ben buradan şu kadar öğrendim, yeter, hadi bana eyvallah, diyebilirsiniz.

Ama bizde hoca değiştirmek, din değiştirmek gibidir. Hoca değiştirmek, din değiştirmek gibi zor geliyorsa bizde bir problem var demektir. Bir Hristiyanlaşma var demektir. Hristiyanlarda bir kiliseye giden, başka bir kiliseye gitmez asla. Ayrı din gibidir, çünkü.

Böyle bir bakış, böyle bir okuyuş, böyle bir görüş mana üretebilir mi?

Mânâ, metnin yedeğinde hazır bulunmaz, üretilir

Ayrıca âlimlerin yaptığı icthadlar da ilham mânâsında bir tür vahiy kabul edilmiş ve buna gizli (bâtn/hafî) vahiy denilmiştir. (Ahmed b. Muhammed el-Kastallânî, I, 58-60; İûsî, XVII, 184; Elmall, V, 4256- 260)

Bir Mola!

İbretlik bir örnek:

(İnternet sitesinde bir fetva)

Soru: Göz ile Kur'an'ı Kerîm okumak caiz midir?

Cevap: Göz ile okunmaz, bakma sevabına kavuşulur.

(ehlisünnetbüyükleri.com)

Dünyada bütün kitaplar göz ile okunabilir, ama Kur'an'ı Kerîm okunmaz diyor. Ama bakma sevabına kavuşabilirsin!

Niye?

Çünkü amaç anlamak değil ki. Sadece okumak.

Bir başka örnek:

Üç şeye bakmak sevap!

- 1) Kur'an'a
- 2) Kâbe'ye
- 3) Anne-babaya

Muhaddis Nuri, Müstedrek'ul-Vesail, C.4, S.268, Âlul-Beyt aleyhim selam Kurumu, Kum, 1408 h.k

Bir başkası daha:

Soru: Kur'an'ı Kerîm'i yüziinden okumak mı yoksa ezberden okumak mı daha faziletli?

Cevap: Namaz dışında Kur'an'ı Kerîm'i yüziinden okumak daha evladır. Namazda efdal olan ezberden okumaktır.

İslamqa-useymın

Haksızlık etmeyelim, hakikaten yıldız alimlerimiz de var. Ama bunlar halka inememiş, maalesef. Bir yıldız tanıdık: Ragıp İsfahanî.

İşte birisi daha: **Zerkeşî**

Dört ciltlik kitabı var, Kur'an'la ilgili. Tefsir değildir. Kuranın bütün meseleleri ile ilgilidir.

Kur'an'la ilgili **ilk** büyük çalışmayı **ez-Zerkeşî** yapmış, sonrakiler onu örnek almıştır.

Zerkeşî'nin bir cümlesi; kitabında bir başlığın, bir bölümün adı:

باب في كراهة قراءة القرآن بلا تدبر

Ez-Zerkeşî, el-Burhân

“Düşünmeden Kur'an'ı okumanın kerahetine dair bölüm”

Bu da Fahreddin Râzî'den:

“Kat'î aklî bir delil ile zâhir naklî bir delil arasında teâruz meydana geldiğinde, kişi; a) İki delili de tasdik eder ki, bu iki zıddı birlikte kabul etmek olacağından muhaldir. b) İkisini de yalanlar ki, bu da iki zıddı birden iptal etmek olacağından muhaldir. c) Kat'î aklî delili yalanlayıp, zâhir naklî delili tercih eder ki, bu da aklî delillerin ta'n edilip eleştirilme yolunun açılmasına sebep olur. Zira naklî delilin tercih edilmesi, hem aklî delilin, hem de naklî delilin yaranmasına, yani tevhit, nübüvvet ve Kur'an'ın geçersiz kalmasına neden olur. d) Geriye sadece aklî delillerin sıhhatinin kat'îliğine hükmedip, naklî olan zâhir delili başka manaya hamletmek kalır.” (Fahreddin Râzî, Mefâtih, III, 117.)

Özet olarak: **Akl ile nakil çatışmaz. Zâhirde böyle bir durum olursa, nakil yorumlanır.**

Tercüme;

- ✚ Kur'an'ın tercümesiyle namaz kılmak hiçbir şekilde caiz değildir. (İmam Şafii (v. 204))
- ✚ Kur'anın tercümesiyle namaz kılmak Arapça bilmeyene caizdir (Ebu Yusuf (v. 183), Muhammed b. Şeybânî (v. 189))
- ✚ Kur'an'ın tercümesiyle namaz kılınır. (Ebu Hanife (v. 150))

Vefat tarihlerine bakarak tekrar okuyunuz!

200'den sonraya dikkat: Sonrası felç!

Akıl mektebi bir şey söylüyor, nakil mektebi başka bir şey söylüyor, en uç noktada.

Şu aklınıza gelebilir: Kim bilir ne söyledi, ne zaman söyledi, niye söyledi...

Kesinlikle bir sebebi vardır. Fakat, Ebu Hanîfe bunu çok kutsal bir amaç için söyledi: ***Kur'an'ın anlamını öldürmeyin.***

Niye? Biliyor musunuz?

Fahrettin Râzî, Ebu Hanîfe'nin gerekçelerini naklediyor.

Ebu Hanîfe'nin Tercüme ile namaz gerekçeleri:

- 1- Abdullah b. Mes'ud; 'طعام الاثيم' diyemeyen bir yabancıya; 'طعام الفاجر' demesini söylemiş ve sadece rahmet âyetini, azab âyeti yerine koymanın hata olacağını belirtmiştir.
- 2- Kur'an; '***O Kur'an, öncekilerin kitaplarında vardır***' ve '***Bunlar önceki sahîfelerde, İbrâhîm ve Mûsâ'nın sahîfelerinde de vardır***' âyetleri gereği, eski kitaplarda mevcut olup, bu da elbette Arapça değil, o kitapların dillerindedir.
- 3- '***Bu Kur'an bana, sizi uyarmam için vahyolundu***' âyeti yabancıları da kapsar ki, âyette Kur'an ifâdesi kullanılmıştır. (Fahredden Râzî, **Mefâtiḥ**, I, 186.)

Anlam kesinlikle nakledilmez, üretilir. O üretilen şey, başkasının ürünüdür.

Her durumda, her konuyu uzmanlarına sorabilirsiniz. Ama neden sadece bir uzman ya da aynı uzman?

«***Mushaf mı, Kur'an mı?***»

Kur'an: Anlam esastır.

Mushaf: Şekil esastır, kutsama esastır.

Bütün bu sıkıntıların anası; bizim toplumumuzun, İslâm coğrafyasının; Kur'an kültüründen, Mushaf kültürüne geçmesidir. Coğrafyamız, ahlâkî zaafı taşıyor. Peygamber ahlakından çok uzaklarda.

Kur'an kültüründen, Mushaf kültürüne geçişin derinlikleri çok fazla ve her yere işlemiş durumda, maalesef.

Bir örnek:

Hız. Peygamber vahiyden önce âdemî hidayette idi. En az beş yıldır, Hira'ya gidip geliyordu. Hira'da melek geldi:

✓ "***İkra***" dedi. Ne demekti bu ve Peygamber ne karşılık verdi?

(Benzeri bütün sorunların kaynağı...)

«***Hira'da ne oldu?***»

Üç rivayet:

- ما أنا بقارئ
- ماذا أقرأ
- وما أقرأ

Cebraîl diyor ki, oku! Peygamber:

1 – Okuma bilmiyorum. (Kim bilir ne zamanın ifadesi?)

2 – Ne okuyayım?

3 – ...

İkra/oku demek: Spikere bir metin verirsiniz. İnsanlara oku, insanlara “**duyur**” manasında. İşte buradaki okuma bu manada, duyur.

- ✓ **İkra**: Oku/duyur,
- ✓ **Maza ekraü**: Ne okuyayım/duyurayım?
- ✓ Yaradan Rabbinin adını duyur!

Kültürümüzden bize geleni, kızmadan ve hemen teslim olmadan, karalamadan, sövmeden, temizleyerek, paradigma oluşturarak, hatalarımızı ayıklayarak, hataları azaltarak, tecrübe ile, öğrenerek yol almak gerekir. Başka bir metodu yok.

Siyer ve Kur’an okumaları paralel gitmeli. Ancak asla teslim olmadan! Ve elbette uzmanlarına da sorarak ama yine de sorumluluğun bizde olduğunu bilerek.

Mola Bitti!

Akil ve Nakil Mektepler

**Paradoksları görmek
anlamanın başlangıcıdır!**

a) İlk Akaid – Kelam Tartışmaları:

- İlk 150 yıl: Akaid tartışmaları. Peygamberden hemen sonra 100-150 yıl sonra korkunç bir akaid ve kelam tartışması yapılmış.

b) Fıkıh Mezhepleri:

- Ardından fıkıf mezhepleri. Kelam akaid tartışmaları durmamış ama hızını kesmiş biraz.

c) Hadis Mektebi:

- Fıkıh mezheplerinden hemen sonra Hadis mektebi.

d) Akaid – Kelam Mektepleri:

- Arkasından Akaid ve Kelam **mektepleri** oluşmuş, tüm tartışmalara yön vermek için.

Fıkıhın işine, Hadis son vermiş.

Düşünmenin, tartışmanın işine de Akaid-Kelam Mektepleri son vermiş.

Yöntem koymuşlar ve iş durmuş. 11. Asra, Gazzali’ye kadar. Gazzali bitirdi deniyor ya, aslında Gazzali’den çok önce iş bitmiş. Gazzali, cenazeyi kaldırmış!..

İlk tartışmalar: 80-140 arası. Hicretten sonra...

Peygamberden yaklaşık 80 yıl sonra başlamış kelam tartışmaları, akaid tartışmaları.

Niye?

Yunanistan'dan tercümele başladı. Grek kültürüyle tanışmalar...

İran'dan, Çin'den, Hindistan'dan bir zihniyet akışı.

Dışardan gelen “*düşüncelere*” bir cevap gerekiyordu. Ve Müslümanlar “*düşünmeye*” başladılar. Bu doğal bir şeydi. Düşünmeye başlayınca, ayetlerin yorumlanması söz konusu oldu. Ve farklı “*düşünceler*” oluştu. İşte...

Aşağıda görüleceği üzere farklı düşünen *örnek isimlere* rastlarsınız bu süreçte.

Ma'bed el-Cuhenî, v. 80
Hasan el-Basrî, v. 110
Ca'd b Dirhem, el-Harrânî, v. 118
el-Muğîre İbn Sa'îd el-İclî, el-Becelî, v. 119
Gaylan ed-Dimeşkî, v. 120
Cehm b. Safvân, v. 128
Vâsıl b. 'Atâ, v. 131

Örnek isimler bunlar ama öyle rastgele isimler değil!

70 yıllık dönem. Sadece 7 kişi değil elbette. Daha farklı isimler de zikredilebilir. Bunlar ilk akla gelenler. Ve bu dönemde bu isimler çok şöhretli isimler.

Niye bunları örnek veriyoruz?

“*Dinimizi nereden ve kimden alıyoruz*”, niye “*dinimizi biz inşa edelim*”, sorularının cevabını arıyoruz.

Ma'bed el-Cuhenî v. 80	Soyu bilinmiyor	Ebu Zer'in arkadaşı.
Hasan el-Basrî v. 110	Mevalî, Farişî	«Muaviye'de öyle kötü özellikler bir araya gelmiştir ki bunlardan sadece biri, bir insanı dinî açıdan helake düşürmeye yeterlidir.» diyor.
Ca'd b Dirhem, el-Harrânî, v. 118	Mevalî	Emevilerin sünnete uymadığını söyleyerek muhalefet etti.
el-Muğîre İbn Sa'îd el-İclî, el-Becelî, v. 119	Mevalî	Halk-ı Kur'an'ı savunanların ilki
Gaylan ed-Dimeşkî v. 120	Gaylân b. Müslim el-Kiptî ed-Dimeşkî	Meşiet konusunda mihneye tabi tutuldu.
Cehm b. Safvân v. 128	es-Semerkandî et-Tirmizî	Ca'dın izleyicisi. Emevîlerin siyasi muhalifi.
Vâsıl b. 'Atâ v. 131	Mevalî	Hasan-ı Basrî tarafından kaleme alınıp Emevî Halifesi Abdülmelik b. Mervân'a gönderildiği söylenen kader risâlesini Vâsıl b. 'Atâ'nın yazdığı tahmin edilmektedir.

Ma'bed el-Cuhenî: Soyü yani Arap mı değil mi iyi bilinmiyor. Ebu Zer'in arkadaşı olması, hakkında kanaat sahibi olmak için bir şeyler hatırlatabilir.

Hasan el-Basrî: Mevalî yani Arap değil. Arap olmaması oluşturmaya çalıştığımız paradigma açısından önemli.

- «Muaviye'de öyle kötü özellikler bir araya gelmiştir ki bunlardan sadece biri, bir insanı dinî açıdan helake düşürmeye yeterlidir.» diyecek kadar önemli bir isim.
- Müfessirler onu önemser.
- Muhaddisler de onu önemser.
- Tasavvuf da onu önemser.
- İsyankârlar da onu önemser.

Ca'd b Dirhem, el-Harrânî: Mevali. Emeviler'in sünnete uymadığını söyleyerek muhalefet etti.

el-Muğîre İbn Sa'îd el-İclî, el-Becelî: Mevali. Halk-ı Kur'an'ı savunanların ilki. (Kur'an yaratılmıştır).

- Kur'an mahluk mudur değil midir tartışması: İslam dünyasının içinde bulunduğu duruma gelmesinin ilk tartışma ve kırılma noktalarından biri.
- Bir kısmı Kur'an yaratılmıştır derken diğer bir kısmı, Kur'an kadimdir yani Allah ile birlikte vardır der.
- Kur'an yaratılmamıştır demek, aslında Kur'an yaratıcıdır, demektir. İşte o zaman Hadis'e (!) gün doğar: Peygamberde bir söz vardır ki o yaratılmamıştır (Kur'an), bir de yaratılmış vardır ki o da Hadis'tir, sonucuna varırsınız.
- Bu dönemde Kur'an'ın yaratılmış olduğunu savunmak demek, Allah, Kur'an, Hadis, Peygamber, Sünnet yani din hakkında farklı bir tasavvur ortaya koymak demektir.
- Şüphesiz bu görüşü sonradan savunan çok var. Ama ilk onun söylemesi önemli.

Gaylan ed-Dimeşkî: Meşiet/kader konusunda imtihan edildi, halkın itibar ettiği kimseler ya da yöneticiler tarafından. (Mihne: İmtihana tabi tutma, arkasından eziyet etme)

Cehm b. Safvân: Ca'dın izleyicisi. Emevîlerin siyasi muhalifi.

- Cehm b. Safvan, mezhepler tarihinde Cebriyye'nin de kurucusu olarak gösteriliyor. Bu bir itham olabilir. "Allah'ın olayları vuku bulmadan önce bilmediği" iddiası da ona isnat edilir. Bir kişinin bir taraftan "Allah bilmiyor", diğer taraftan da "Biz mecburuz" demesi çelişkidir.

Vâsıl b. 'Atâ: Çok önemli, öncü bir isim.

Ma'bed el-Cuhemî, v. 80	Öldürüldü.
Hasan el-Basrî, v. 110	
Ca'd b Dirhem, el-Harrânî, v. 118	Öldürüldü.
el-Muğîre İbn Sa'îd el-İclî, el-Becelî. v. 119	Yakıldı
Gaylan ed-Dimeşkî, v. 120	Öldürüldü.
Cehm b. Safvân, v. 128	Öldürüldü.
Vâsıl b. 'Atâ, v. 131	Öldürüldüğü söylenir.

Hasan el-Basri dışında hepsi öldürülmüş!

Bunlar öldürüldükleri için seçtiğimiz isimler değil, tam aksine düşünce dünyamızda ağırlıklarından dolayı seçtiğimiz isimler.

Fıkıh (İctihad) mektepleri (140-200)

Bu tarihlerde öldürmeden ziyade işkence var!

Örnek isimler:

Cafer Sadık v. 148	Arap	Medine	Takiyye	Zehirletilerek öldürüldü.
Ebu Hanife v. 150	Mevali	Bağdat,	Zeyd b. Ali'ye biat, Tacir	Zindan hayatı yaşatıldı.
Mâlik b. Enes-Muvatta' v. 179	Mevâli	Medine, Yemen	Münzevî	

✚ 180 – 200’e kadar birisine gidip bir şey sorsaydınız, o sorunun cevabını kendisi verirdi. Kendi kanaatini söylerdi. Mü’min olarak düşünecek, size bir kanaat söyleyecek ama kendi kanaatini.

İkinci dönem başlıyor.

✚ Bu tarihten sonra birisine bir şey sorsanız, şöyle diyecektir: “*Rasulullah dedi falana, falan dedi falana, o falan dedi bir başka falana...(an fulan, an fulan...) o dedi şuna, şu dedi buna ki: Bu mesele böyledir*”

Çok ilginç, bu tarihten sonra artık öldürmeler duruyor!

Hadis Mektebi (200-300)

200 den sonra durum değişiyor yani!

- Fıkıh bitti.
- Kelam tartışmaları bitti.
- Fıkıh Hadise dönüştü.
- Kelam Hadise dönüştü.

Hadis deyince aklımıza gelecek şey, sened!

Metinden çok, sened.

200 den sonra artık din, bu oldu.

Olması gereken, gayet doğal tartışmalar; öldürmeler, zulümler sonucu bitti.

M. b. İdris eş-Şafi. (er-Risâle)	204	Gazze, Arap, Kureşî	Usul Geliştirdi.
Ahmed b. Hanbel-Müsned	241	Bağdat, Arap, Adnânî	30.000 Hadis Rivayet (Oğlu tamamladı. Babasından sonra)
Dârimî-Sünen	255	Smrknd, Mevali	3.367 Hadis Rivayet
Buhârî-Sahîh	256	Buhârâ, Mevali	9.082 Hadis Rivayet
Müslim-Sahîh	261	Nişabur, Arap	7.275 Hadis Rivayet
İbn Mâce-Sünen	273	Kazvîn, Mevali	4.341 Hadis Rivayet
Ebû Dâvud-Sünen	275	Scistan, Mevali	5.274 Hadis Rivayet
Ebû İsâ et-Tirmizî-Sünen	279	Özbek, Mevali	3.951 Hadis Rivayet
En-Nese’î-Sünen	303	Horasan, Mevali	5.724 Hadis Rivayet

Şafi: er-Risâle adlı eseri yazdı, Hadise nasıl bakılacağıın usulünü belirleyen. Adeta bir tüzük.

İşte bu tüzük üzerine Hadis kitapları oluştu. (204-303) 100 yılda.

Şimdi Şafi'nin yerine Mâlik b. Enes yazsak, er-Risale'nin yerine de Muvatta'ı koysak!

İmam Malik *fıkıh* imamı aslında. Usulden (er-Risale'den) önce derlemiş kitabını. 'Peygamberimiz nasıl yaşıyordu dinini' kaygısından ve ihtiyaçtan doğmuş bir kitap. Rey mektebinin imamı, o. Ebu Hanife gibi. Düşünen biri. "Namazı nasıl kılalım" gibi sorular üzerine fıkıh kitabını yazmış, hadislerle. Bu kitabı, er-Risale'nin yerine koysanız (Usul olduğu için) bir yanlış yaparsınız! Amma... O yanlış şu olur: Zikredilen dokuz hadis kitabının yazılış amacı ile Muvatta'nın yazılış amacı ayrı olduğundan bir karıştırma yapmış olursunuz. Maalesef ümmet öyle yapıyor. Dokuz hadis kitabı olarak şöhret bulan kitaplar baş tacı yapılıyor.

Ne dedik ki şimdi?

Özet yaptık:

Kelam tartışmalarında insanlar öldürüldü.

Fıkıh tartışmalarında insanlar yalnız kaldı.

Münzevi hayat yaşadılar hep.

İmam Cafer Sadık takiyye yaptı. Gizlendi.

İmam Malik münzevi bir hayat yaşadı.

Ebu Hanife hapisanelerde yattı hep.

Peki ne idi ki, onların dertleri? Öldürülenlerin, hapsedilenlerin dertleri ne idi ki?

Onların dertleri ne idi, hadisçiler ne yaptılar?

Bakın din nasıl değişti!

Örnek: 1

Endülüs'ün meşhurlarından bir isim: **İbn Hazm**.

«Eğer Peygamberimiz; "Aişe bana en sevimli eşimdir" diyorsa bu bile vahiydir», (İbn Hazm'ın *Muḥallâ*)

Örnek: 2

Örnek olarak bir konuyu muhaddislerde görelim. Konu şu: Çocuklarımıza namazı nasıl öğretilim? Nasıl emrederim, nasıl anlatalım? Anlatalım mı, anlatmayalım mı? Ne yapalım?

✓ **364** tarihinde vefat eden muhaddisin eserinden:
Peygamberimiz dedi ki:

“Çocuklarınızı namaz için **döviün, yedi** yaşında iken.”

اضْرِبُوا عَلَى الصَّلَاةِ

لِسَبْعِ

(Deyneverî, 364)

✓ 292 tarihinde vefat eden başka bir muhaddisin eserinden:
Peygamberimiz dedi ki:

“Çocuklarınızı namaz için
dövün, buluğa erdiklerinde”
(Ravi diyor ki; sanıyorum
dokuzdu)

وَاضْرِبُوا أَبْنَاءَكُمْ عَلَى الصَّلَاةِ
إِذَا بَلَغُوا أَظْنُهُ تِسْعًا
(Müsned-i Bezzar 292)

✓ 241 tarihinde vefat eden başka bir muhaddisin eserinden:
Peygamberimiz dedi ki:

“Yediye ulaşınca, namaz için,
onları dövün”

إِذَا بَلَغُوا سَبْعًا وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا
(Ahmed b. Hambel, 241)

✓ 241 tarihinde vefat eden aynı muhaddisin eserinden:
Peygamberimiz dedi ki:

“Namaz konusunda
çocuklarınıza yedi yaşında
emredin, on yaşında dövün”

مُرُوا أَبْنَاءَكُمْ بِالصَّلَاةِ لِسَبْعِ
سِنِينَ،
وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا لِعَشْرِ سِنِينَ
(Ahmed b. Hambel, 241)

✓ 255 tarihinde vefat eden başka bir muhaddisin
eserinden: Resûlullah dedi ki:

“Çocuklara namazı öğretin
onlar yedi yaşında iken, on
yaşına geldiklerinde de
dövün”

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ:
عَلِّمُوا الصَّبِيَّ الصَّلَاةَ ابْنَ سَبْعِ
سِنِينَ، وَاضْرِبُوهُ عَلَيْهَا ابْنَ عَشْرِ
(ed-Dārimī, es-Sunen, v. 255)

✓ 282 tarihinde vefat eden başka bir muhaddisin eserinden: Resûlullah dedi ki:

Peygamber diyor ki: **on üçte** darbedin:

“Namaz için **yedi** yaşında **emredin**, **on üç** yaşında onları dövün”

عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
مُرُوهُمْ بِالصَّلَاةِ لِسَبْعِ
وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا لِثَلَاثِ عَشْرَةَ

Musnedu'l-Hâriş v. 282

✓ 211 tarihinde vefat eden başka bir muhaddisin eserinden:

İbn-i Abbas şöyle derdi:
“Namaz için çocukları uyarın,
bir secde ile bile olsa”

(Tarihe dikkat!)

**Hz. Peygamber'e isnad yok,
yaş sınırı yok, darp yok!**

نَّ ابْنِ عَبَّاسٍ كَانَ يَقُولُ:
أَقِظُوا الصَّبِيَّ يُصَلِّي، وَلَوْ
بِسَجْدَةٍ

(Ebû Bekr 'Abdurrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi'
es-San'ânî, v.211)

Kendi görüşü: Ebu Hanife

- Muhammed Eş-Şeybânî (öğrencisi) on dört yaşına gelince, babası elinden tutarak İmam Ebû Hanife'nin meclisine iştirak eder.
- Ebû Hanife'ye şu soruyu sorar: "Yatsı namazını kılan bir çocuğun o gece ihtilâm olmasıyla yatsı namazını iade etmesi gerekir mi?"
- Ebu Hanife "Evet, iade etmelidir" cevabını verir.

Bu cevap, **zihniyeti yansıtması** açısından önemli: Ebu Hanife'ye bir soru sorduğunuz zaman, cevabını; Kur'an'ı göz önüne alarak, Peygamberin hayatını, öğretisini göz önüne alarak içtihat eder, der ki, “şöyle yap”. “Peygamberimiz, falana şöyle demiş, filana böyle demiş...” demez.

İnsanlara, rivayetlere güvenmez, o. Hayatı boyunca verdiği cevaplar böyle. Yukarıya aldığımız sadece bir örnek.

Ebu Hanife'nin kullandığı hadis sayısı sadece 17.

Ahmed b. Hambel'in derlediği hadis sayısı 30.000.

Din anlayışı bu kadar farklı.

Kendi görüşü: Sorumluluk buluşla başlar.

İbn-i Müseyyib'e sordum: “Kız çocuğuna namaz ne zaman **belirlenir**/farz olur?” Dedi ki: “Hasta olunca” Peki erkek çocuğu ne zaman? Dedi ki: “İhtilam olunca”

سَأَلْتُ ابْنَ الْمُسَيَّبِ مَتَى تُكْتَبُ
عَلَى الْجَارِيَةِ الصَّلَاةُ؟
قَالَ: «إِذَا حَاضَتْ» قَالَ:
قُلْتُ فَأَلْغَامُ؟ قَالَ: «إِذَا اخْتَلَمَ
(‘Abdurrezzāk, Ebū Bekr ‘Abdurrezzāk b.
Hemmām b. Nāfi’ es-Šan‘ānī, v.211)

Akıl ve **balıg** olunca!

Sorulan sorulara, 200 kadar verilen cevaba bakın, bir de 200 den sonra verilen cevaba. Birinde kendi görüşü, diğerinde ‘Peygamber/Resûlullah dedi ki’!

Kur’an’da namaz sadece mümine «mektub»

“Namaz mü’minlere belirlenmiştir...”

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا
(4 Nisâ 103)

Sonuç: Kur’an ne diyor, rivayetler ne?

Tek **Meşîet**

iki arz

iki ayet

iki nur

iki ahid

iki velayet

iki iman

iki tezkiye

iki hidayet

İki ilim

tek Rab

tek hâdi

tek din

tek kul

tek meşîet

İki arz, iki ayet, iki nur... Niye? Bir kimlik bulmak için, Peygamberî olan şeye imandan önce, kendimiz ona hazır olmalıyız, akıl balıg, hatta mü’min olmalıyız. Haşyetimiz olmalı ki, bu aşu tutsun.

Eğer birincisi olmadan ikincisi olursa, nifak olma ihtimali var. Hatta ikincisinin, sağlıklı bir şekilde bizde yerleşememe durumu söz konusu olabilir; yaptıklarımızın karşılığını alamama durumu.

Coğrafyamızın iki yüzlülüğünün sebebi de budur!

Şimdi *meşîet/kader* konusunu konuşmaya başlıyoruz:

Yukarıda zikrettiğimiz yedi isimden altısının öldürüldüğü konu, kader konusu.

Meşîet / Kader:

1) Cebriyye; Allah meşîet eder, Allah yaratır.

2) Mutezile; Kul meşîet eder, kul yaratır. (Allah gösterir.)

***Meşîet* etmek:** Dilemek.

İslam tarihinde, kader konusunda, temelde iki mezhep vardır. Biri diğerinin tam zıddı: Cebriyye ve Mutezile.

Mutezile:

a) **Eş'ariye**

b) **Matürîdiye**

(Kul kesbeder, Allah yaratır)

Aslında Mutezilenin iki ekolüdür, Eş'ariye ve Matrîdiye. İmam Eş'ari, Mutezil'i bir alimin öğrencisidir, ondan ayrılmıştır. İmamı Matürîdi de Mutezile ile en yakın ilişkileri olan bir mektebdir. Ehli sünnet dediğimiz işte bu iki ekoldür. Lütfen dikkat: Cebriyyenin değil, Mutezilenin iki koludur, aslında/temelde. Hal böyleyken nasıl bir ironidir ki bu, Cebriyye'ye değil, Mutezile'ye hep sapık (!) denilmiştir. Niye? Çünkü öldürüldüler zaten, öldürülmeyi hak ettikleri için, kötüdür onlar!!! Kim böyle düşünüyor? Ebu Hanife'ye eziyet eden zihniyet. Sonra da biz Ebu Hanife'ye uydüğümüzü söylüyoruz.

Aslında bu iki mezhep arasında, kader konusunun izahında bir fark yok!

İslam dünyası bugün Cebriyye mezhebindedir, maalesef.

Sözde; Matürîdîdir, Eşarîdir. (Ve Mutezile sapıktır.) Ama özde, Cebriyye'dirler. (Örneğin, bunlara göre, Mümin ana karnında mümindir, kafir ana karnında kafirdir)

Peki tüm bu hengamede, ***Kitap*** bize ne diyor acaba!

Şimdi bizim bir şey yapmamız lazım. Kitabın içine girmezsek, her an kandırılıyor olabiliriz, yanılıyor olabiliriz.

Yanılacaksa da düşünerek yanılalım.

Kader konusunda ufkumuzu çok açacak ve aslında düşünen için, tüm tartışmaları bitirecek bir ayet. (16 Nahl: 93)

Aslında alimler, bu ayet üzerinde çok durması gerekirken, durmamışlar.

Bu ayetle ilgili olarak:

A) Klasik dönemde altı anlam, yorum var.

B) Modern dönemde, M. Esed yeni bir boyut kazandırmış. Biraz farklı bir yaklaşım.

C) “Çözumsuz; uyanınca anlarız” diyenler var.

- Biz bu ayeti anlamlandıramayız, ölünce anlarız. Zira iki uç yaklaştırılıyor birbirine. Bu iki ucun yaklaştırılması çok zor bir şeydir, paradoksu anlamamız için. Anlıyor zannederiz ama anlayamayız. Bu konu “nasıl denizdeki balıklar, denizi bilmezlerse, dünyayı bilmeden denizi bilemezlerse, farkı görmeden ne olduklarını anlayamazlarsa; biz de bu hayatta, başka bir şeyi anlayamayız, işte bu ayette başka bir şeyden/düzlemden konuşuluyor, dolayısıyla ancak ölünce anlarız” diyenler.
- Ayetin anlamı değil zor olan, konunun zorluğu.

D) ? (Bizim yorumumuz)

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً

وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

وَلْتَسْأَلَنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

(16 Nahl: 93)

Ayette üç ayrı şey var aslında: Tek ayet, üç ayrı renk.

“Allah meşîet etseydi/dileseydi, sizi tek bir ümmet yapardı”

- Allah dileseydi, hepinizi mümin yapardı, ya da
- Allah dileseydi hepinizi kafir yapardı, ya da,
- Allah dileseydi, hepinizi hayvan yapardı,
- ...
- Burada anlatılmak istene şu: Her şey, canlılar bir ümmettir: kediler kedi gibi, fareler fare gibi, aslanlar aslan gibi yaşarlar. Onlar birer ümmettir. Ama insan bir ümmet değildir. Çünkü insan ihtilaf eder. Ne kadar akıllı varsa o kadar ümmet vardır aslında. İnanç onları birleştirir. “ben inanıyorum onun öyle olduğuna” dediğinizde ben de inanıyorsam, birleştik, bir ümmet olduk.
- Dolayısıyla Allah böyle bir şey dilemedi. Ayetin devamı bu.

“(Ama/lakin öyle yapmadı)(Peki nasıl yaptı?) Ama/lakin, yaptı: Dilediğine/meşîet ettiğine dalalet veriyor, dilediğine/meşîet ettiğine de hidayet veriyor”

- “Allah dalalet düşürür mü insanı, kardeşim” diyen alimler, “düşürmez”i bulabilmek için altı tane yorum geliştirmişler. Çağdaş Muhammed ESED de yedincisini eklemiş. İyi niyetle! Ama yanlış.
- Peki niye çıkamamışlar işin içinden? Çünkü **Kur’an üslûbuna** teslim olmamışlar.
- **Kur’an üslûbu** şu: Allah insana değer verdi. Hayvanlar gibi yapmadı onları. Tek tipe zorlamadı. Onları farklı bıraktı. İhtilaf ediyor insanoğlu. Allah bunu istiyor. İhtilaf etmelerini istiyor.
- “Dilediğine dalalet veriyor, dilediğine hidayet veriyor” ifadesi, “Allah dileseydi sizi tek bir ümmet yapardı”nın açıklaması/tefsiri.
- Çünkü devamında: “*Bu nedenle yaptıklarınızdan sorumlusunuz*” diyor.

“Bu nedenle yaptıklarınızdan sorumlusunuz”

- Bu cümleden de anlıyoruz ki; “*Dilediğine dalalet veriyor, dilediğine hidayet veriyor*” ifadesi ile, “*Allah dileseydi sizi tek bir ümmet yapardı*”nın açıklamasını yapmış, Allah.

“Dilediğine dalalet veriyor, dilediğine hidayet veriyor”
demek onların arzularını gerçekleştiriyor demektir.

Bu sonuca ayetin anlamını bozarak değil de, üslûbu dikkate alarak ulaşmak gerekir!

Kul meşîet eder

“Dileyen inansın, dileyen inkâr etsin”

- Kim meşîet eder? Kul.
- Hayvanlar için böyle bir şey yok. Çünkü onlar tek ümmet.
- Ama bu ayette tek tür, iki ümmet var.

فَمَنْ شَاءَ

فَلْيُؤْمِنْ

وَمَنْ شَاءَ

فَلْيُكْفُرْ

(18 Kehf: 29)

Paradigmayı bir başka açıdan teyit eden bir başka ayet:

Peygamber’e bir hitap:

“Sen mi köre hidayet vereceksin; eğer basiretleri yoksa, görmüyorlarsa”

- Peygamber hidayet edemez,
- Kim hidayet bulabilir? Kendisi. (“Allah versin” demek gibi bir şey!!!)

أَفَأَنْتَ تَهْدِي

الْعُمَى

وَلَوْ كَانُوا لَا

يُبْصِرُونَ

(10 Yunus: 43)

“Sen mi duyuracaksın sağıra;
akletmiyorlarsa”

- Düşünemiyorlarsa, anlatamazsın.
- Özne: Her bir bireyin kendisi.

أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ

وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ

(10 Yunus: 42-43)

Allah hidayet eder

“Sen sevdiğine hidayet edemezsin (ey Peygamber); ama Allah dilediğine hidayet eder”

- Bu ne demek?
- İşte tuzağa düşüren ifadeler bunlar, düşünmeyeni. Zor değil aslında. Ama paradigmayı bilmeyene veya oluşturamayana zor.
- Bazen insan iyi niyetle yaklaşır ve anladığını zanneder. Ama anlamaz. Onu o zanneder!

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ

أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ

يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

(28 Kasas: 56)

Bakınız;

“(Ey peygamber!) Onların hidayetinden sen sorumlu değilsin. Ama Allah dilediğine hidayet eder.”

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ
وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ
يَشَاءُ

(2 Bakara: 272)

Allah’tan başka hâdi yok!

“Allah’ın saptırdığını kimse yola getiremez”

- Allah birini saptırdı mı... onu kimse yola getiremez.
- Allah’ın dalalet e düşürdüğü kimseye, kimse hidayet edemez.

“Allah’ın hidayet ettiğini de, kimse saptıramaz”

وَمَنْ يُضِلِّ اللَّهُ
فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ
وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ
فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ
(39 Zümer: 36-37)

Şüphesiz hiçbir ayet bağlamından kopararak anlaşılabilir, hatta Kitab’ın bütününden kopararak anlaşılabilir. Muhkem ayetler vardır. Ve bazı ayetler bize müteşabih gelebilir ki, bu ayetleri muhkem ayetlerle birlikte anlamamız gerekebilir. O ayetlerin nihai maksadını o muhkem ayetlerle anlamamız gerekir.

Mesela, ayetin biri diyor ki, “Allah’ı gerçek mahiyeti ile anlayamazsınız”, bir başka ayet de diyor ki, “Allah’ın eli vardır”. Böyle bir durumda, “Allah’ın eli vardır, benim elim gibi” diyebilir misiniz? Bu konuyu muhkem olanı anlamakla ancak çözersiniz. Belli bir aşamadan sonra da, “**bilenler**”e, bütün ayetler muhkem oluverir!

Meşîet/kader konusu da böyle. Sizin, muhkem olarak hangisini aldığımız önemli. Ve bunu siz kendiniz alacaksınız, düşünerek. Yoksa... Yok!

Ayetten apaçık görüyoruz ki, özne tamamen “**Allah**”.

Ancak başka ayetlerde bu konuda öznenin tamamen “**kul**” olduğunu görebilirsiniz.

Aslında tablo şu:

Allah, kulun meşîetini onaylar:

“(Bu Kur’an’la/vahiyle) Allah bazılarını dalalet e düşürür, bazılarını da hidayet verir. Ama Allah sadece fasıklara dalalet verir.”

- İşte aslında ayetlerin hepsi böyle,
- Ama ayetler üzerinde iyi düşünmezseniz...Başka şeylerle birlikte düşünürseniz (Hadislerde var ama dersiniz) işiniz zor.
- Eğer “**zeyğ**” varsa, istediği manaya ulaşır!

يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا
وَيَهْدِي بِهِ
كَثِيرًا
وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا
الْفَاسِقِينَ
(2 Bakara: 26)

Peki niye böyle?

Çünkü;

“İnsanı biz yarattık, onun nefsinin kendisine ne vesvese verdiğini biz biliriz. Biz ona şah damarından daha yakınız.”

- Kim yakın?
- Kişinin kararını kim denetliyor?

“Allah’ın saptırdığını kimse yola getiremez, hidayet verdiğini de, kimse dalalete düşüremez”

وَلَقَدْ خَلَقْنَا

الْإِنْسَانَ

وَنَعَلَمَ مَا

تُسْوِسُ بِهٖ

نَفْسُهُ

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ

مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

(50 Kâf: 16)

Çünkü **kişinin karar merkezi ile Allah arasında hiçbir şey yok, hiçbir uzaklık yok.**

Çünkü;

“Biliniz ki, Allah kişi ile kalbi arasına girer.”

وَاعْلَمُوا

أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ

بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ

(8 Enfal: 24)

kişinin
meşîet merkezini
sadece
Allah
denetleyebilir

Kimse değil, sadece sen ve Allah

Toparlayacak olursak:

Peygamber, istediğine hidayet edemez.

Ve

Basiretsiz, Peygamber de hidayet edemez.

Ama

Allah istediğine hidayet eder ve istediğini saptırır.

Yani

Hidayet ve dalalet dışarıdan ve baskıyla olmaz,
bu iş kul-Allah arasındadır;

O'nun meşîeti sayesinde isteyen hidayet bulur ya da sapar.

Nasıl oluyor bu?

«**sen gerçekleştir; istiyorum**»

Bizi doğru yola iletirken, ne diyoruz aslında?

- Eğer senin niyetin hidayete ermek değilse, bu sözü anlamazsın!
- Bunu söylerken, senin amacın, kararın hidayete ermekse, Allah sana hidayet eder.
- Sen gerçekleştir, istiyorum. (İkisi bir arada olmak zorunda)

أَهْدِنَا
الصِّرَاطَ
الْمُسْتَقِيمَ

إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ

فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ
سَبِيلًا

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ
يَشَاءَ اللَّهُ

İnsan 76/29-30

“Bu Kur’an bir ültimatodur”

“Dileyen Rabbine yol bulur” (Rabbine giden yolu bulabilir)

“Allah’ın dilemesinde dilersiniz!” (Siz meşîet edemezsiniz,
Allah’ın meşîetini meşîet edersiniz)

- **Örneğin 1:** Sizin yediğiniz içtiğiniz, Allah’ın rızkıdır, sizin rızkınız değil. Yani, Allah’ın size verdiği.
- Maaş alınca, “Allah’a şükür” diyorsunuz. Çünkü Allah’tan alıyorsunuz! “Ama Allah’tan almıyorum” ben! Hayır, sen farkında değilsin!
- Misal: Anne çocuğunu parka götürür, hadi oynayın der. Çocuklar kendi aralarında konuşur: Bak biz böyle parka geliriz işte! Anne der ki: Sizi parka getiren benim, saygısızlık etmeyin...
- Annesine isyan eden çocuk azarlanır, anne tarafından.
- Gibi...
- Ben istiyorum bunu: Siz benim meşîet etmemi, meşîet ediyorsunuz.

Bu ayet, kader konusunu çözen bir ayet aslında.

*Ayetlerdeki ifade tarzları, Kur'an üslûbudur:
Kafiri azarlayan, mü'mine edep öğreten bir üslûp.*

*Kur'an'la inandırmak isteyenler, meşîet sorununu çözemezler!
(Yani istemeyene Kur'an hiç bir yarar sağlamaz)*

Aynı tarz bir ayet daha:

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ
لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ

(81 Tekvir: 27-29)

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً

وَلَكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

وَلِتَسْأَلَنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

(16 Nahl: 93)

İlahî telkine açık olana
tevfik-i ilahî gelir,

kendisini telkini ilahîye
kapatanlara hızlan gelir

(3 Ali İmran: 160) (17 İsra: 22)

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ

كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِي

تَفْشَعِرُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ

ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ

ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

(39 Zümer: 23)

Esmâ-i İâhî: 99 olarak şöhret bulmuştur. Ama muhkem olanı, “en güzel isimler Allah’ın”dır.

- el-Hâdi: Hidayet eden.
- el-Mudill: Dalalete düşüren.
  - Bu iki ismi birlikte düşünürseniz bir mana ifade eder. “Allah’ın hidayet veren ve dalalete düşüren” olduğunun ne demek olduğuna dair bir düşünme yapabilirsiniz.
  - İkisi bir arada: **Özgürlük veren**, demektir. Tabiri caiz ise.
- Bir vird: «Lâ fâile illallah»: “Her ne varsa, her ne yapıyorsa Allah yapıyor” demektir.
  - Bir tarikatımızın virdidir, bu.
  - Cebriyye’yi hatırlatıyor mu?
  - Bu ne demek aslında: Ben her türlü günahı işleyebilirim. Dahası...
  - “İnsanlara kim zulmederse etsin, hepsi hakır” demektir. Çünkü Allah yapıyor!
  - Niye? Çünkü düşünmüyor. Düşünmemesi telkin edildi ona. O da kabul etti.

Cebriyye; Meşîet eden de yaratan da Allah.

Mutezile; Meşîet eden ve yaratan kul, gösteren Allah.

(Eşariye, Matürîdiye; Kesbeden kul, yaratan Allah)

Sonuç: Seçen kul, muvafakat eden Allah.

Düşünme eylemi olmadan, neye sahip olduğumuzun değerini bilmeden başladığımız bir şeyde, mirasyedi durumunda oluruz ve hiçbir şeye yaramayız.

İşin künhünü kavramak için daha kolay ve daha az zaman harcayarak ama daha değerli olana talip olmalıyız.

Meşîet/Kader konusunda temsili bir anlatım:

İnanan bir adam, inanmayan bir adam bir de melek düşünün! (Melek, inanma ya da inanmama özgürlüğü yok, hayvan gibi, cemadat gibi, bitkiler gibi, özgürlüğü yok, hayır ve şer gücü yok)

Bunları bir trende düşünün, çok büyük bir tren. Bu üç varlık trenin tam ortasındalar ve tren saatte 100 km hızla yol alıyor. Mümin, tren istikametinde saatte 10 km ileri gidiyor, kafir saatte 10 km ters istikamette gidiyor.

Bir saat sonra tren bir yere geldiğinde, mümin 110 km, melek 100 km, kafir ise 90 km gitmiş olur.

- Kafir kendisi mi gitti 90 km'yi,
- Mümin kendisi mi gitti 110 km'yi.

Meşîet konusunun anlaşılabilmesi için bu temsil, üzerinde düşünülebilecek bir örnektir:

İki öznenin yürümesi/hareketi, trenin hareketine göre görecelidir. Her ikisi de trendedir.

Mümin, sanki, hidayetinde hidayet katılmış gibidir.

Kafir, sanki, yüzde doksan terkedilmemiştir. Kanunların yardımıyla o kadar (90 km) gitmiştir. Ama kendisi bulunması gereken noktadan geriye düşmüştür.

Meşîet konusu kader konusu biraz böyle bir şey.

Müminde; Allah'ın meşîetinde meşîet eden bir insan var. Kafirde de Allah'ın meşîetinde meşîet eden bir insan var. Her ikisi de istediğini yapıyor ama büyük kudretin kudreti içinde.

Dört Zindan

Önce bir kaç özet:

- ✓ I ve II. asırda hadisler 100'lerle ifade edilecek kadar az iken (en fazla altı yüz), III. asrın başlarından itibaren binlerle ifade edilmiş ve sonunda (bugün) 1.500.000'e ulaşmıştır.
- ✓ "Eğer Peygamberimiz "Aişe bana en sevimli eşimdir" diyorsa bu bile vahiydir" (İbn Hazm v. 456, *Muḥallâ.*)
- ✓ Bir hadis: "Kur'an Allah kelamıdır, mahlûk değildir" (Beyhakî, v. 458 isnadı zayıf görür)
  - Tartışanlar, ölenler ve öldürenler böyle bir hadis bilmiyor.
  - Uydurma olduğunu, ifadenin kendisi bile ele veriyor.
  - Bunun tartışılacak hiçbir tarafı yok: **Tartışan yanılır!**
- ✓ İlk iki asrın ilmî faaliyetlerinde amaç sünnetin öğrenilmesi iken, sonra hadis isnadı ve öğrenilmesi amaç hâline gelmiştir.
- ✓ İlk 200'e kadar, hadis denilince; Peygamberimizin ne söylediği ve nasıl söylediği merak konusu olur. Ama 200 den sonra, hadis dendiği zaman başka bir şey akla gelir, bir alim nazarında: İsnad akla gelir, raviler akla gelir, tartışmalar akla gelir, uydurmalar akla gelir vs. Mezhepleşmeler var. Kan davası var. Öldürülen insanlar ve onların fikirleri var.
- ✓ Hadis uydurmak sorun değil, sorun o uydurulan hadise inanmak, düşünmemek. Dolayısıyla biz, İslam coğrafyası hadis uydurmanın cezasını çekmiyoruz, ona inanmanın cezasını çekiyoruz.

Bitmeyen Mihne

- “Kur’an’ın lafızları” yeni olaylara yetmez. Ya içtihat edilir ya da hadis yaratılır! İki ayrı mezhebin ayrışma noktası burası: Rey ve Rivayet.
- Zamanında “Kur’an mahlûktur, binaen aleyh içtihat edelim” diyenler ölüme mahkûm edilir.
- Hadis yaratanlar, onu Peygamber’e verilen hikmet kavramı içinde koruma altına alarak ilâhî sayar, Kur’an’a denk sayar. İlk beş yüzün hikayesi bu. Bugünkü tartışmaların temelinde de bu var.
  - ✓ Şahit olduğumuz dini tartışmaların pek çoğunda bu ana başlığın alt başlıkları var.
- Yeni olaylarda Peygamber’in Sünneti’ni içtihatla bulmak isteyen Halife Me’mun “Kur’an mahlûktur” demeyen ulemayı mihneye tabi tutup kadılara onları sorgulama emri verir, bu emirde içtihadın lüzumuna vurgu yapar.
- Mihne’nin sorunları çığ gibi büyüyerek çağımıza kadar gelir.

Özetler bitti...

لا اله الا الله

“*Lailaheillallah*”ın gerçekleşmesi için iki şey gereklidir:

- 1- İnançlardan kurtulmak, benzerlerinden. (“Lailahe” demek)
- 2- Sadece Allah’a inanmak, benzerlerine değil (“illellah” demek)

Buna “*zindanları aşmadan iman gerçekleşmez*” de diyebiliriz.

Ta başından beri söylediklerimizin iki amacı var:

Bir: Dinî istikameti tayin etmek.

Dinî istikameti tayin edebilmenin olmazsa olmazı özgürlüktür. Âdemoğlu doğa, çevre, tarih ve nefis/benlik zindanlarında büyür. Sağlam bir din inşası, bu dört zindandan özgür olmakla mümkün olur. Bu konuda fitrat ve hanif sıfatlarıyla örnek gösterilen ***İbrahim*** (a.s.), doğa zindanını (yıldız, ay ve güneşi aşarak); çevre zindanını, (babasını ve devlet başkanını sorgulayarak); tarih zindanını (mabetteki putları reddederek) ve nefis zindanını (yer ve göklerin melekûtu üzerine ibtilada muvaffakiyetle/imtihan ederek) aşmasıyla model gösterilmiştir.

İki: Dinî hastalıklara karşı direnç artırmak.

Her şeyin bir hastalığı var. Dinin de. Hele hele dini bir meslek gibi görenlerin hastalığı daha fazla olur.

Din *hastalıkları* Fâtiha'da özetlendiği üzere iki maddede toplanabilir:

• Dini dünyevileştirerek kurtuluşu *toplumsal aidiyete* bağlamak (Yahudileşmek). Başka ulusları, başka inançları, başka toplumları sırf menşelerinden ve isimlerinden dolayı küçümsemek, din milliyetçisi olmak. Bütün insanları muhatap almak yerine, sadece kendisinden olanı muhatap almak. Başka her şeye kulak tıkamak.

• Dini uhrevileştirerek kurtuluşu *kişisel aidiyete* bağlamak (Hristiyanlaşmak). Dünyadan, modern olan her şeyden kaçmak, mabede çekilmek ve dini meslek edinmek. Mesleğe dönüşen din, akıl hastalıklarını tetikler. Düşünme, yerini sahte peygamberlere kul olmaya bırakır. Sonunda din ve dünya ayrılır. Herkese ve her şeye inanma hastalığı başlar.

Şu ana kadar çerçevesini çizerek oluşturmaya çalıştığımız paradigma, kişiyi korumak içindi.

Bu iki hastalığın da tedavisi için *iki kademeli din inşası* gerekir.

İnsanın zindanları derken insanı kendisini icbar eden şeyleri kast ediyoruz: (fitratını zorlayanlar)

1. **Doğa:** Maddî-küçük evren.
2. **Çevre:** Ebeveyn, okul, mahalle, şehir.
3. **Tarih:** Gelenek, dil, din, kültürel geçmiş.
4. **Kendisi:** Kişisel kabiliyet. Benlik.

Ali ŞERİATİ, bu konuda;

جهارا زندان انسان

İnsanın Dört Zindanı adlı eserinde bu dört zindana:

1. Naturalizm
2. Sosyolojizm
3. Historisizm
4. Egoizm

isimlerini verir.

Zindanlardan kurtulmak için bir rehber/örneklik ararsanız; Kur'an size dört rehber sunar: (Kissalara bakın!)

Zindanları aşmada dört rehber.

1. Adem
  2. Nuh
  3. İbrahim
  4. Muhammed
1. Adem, ebu'l-Beşer.
  2. Nuh, ikinci Âdem/nebi.
  3. İbrahim, ebu'l-Enbiyâ (bekiyet filardı eseruhum) (yeryüzünde *eserleri* bilinen peygamberlerin babasıdır)
  4. Muhammed, Hatemu'l-Enbiya (Cevamiu'l-Kelim) (Hepsini özetleyen)

وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَصِرْتُ بِالرُّعْبِ، وَأَوْتَيْتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ»
Hemmâm b. Munebbih, *Şaḥîfetu Hemmâm b. Munebbih*, s. 37.
Hemmâm b. Munebbih, Ebû Uḳbe Hemmâm b. Munebbih b.
Kâmil es-Şan'ânî (ö.131/749), *Şaḥîfetu Hemmâm b. Munebbih*
(nşr. 'Alî Ḥasen 'Alî 'Abdulḥamîd), Beyrût, 'Ammân
1407/1987.

Peki bu Peygamberler dünyaya ne getirdiler?

1. **Adem**, âdemoğlu bilinci,
2. **Nuh**, aile olma, kavm/ulus olma bilinci,
3. **İbrahim**, ümmet olma bilinci,
4. **Muhammed**, ferdî sorumluluk bilinci,

getirmiştir/öğretmiştir.

Dört rehber:

1. Âdem, doğayı aşmada.
2. Nuh, doğayı ve çevreyi aşmada.
3. İbrahim, doğayı, çevreyi ve tarihi aşmada.
4. Muhammed, doğayı, çevreyi, tarihi ve nefsi aşmada.

Cevamiu'l-Kelim olmak, bu. Âdem'de bir basamak, Nuh'ta iki, İbrahim'de üç, Muhammed'de dört basamak var.

Eğer bunu idrak edebilirsek Hz. Muhammed'in son peygamber olmasının anlamı olur. Bu anlaşılmadığı sürece, "Niye son peygamber?" sorusu gündemden düşmez.

Her fert kendi benliğinde bu zindanlardan kurtulma nuru taşır. Fakat İslam dünyası değerli bir mirası yemekle meşgul.

Zamanın imbiğinden geçmiş bir söz:

من عرف نفسه فقد عرف ربه

"Kendini bilen Rabbini bilir"

- Deli kendisini bilmez,
- Çocuk kendisini bilmez,
- Hayvan kendisini bilmez.

"Rabbini bilen nefsinin bilir" yanlıştır. "Nefsinin bilen Rabbini bilebilir", doğrusu bu. Ama ümmet maalesef, "Rabbini bilen, nefsinin bilir" zannediyor.

Bilmenin yönü önemli!

Önce kişi kendisini bilmeli. Kendini bilmeden Rabbini bildiğini söyleyen yanlır.

O'nun fitratıyla kendisinin fitratı benzer. Çünkü O'ndan kendisinde bir şey var.

Kendisini işitiyor, biliyor görürse; işiteni ve bilen anlar.

Kendisini bilmeden, O'nu bilme, iddia olur.

Hz. Muhammed'in öğrettiği kişisel sorumluluğun bel kemiği bir ayet. Diğer peygamberler zindanları bunun için aşılar: **Kişisel sorumluluk.** Bunun için insanın kendisini tanıması çok önemli.

Klasik mana şu:

"Allah hiç kimseye kaldıramayacağı yükü yüklemes. Herkesin yaptığı hayır kendi lehine, yaptığı şer de **kendi aleyhinedir**"

- **Kendi aleyhine!**
- **Oysa!!!**

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا
وُسْعَهَا
لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا
اَكْتَسَبَتْ

(2 Bakara: 286)

Kur'an'da "kesb" fiilinin şer için de kullanıldığını, "iktisab" fiilinin de hayır için kullanıldığını görüyoruz. Aynı kökten olan iki fiili de hem hayır için hem şer için kullanıyor, Kur'an. (Örneğin, 4 Nisâ: 32 ve 111)

O zaman burada ne demek isteniyor acaba?!

İnsan ölünce amel defteri kapanır, üç kişi hariç:

- 1 – Sadaka-i cariye bırakan,
- 2 – Faydalı ilim bırakan,
- 3 – (Dua eden!) Bir *salih* evlat bırakan.

إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ
إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ:
صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ،
أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ،
أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ

(İsmâ'îl b. Ca'fer, *el-Ehâdis*, s. 318. İsmâ'îl b. Ca'fer, Ebû İshâk İsmâ'îl b. Ca'fer el-Enşârî ez-Zurakî (ö.180/797))

Bu hadis aşağıdaki ayetler ile gayet uyumlu:

"Yargı yerinde herkes anlayacak, yaparak getirdiğini ve **arkada bıraktığını**"

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا
قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ

(82 İnfitâr: 5)

"O gün insana haber verilecek: Huzura getirdiği şeyleri ve **geride bıraktığı** şeyleri."

يُنَبِّأُ الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ

بِمَا قَدَّمَهُ وَأَخَّرَهُ

(75 Kiyâmet: 13)

"Kaydediyoruz, yaptıklarını ve yapıp bıraktıklarını/eserlerini"

وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا

وَأَثَرَهُمْ

(36 Yâsîn: 12)

Şimdi soru şu: Cihan cihan dolaşp cehd eden, gayret eden, eser bırakan ile postu serip oturan bir olabilir mi?

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا

اَكْتَسَبَتْ

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ

عَلَيْنَا إِصْرًا

كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا

Kesb, insanın yargı yerine götürdüğüdür, **iktisab** da geride bıraktığı mirasıdır.

Örneğin, saksı yapmışsa bir kişi; saksı **yapma işi** kesb'dir, **saksı** iktisab'dır.

İlke: “Kişinin (hayır ve şer) kazancı kendisine, (hayır ve şer) mirası da kendi boynunadır.”

Dua: “Eğer unuttur ya da yanılırsak...”

İsr: İktisab'dır. Kişinin bıraktığı miras ya da kişiye bırakılan mirastır. Önceki toplumların mirası olan boyunduruk.

Siz düşünün!

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ

رَبِّكَ

(18 Kehf: 46)

«Sevabı baki kalan» mı «kendisi baki kalan» mı?

Mal ve benûn zinetir. Zinetler geçicidir, salih değildir.

Kalıcı olan; hayırlı mal ve hayırlı evlattır.

Siz düşünün!

قَالَ يَأْتُوهُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ

إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ

(11 Hûd: 46)

Kur'an, sorumluluğu Eski Ahit'teki gibi bir kavme dayamaz. Yeni Ahit'teki gibi bir şahısla da başlatmaz.

Sorumluluk Hz. Muhammed olmasa da bizim için vardır. Çünkü ondan önce de peygamberler vardı, en azından bunu biliyoruz. Peygamberlerden önce de Âdem vardı. Biz de Âdemoğluyuz ve Âdemoğlu olarak sorumluyuz.

Müslüman bir coğrafyada doğup büyümese idik de “sorumlu” olduğumuzu bilmek durumunda idik.

İslam, inanç verasetine de aidiyetle kurtuluşa da sıcak bakmaz.

Yeni Ahid'e bakarsanız, İsa'sız iman, İsa'sız kurtuluş mümkün değildir. Ama Kur'an'da böyle bir şey göremezsiniz. Kur'an'ı Kerim'e göre sorumluluk, kişiseldir.

Sorumluluk kişiseldir: Bu kişisel sorumluluğu en bariz bir şekilde ortaya koyan ifadelerden birisi şu ayettir:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ
وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ

Ve

Kur'anı Kerim'in ifadesine göre,
sorumluluğun temeli de fitrattır:

فَطَرَتِ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا

(30 Rum: 30)

İki şey Kur'an'ı Kerim'de çok açıktır: Sorumluluğun kişisel olduğu ve bu sorumluluğun bir şahısla değil fitrat ile başladığı.

İşte biz, baştan beri bunu izah etmeye çalıştık.

Paradigma nasıl oluşturulur?

Bir deneme...

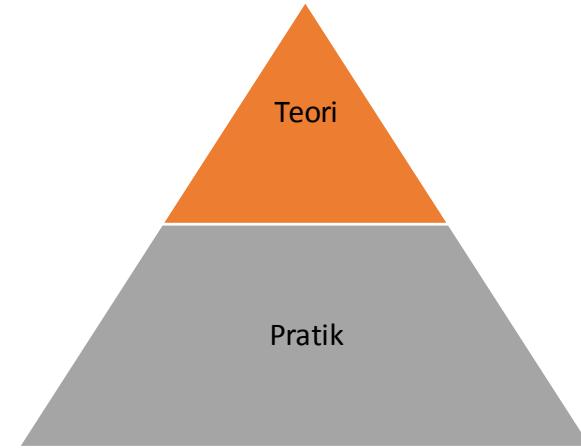
Din Piramidi

Yahudilik ile *Hristiyanlık* hemen her konuda zıttır. İki ayrı dünyadrlar.

İşte *Hz. Muhammed* bu iki aşırıktan doğdu.

Fatiha suresi, "*bizi*" bu ikisi gibi yapma demektir. "*bizi*" İsa'nın, Musa'nın (peygamberlerin) yoluna ilet.

Din alanının her inanç ve düşünce sisteminde olduğu gibi mutlaka iki bölümü olur: *Teori* ve *pratik*.

Her inanç ve düşünce sisteminde bulunması gereken bu iki bölümü bir arada tutarsanız imanınızı koruyabilirsiniz. Ancak bu iki yarı *toplumlar* tarafından sürekli *koparırlar*.

Pratik sürekli teoriden beslenmezse, zamanla pratik teoriden kopar.

Peygamberlerin gönderilişi; kopan bu iki yarıyı birleştirmek, bir araya getirmek içindir.

Fatiha'da biz, **“bu iki yarıyı koparmayalım”** deriz.

Hz. İsa geldiğinde, toplumda müthiş bir ibadet vardı.

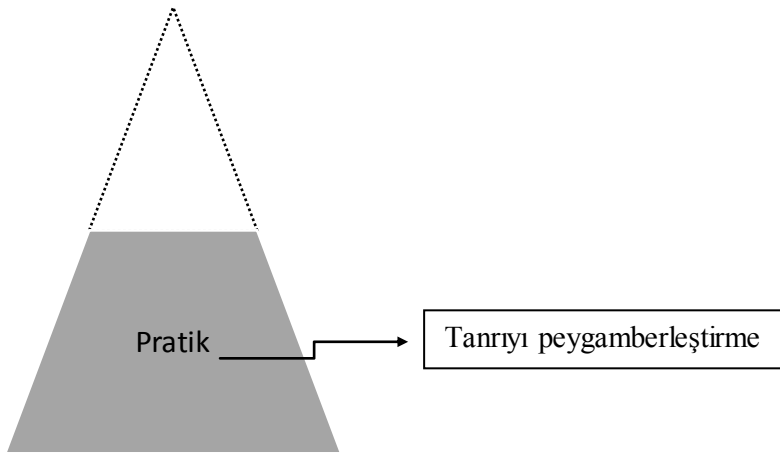
Kılı kırk yarıyorlardı.

Örneğin aşırı derecede kurban kesiliyordu.

Dinden iyi de para kazanıyorlardı.

İsa onlara, ibadetlerin içini boşalttıklarını söyledi:

✚ **Yani**, piramidin üst kısmı aşınmıştı, kaybolmuştu.

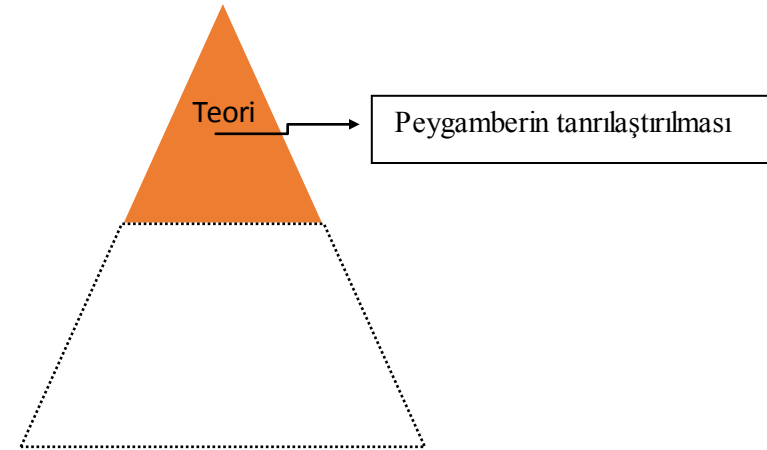

Uygulamalara karşı değildi İsa, ahlaksızlığa karşı idi. İçi boşaltılmış dine karşı idi.

İsa'dan sonra din eski haline döndü.

Hristiyanlar ise sadece özü alıp uygulamaya riayet etmeyince de başka bir sapmaya evrildiler:

✚ **Yani**; form, pratik olmayınca teoriyi de koruyamadılar.

Yahudiler bir yarıyı, Hristiyanlar diğer yarıyı alıp dağıldılar.

Hz. Muhammed dağılan, ayrılan bu **iki yarıyı** tekrar birleştirdi.

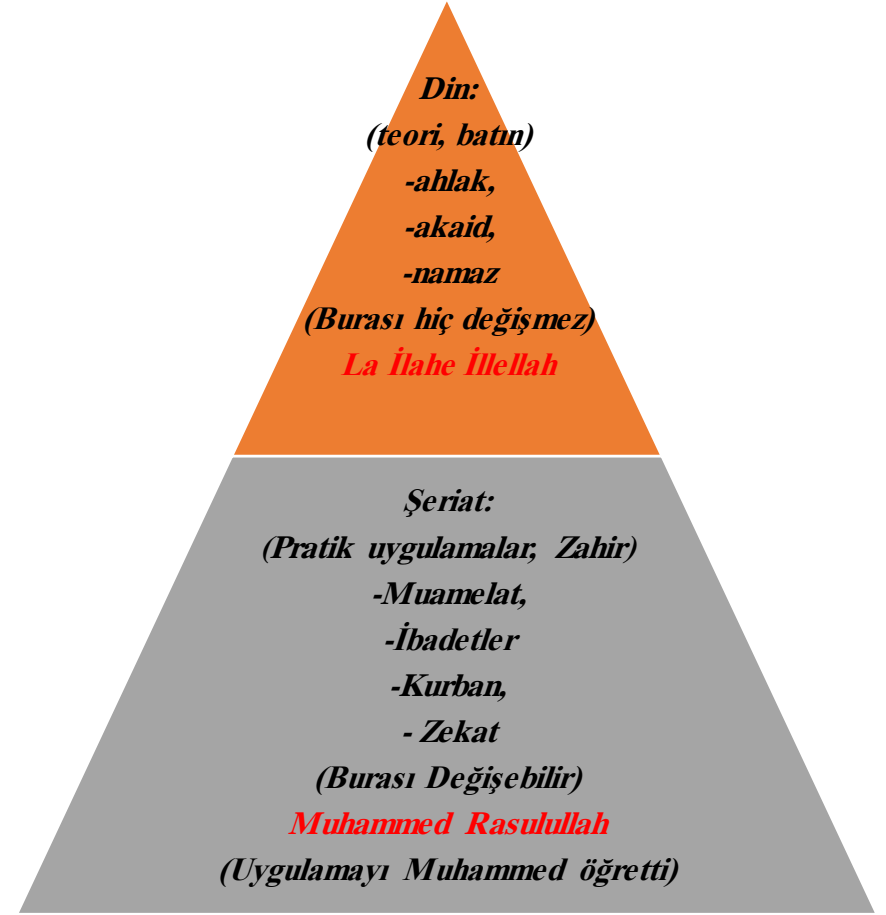
Yahudiler, Tanrıyı peygamberleştirdiler. Peygamberleri önemsemediler, taşladılar, öldürdüler.

Hristiyanlar ise peygamberi Tanrılaştırdılar.

Peygamberin makamına oturmak için onu Tanrılaştırdılar.

Cemaatlerimizin de bazıları böyle değil mi:

- ✚ Makamına oturmak için, peygamberi Tanrılaştıranlar.
- ✚ Peygamberi yok sayıp, önemsemeyen, uygulamada ona yer vermeyenler.
- ✚ Örneğin, Peygamberi aşırı önemseyip kılı kırk yarma, öte yandan ahlaksız, ilkesiz bir yaşam.

Din budur:

Pratikte yapılanlar, teoriye uygun olmalı.

Pratikte yapılan teoriye uymazsa, zamanla büyük sapmalara neden olabilir.

Dini algıyı tehdit eden en büyük husus budur.

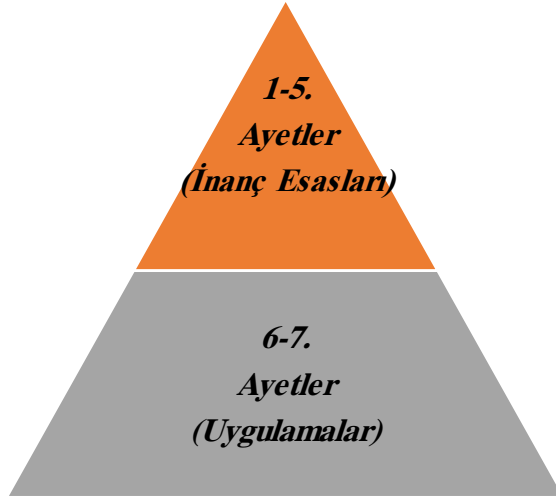

İbadetlerde (şeriatta) kılı kırk yaranların, ahlakının (akaidinin) bozuk olduğu sık rastlanan bir durumdur.

Her sureyi, bu piramide yerleştiremeyebiliriz.

Ama **Fatiha**'yı yerleştirebiliriz; Ummul Kur'an'ı.

Fatiha Suresi:

İhdinessıratalmustekıym: Piramidin iki yarısının kopmaması için yakarıştır.

Yani, piramidin bir yarısını alıp ötekini atmak istemiyoruz ya Rabb, Sen bizi duy ve bize yardımcı ol.

✚ **Hamd:** (Kısmen) Teşekkür. Bağlılık!

(Bir kelimeyi Türkçe'de kullanmıyorsak manasını tam olarak idrak edemeyebiliriz.)

✚ **Lailahe illellah:**

- İnkâr ve ispat,
  - ✚ Bana öğretilenleri (öğrendiklerimi) red ediyorum ama şu andakileri (bizzat kendim; sorgulayarak, anlayarak, aklıma gönlüme yatanları) kabul ediyorum.
- Dinin kapısı (İslâmın değil!),

Lailahe illellah'tan sonra gelir, "elhamdülillah".

Lailahe demeden elhamdülillah diyenin durumu karışıktır, içinde bir çok Tanrı olabilir.

“Allah'a hamd olsun”

✚ Ama nasıl bir Allah'a?

✚ Hangi Tanrı?

- **Rabbul alemin.**

- Efendi,
- Sahip,
- Terbiyeci,

- Yaratıcı...

Alemin: Alemler.

- Alem + ler: Ler: (رَبِّ الْعَالَمِينَ) Düşünen varlıkların çoğuludur.
- Bütün insanlar (kadın erkek, tanıdık tanımadık, Arap Türk)
- Bütün uluslar, milletler, toplumlar, kavimler...
- İsa'nın toplumu, Musa'nın toplumu, Muhammed'in toplumu.

✚ (Yine) (ama) nasıl bir Tanrı:

- **Errahman, errahim.**

- Arada (ج) yok. “Verarahman verrahim” değil!
- “Verarahman verrahim” ne demek?!!!
- Toplumlar çocuklar gibidir. İnsanlığın çocukluk zamanları vardır. Gelişerek bu günlere gelindi.

- Çocuklar ilk önce anne babayı en büyük tanıyorlarsa toplumlar da böyledir. (Örneğin, Hristiyanlar Tanrı'ya “Baba” der.)
- *Anne babaya itaat*, Allah'a itaat tabir edilir. Neden?
- Bazı toplumlar “Rahman” isminde, bazıları da “Rahim” isminde kalır. Yani piramidi parçalar.
- Çok merhametli olduğu için “*nimet*” verdi, “*ekmek*” verdi.

✚ (Yine) (ama) nasıl bir Tanrı:

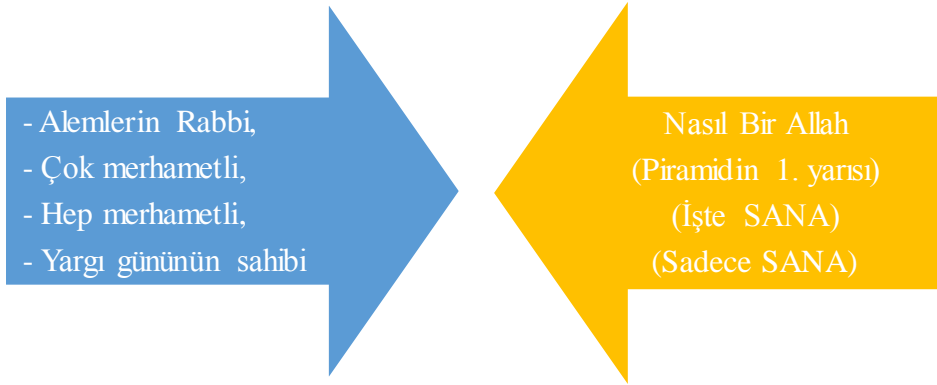
(Aynı zamanda) **Maliki yevmiddin:**

- Yargılayandır (“Yargıç” değil.)
- Yargılayan Yönetici,
- Din gününün **tek söz sahibi** (Şefaât!),
- *Din günü:* Yargı günü, herkese karşılık verileceği gün, ödül ceza.
- *Yargı günü:* Sadece yeniden diriliş sonrasındaki yargı değil, her “yargı günü”nün sahibi, bu dünyada da!

Melik

Melikinnas:...

- **Minelcinneti vennass!**

✚ **Melik** olarak Sana ibadet ediyoruz.

✚ **Rahman rahim** olarak senden yardım diliyoruz.

Bu iki yarayı birbirine bağlayacak **bağ** bu: إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

Bu bağ kurulmadan piramidin diğer yarısı tamamlanamaz.

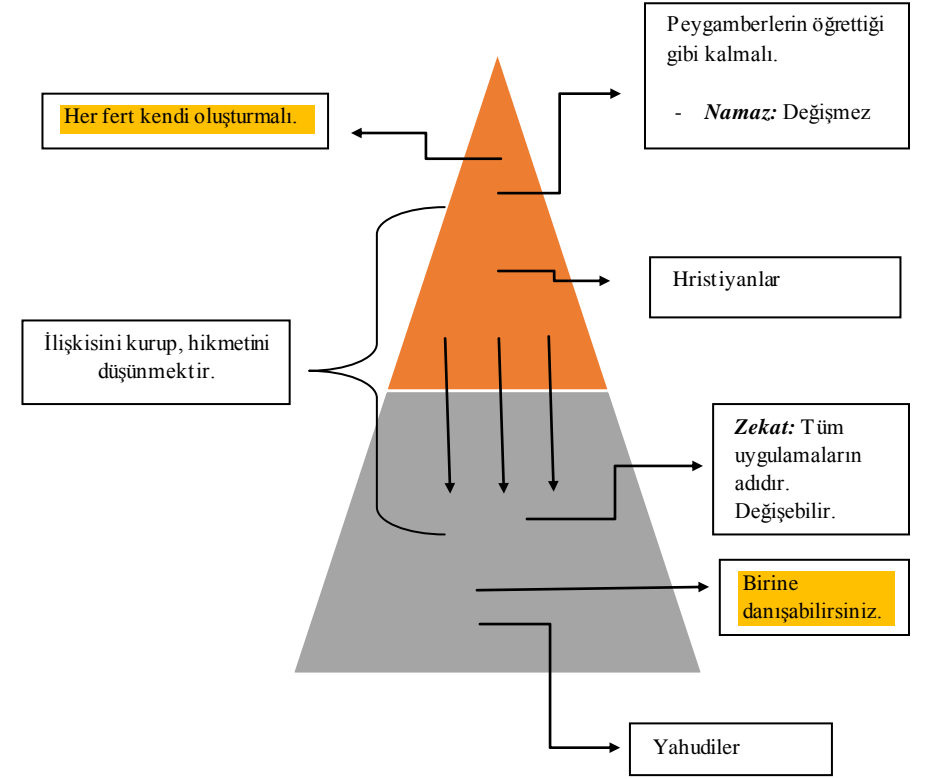
Alt yarıyı önemsemeyen toplumlar, zamanla üst yarıyı da kaybederler.

Mum, fanus metaforu!

- Mum : $\triangle$
- Fanus: ∇

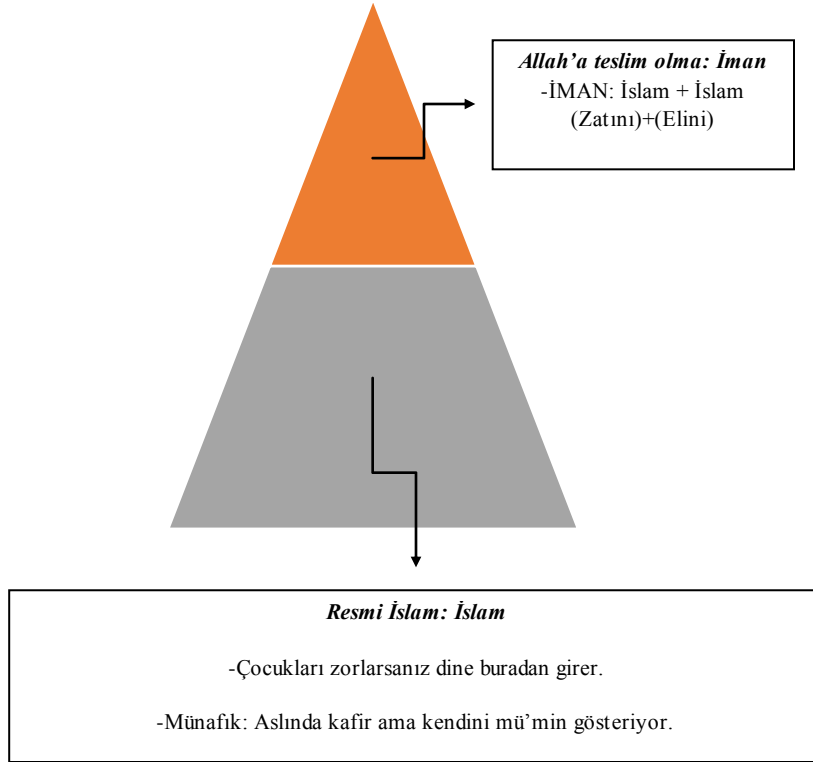
(15. asra kadar Hristiyanlık manastırda idi. Manastırdan çıkıp Rönesans ile 5 asırda tamamen aslından kopty)

- + Namaz zurnanın son deliğidir: Bu doğrudur. Zira son delik ayar yeridir. O olmazsa ses çıkmaz. Diğer deliklerden nasıl ses çıkacağı bu son deliğe bağlıdır.
- + Toplumun dayattıklarıyla Müslüman olmuşsa bir insan, yaptıkları toplum ayarında olur: Lailaheillelalah dememiş olur.
- + Piramidin altından “din”e girenlerin Yahudileşmesi ve/veya münafikleşmesi riski mevcuttur.
- + Namazın nasıl kılınacağı ile ilgili 1.000 sayfa kitap yazmak, Yahudiliktir.
- + Uygulamanın adı dinde *vermektir*, her türlü. Vermenin adının zekat, sadaka, vs. olması teferruattır.

Muslim:

- + “Barış” manası yoktur. Bazen bağlamına göre olabilir.
- + “Teslim” manasındadır.
  - ❖ *Yüzünü*: Gönülden (zatını ve eylemini) Allah'a teslim olma.
  - ❖ *Elini* : Elini. Ef'alini, kudretini. Dıştan, zahiri. (Elmalı, buna Resmi Müslümanlık der: Nüfus kağıdı Müslümanlığı) Toplumun öğrettiği, sorgulamadan kabul edilen.

İslamın Şartı/(aslında) Dinin Şartı:

- Kelime-i Şehadet,
- Namaz,
- Oruç,
- Zekat,
- Hac

Bu 5 beş unsur aslında piramidin tamamıdır. Burada *İslam*, "**din**"in adıdır. Sadece piramidin alt kısmı değildir.

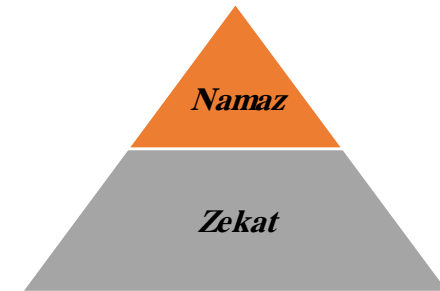
İslamın şartının kaç olduğunu Kur'an'a sorduğumuzda: İkidir, der.

- Namaz (salavat)
- Zekat (zekevat/her türden verme)

"**Şehadet**", "**hac**" (kible olarak), "**oruç**" (namazda bir şey yenmez) namazın içinde var.

Ancak, "**zekat**" namazın içinde yok.

- ✓ Namazda bir çok şey özetlenebiliyor.
- ✓ (Ama) Allah'ın kullarına yardım olan "zekat" namazda özetlenemez.
- ✓ Onun için **namazla** birlikte ayrıca **zekat** zikrediliyor.
- ✓ İşte din piramidini ayakta tutan bu **iki** unsurdur.

Bu paradigmaya (din piramidine) göre birkaç örnek çözelim:

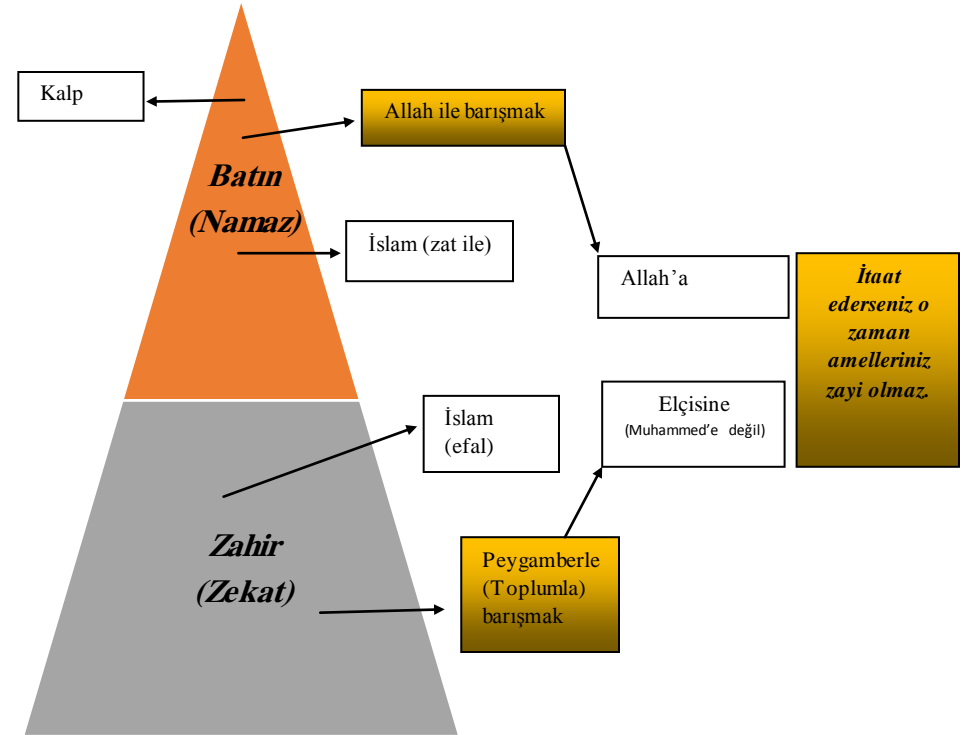
يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا
وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ
قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ
الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ
شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾

(49 Hucurat:13-14)

Ey insanlar sizi bir erkek ve bir kadından **biçimlendirdik**... (Yarattık değil, yoktan var ettik değil)

- ✚ **Adem;** adam cinsidir, eşi de kadın cinsidir.
- ✚ **Adem ve eşi:** Sorumluluk makamına gelmiş **kadın** ve **erkektir**.
- ✚ **Litearafu:** örfte/iyilikte yarışsınız/bilişesiniz, diye.
- ✚ **Şuub:** Şube/bölüm.
- ✚ **Etkakum:** En soylunuz, asil olanınız Allah'a sakmanızdır. (Arab, Acem, ... olanınız değil)

✚ **13. Ayet:** Önemli bir konunun girişidir.

- ✚ Bu **bedeviler**, daha önce Peygamber ve arkadaşlarına savaş açan kimseler. (Bedevi diye çevrilen "A'rab", Bedir'de Peygambere karşı savaşmış insanlar)
- ✚ A'rab, direk Araplar demek aslında. (13. Ayette, ey "insanlar" dedi, "erkek" ve "kadınlar" !!!)

✚ **BEDEVİLER** “İman ettik” dediler. De ki “Henüz iman etmiş sayılmazsınız, lakin ‘teslim olduk’ diyebilirsiniz, zira iman kalplerinize girmiş değil: Yani piramidin altından girdiniz, zira Peygamberin siyasi gücünü görüp bu siyasi güce teslim oldunuz (Peygamberle barıştınız), piramidin üstünü henüz halletmediniz (Allah ile henüz barışmadınız)

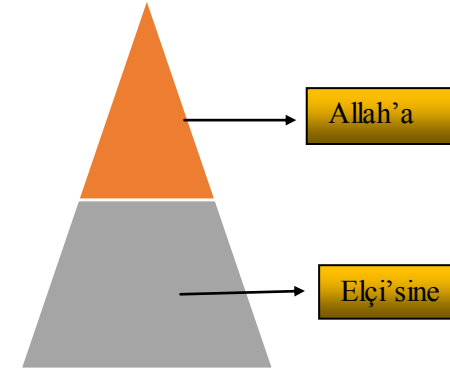
✚ **Ama eğer Allah ve Rasulü’ne uyarsanız:** Piramidi bütünleştirirseniz/bölüp parçalamazsınız,

✚ **Allah amellerinizin zerresini eksiltmez:** Piramidin altında yaptıklarınız boşa gitmez. (Piramidin üstünü halletmezseniz, altında yaptıklarınızın da bir anlamı olmaz)

✚ **Çünkü Allah tarifsiz bir bağış, eşsiz bir merhamet kaynağıdır:** Zamanı geçti demeyin, yapabilirsiniz.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

(49 Hucurat: 15)

Cahedu:

✚ Envaluhum,

✚ Enfusihim/Zatlarıyla.

قُلْ أَتَعَلَّمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

(49 Hucurat: 16)

Semavat ve Arz:

- ✚ Evren,
- ✚ İinizdekini ve dışınızdakini: Açıktan yaptığımızı, gizli yaptığımızı.

Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara Kur'an **muhair**, Medine'ye hicret etmeyenlere ise **a'rab** dedi, **arapılık yapanlar** anlamında.

Son olarak:

Coğrafiya büyüdükçe:

